REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXIV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM | Ára: 300 Ft | 2017. AUGUSZTUS

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Bertalan János a jászok új kapitánya *Fotó: Gavaldik Zoltán*

TARTALOM

Van-e a régészeti leleteknek történeti forrásértéke a középkori Jászságban? ..... 2-4. oldal
Fülöpszállásról indult… Molnár Gergely (1867–1936) községalapító református lelkész születésének 150. évfordulójára .. 4-5. oldal
Az első huszonöt év: Apponyi Albert és Jászberény ezüstlakodalma ..... 6-8. oldal
Emlékezés régi jászberényi tanárokra – III. rész ..... 8-14. oldal
XXIII. Jász Világtalálkozó Jászladányban ..... 15-17. oldal
Papp Izabella levéltáros Jászságért Díjas ..... 17. oldal
Bertalan János lett a jászok új kapitánya ..... 17. oldal
KÉPES RIPORT a XXIII. Jász Világtalálkozóról ... 18-19. oldal
JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK Beszélgetés Györfi Sándor szobrászművésszel ..... 20-22. oldal
A színészkirálynő jászberényi gyerekkora ..... 23-25. oldal
Generációk együttműködése ..... 25-26. oldal
Emlékülés, konferencia és emléknap Túrkevén ..... 26-27. oldal
EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL valki Zytás István magyar királyi főhadnagy visszaemlékezései az 1929 és 1937 közötti jászberényi szolgálati éveire – 6. rész ..... 28-31. oldal
Mindenki keresztjének felújítása ..... 31. oldal
Kiss Ágoston jászladányi tanító naplója ..... 32-33. oldal
Ősi oszét hangszert kapott ajándékba a Jász Múzeum ..... 33. oldal
Mizse nádor Lajosmizsén ..... 34-35. oldal
A JÁSZKUNSÁG 1699-BEN Pentz János összeírása a Jászkunságról ..... 35. oldal
KÉPES RIPORT a 45 éves jászjákóhalmi Községi Népdalkör jubileumi ünnepségéről ..... 36. oldal

Van-e a régészeti leleteknek történeti forrásértéke a középkori Jászságban?

A kutatók számára már régen köztudott, hogy a régészeti leleteknek történeti forrásértékük is van, különösen az emberiség történetének arra az időszakára nézve, amikor még egyáltalán nem volt írás és nem voltak írásos források. Az írásos források megjelenésével a régészeti leletek szerepe másodlagossá vált, háttérbe szorult, de nem veszett el. Vitathatatlan, hogy a különböző népek, etnikumok, társadalmak, államberendezkedések történetére vonatkozóan az írásos források minden egyéb forrásnál, így a régészeti leleteknél is jelentősebbek lehetnek. A kérdés csupán az, hogy a leleteknek lehet-e, s ha lehet, milyen mértékű szerepe az írásos források alapján leszűrhető tanulságok, történeti következtetések árnyalásában, kiegészítésében, esetleg egyszer-egyszer jelentős módosításában. A tudomány fejlődése során eddig már bebizonyosodott, hogy bizony lehet, különösen a helytörténetírás vonatkozásában.

Hogy csak egy példát említsünk. A magyar középkori régészet 20. századi kiemelkedő jelentőségű kutatója Méri István be kívánta kapcsolni a régészet által *„igen elhanyagolt”* Nagykunságot a kutatások vérkeringésébe, azt érzékelte, hogy *„a Nagykunságra vonatkozó gyér történeti adatokból a falvak keletkezésének és pusztulásának ideje nem derült ki határozottan”*. A Nagykunságban előzetesen végzett terepbejárásainak eredményeként azt azonban már érzékelte: *„Több faluról kiderült pl., hogy még az Árpád-korban keletkezett, noha az írott források először csak a XV-XVI. században említik.”* Megállapíthatta, hogy a Nagykunság kunok által létrehozott településeinek egy része a tatárjárás következtében elpusztult falvak belterületén állott (Kunkápolnás, Fábiánsebestyén, Asszonyszállás, Törökbor, Magyarszállás stb.). Méri 1948. október 8. – december 4. és 1949. augusztus 12. – december 10. között a Túrkeve határában fekvő egykori kun Móric falu területén végzett feltárást. Móric kun szállás középkori történetéből egyetlen egy okirat, írásos forrás, sem maradt fenn. A falut először egy 1549. évi rovásos összeírásban említették. A kései, 16. századi első említésre és Györffy Györgynek a kunok feudalizálódásáról 1953-ban megjelent tanulmányára alapozva Méri akkor azt a nyilvánvalóan téves következtetést vonta le, hogy a *„Móricon megtelepedő kunok a legtovább nomadizáló életet élők közül kerülhettek ki”*. Úgy vélte, *„hogy ez a keresztény nevű falu a XVI. század második felében – esetleg még pogány kun nevet viselő – ideiglenes téli szállás volt”*.

Méri, minthogy kitűnő régész volt, ásatásának eredményeit pontosan értékelte és közölte. Hitelt érdemlően meg tudta állapítani, hogy Móric életére a döntő csapást a 15 éves háború mérte (az ásatáson fellelt legkésőbbi éremlelet a lengyel III. Zsigmond 1594-ben vert dukátja volt, a települést 1618-ban már pusztaként említették). S bár elsősorban a lakóházak feltárására szorítkozott, melyek nyilvánvalóan a 15-16. században épültek, azt is megállapíthatta, szintén pénzleletek alapján, hogy Nagy Lajos uralkodása idején már biztosan volt élet Móricon. Tehát a régészeti feltárások eredményei alaposan módosították az írásos források alapján megrajzolható képet. Miután az írásos források tanúsága alapján kétségtelen a kunok 13. század közepi jelenléte hazánkban, a régészeti feltárások eredményei természetesen nem a kunokra vonatkoznak, hanem Móricra, egy nagykunsági településre. Ezt a példát csupán azért említettük, hogy illusztráljuk a középkorra vonatkozóan, ha egy adott témával kapcsolatban régészeti feltárások eredményei is ismertek, nem elégséges csak az írásos forrásokra hagyatkoznunk.

A Rubicon Történelmi Magazin 2017/6. számában Zsoldos Attila: Az első évtizedek, jászok a középkori Magyarországon címmel tett közzé egy cikket, amelyben a jászok betelepedését kizárólag az írásos források alapján rajzolta meg. Megállapította: *„A hagyományos – és jó ideig uralkodó – elképzelés szerint az iráni nyelvek egyikét beszélő jászok a török népek közé tartozó kunokkal együtt kerültek a Kárpát-medencébe a 13. század közepén, s többségük ezt követően az utóbb róluk elnevezett Jászság területén élt. Az, hogy a Magyar Királyságban az 1241-42. évi tatárjárás után megtelepedő kunokkal érkezhettek az országba jászok is, egyáltalán nem lehetetlen, a mai Jászság területének korai megszállása azonban meglehetősen valószínűtlen. A nehézségeket e téren nem csupán a források kis száma okozza – bár tény, hogy a történetírás nem dúskál az adatokban –, az igazi gondot az jelenti, hogy a rendelkezésre álló írott források alapján kibontakozó kép nehezen (vagy még úgy sem) egyeztethető össze a hagyományos vélekedéssel.”*

Tény, hogy *„a jászok feltételezett 13. század közepi beköltözése és a rájuk vonatkozó adatok közel hetven évvel későbbi feltűnése közötti időbeli távolság azért is különös, mert a kunok esetében ez a jelenség nem tapasztalható”*, írja az akadémikus szerző. Nem tartja lehetetlennek, hogy a 13. századi forrásokban, amikor általánosságban említik a kunokat, a jászokra is gondolnak, amint azt lehetőségként Szabó László korábban megfogalmazta. De hangsúlyozta, ez esetben magyarázatra vár, *„mi az oka annak, hogy a jászok a 14. század első negyedének végén egyszer csak előlépnek az említetlenség homályából, s miért éppen akkor”?*

Györffy György 1953-ban megfogalmazott álláspontját elfogadva, Zsoldos indokoltnak tartja, *„hogy a jászok a kunoktól függetlenül és náluk később telepedtek meg nagyobb számban Magyarországon”*. Két álláspontot is ismertet, az egyik (Györffy György) egy 1283 körüli betelepedéssel számol, míg a másik (Kristó Gyula) ezt nem tagadja, de ennél jelentősebbnek ítél egy 14. század elejére feltételezett beköltözést. Mindkét álláspontban közös, hogy szerzőik *„egybehangzóan a 14. század közepére helyezik a jászok megjelenését a mai Jászság területén”*.

Zsoldos azt is megállapítja, hogy az 1283-as év azért jutott kitüntetett szerephez a jász beköltözés feltételezett időpontját illetően, mert korábban úgy vélték, hogy a bizánci császár ebben az évben telepített nagy tömegben jászokat az Al-Dunától délre eső vidék-

re, Vidin környékére, s e jászok közül költözhetett egy jelentősebb csoport még 1283-ban Magyarországra. Bár a kutatások azóta megállapították, hogy az említett eset 1300-ban történt, Zsoldos Attila mégis azt sejteti, hogy akár ez idő körül is telepedhettek be jászok Magyarországra. 1284 második felére keltezhető egy *„kisebb észak-balkáni magyar hadjárat”*, 1285-ben pedig Nogaj és Telebuga tatárjainak gyakran második tatárjárásként emlegetett betörése, melynek során, mint véli, hadifogoly jászok érkezhettek az országba, s *„valamikor”* családjaik is Magyarországra kerültek. Úgy gondolja: az is valószínűnek ítélhető, hogy azon *„tatárok, szaracénok, nyögérek, pogányok és egyéb hitetlenek”* között, akikkel a közismert vádak szerint IV. László (1272-1290) az 1280-as évek második felében cimborált, *„a néhány évvel korábban beköltözött jászok is ott lehettek, így az efféle említések utalhatnak elsőként magyarországi jelenlétükre.”* Azonban a beköltöző jászok minden rendelkezésünkre álló adat szerint a bizánci kereszténység hatása alatt állottak, tehát *szkizmatikusok* voltak. Majd Zsoldos Attila tovább szőve a gondolatot, azt fejtegeti, hogy az 1282. évi lázadásuk leverését követően a kunoknak a Temes-vidéken élő csoportja elhagyta az országot, s kézenfekvőnek látszott helyükre jászokat telepíteni. A neves szerző az 1323. évi jász szabadalomlevélre hivatkozva még egy olyan történeti képet is felvázol, mely szerint a király zászlaja alatt katonáskodó jászok lennének az 1280-as években beköltözöttek, míg Keverge fiaitól elnyomottak pedig a kunokkal együtt a 13. század közepén kerültek hazánkba. Majd megerősíti azt a Györffy és Kristó által vallott álláspontot, hogy a *„Jászság területén a 14. század közepe előtt nem éltek jászok, legalább is jelentősebb számban nem”*. A jászok betelepedéséről fentebb felvázolt koncepcióval kapcsolatban azonban alapvetően az a probléma, hogy ugyanúgy nem rendelkezünk rá vonatkozó forrásadattal, mint a 13. század közepi beköltözésükre.

A Redemptio 2012. augusztusi számában már beszámoltunk arról (Egy „rendkívüli” jelentőségre szert tett oklevél a Jászság betelepítéséről), hogy neves történészeink mely 1350. évi oklevélhez kötik a jászoknak a Jászság területére történő betelepítését és igyekeztünk ezt az oklevelet reális jelentőségéhez mérten kezelni. Megpróbáltuk arra felhívni a figyelmet, hogy ehhez az oklevélhez egyáltalán nem célszerű kötni a jászok betelepítését a Jászságba. A Redemptio 2016. decemberi számában ugyancsak beszámoltunk három 1322-ben kelt oklevélről (Jászdózsa rejtélyei), amelynek regesztái 2000-ben láttak napvilágot az Anjoukori Oklevéltárnak az 1321-22-ben kelt okleveleket lajstromozó és bemutató kötetében, amelynek szereplői Dausai (azaz Dósai) Hitlen fia Garmanus két fia: Lypoldus és Miklós és Fónyi Balázs füleki várnagy voltak. A dausai jelzőt Györffy György dansainak olvasta és Az Árpád –kori Magyarország történeti földrajza 1998-ban megjelent IV. kötetében a Nógrád megyében fekvő Danca (Dansa) településsel azonosította. Ami a település azonosításával kapcsolatban kételyeket ébreszthet bennünk, hogy a helynévtárakban Dansának, mint praedium Keresztúr (Kis- és Nagykeresztúr, Kétkeresztúr) maradt fenn a neve, Dansára csak a dancai erdő helynév utal. Garmanus fiainak faluja talán azért is a jász Dósa lehetett (Dósa családnév még a 18. században is nagy számban fordult elő a Jászságban), mert a fiúk ügyében az egri káptalan járt el, amelynek illetékességéhez akkoriban Jászdózsa is tartozott. Nem a váci püspökség vagy az esztergomi érsekség járt el, mindkettőnek volt nógrádi főesperessége, Fülek papja pedig nógrádi alesperes volt. Ha Fülek vagy a közelében fekvő Danca (Dansa) illetékessége szerint foglalkoztak volna az üggyel, akkor a váci püspökségnek, esetleg az esztergomi érsekségnek kellett volna eljárnia. A fentebb említett adatot tehát Györffy és Kristó, aki később meg is feledkezett róla, másképp értelmezte. Zsoldos Attila pedig még csak megemlíteni sem tartotta érdemesnek. Összességében tehát elmondhatjuk, hogy az írásos források alapján sem a jászoknak a Magyar Királyság területére, sem a Jászságba történő letelepítésükre bizonyosságot nem nyerhetünk.

Korábban is hasonló álláspontot képviseltünk és ma is úgy véljük, hogy a régészeti kutatások eredményei igazolhatják, esetleg cáfolhatják, s szinte minden esetben kiegészíthetik, kiegészítik az írásos forrásokból nyert adatokat és továbbgondolt következtetéseket. Amikor, több mint negyedszázada, elkezdtük a 15 éves háború során elpusztult Négyszálláson a jászsági jászok régészeti kutatását, azt feltételeztük, hogy optimális esetben a feltárás eredményei mind a jászok beköltözésére, mind a Jászság betelepítésére szolgáltathatnak adatokat. Várakozásainkban nem csalódtunk. A négyszállási temetők arról tanúskodnak, hogy oda a jászok bizony már a 13. század közepén beköltöztek. Pálóczi Horváth András legutóbb szintén arra a következtetésre jutott, hogy *„valószínűnek tűnik, hogy a korai temetőrészek a 13. század második felére keltezhetők”*. Törőcsik Zoltánnak Jászberény monográfiájában és a Jászsági Évkönyvben, valamint másutt is közzétett írásai, melyben a négyszállási I. sz. temető 14. század közepi keltezése mellett tört lándzsát, a II. sz. temető 13. századi sírjait pedig a magyar etnikumhoz csatolta, nem új eredményeket, hanem téves megállapításokat tartalmaznak.

A négyszállási jászok 13. századi beköltözésével kapcsolatban egyetérthetünk Zsoldos Attilával, aki az 1323-ban szabadalomlevelet nyert jászokról úgy véli, hogy azok a kunokkal együtt érkeztek Magyarországra. Keverge fiairól pedig, akik a jászokat szerfelett elnyomták, már korábban Szabó László is azt tartotta, mint jelen írásában Zsoldos, hogy azok bizonyára kunok lehettek. S az 1323-ban szabadalomlevelet nyert jászok a 13. század második felében a régészeti adatok szerint már nagy valószínűséggel a Jászságban élhettek. A szabadalomlevelet Jászberényben őrizték, még Györffy György is nyilvánvalónak tartotta, hogy az a jászsági jászokra vonatkozhat. Arra is gondolhatunk, hogy a szabadalomlevél azért nem említi, hol éltek a szabad bíróválasztással felruházott és a király zászlaja alatti katonáskodók közé besorolt jászok, mert arra nem volt szükség, már korábban egyetlen, nagyjából összefüggő területen hozták létre településeiket, mégpedig a Jászságban. A jász szabadalomlevélből arra is következtethetünk, hányan is lehetettek a kiváltságot nyert jászok. A 14. század elején egy-egy faluban átlagosan húsz háznép élhetett. A nemzetközi történelmi szakirodalomban alkalmazott ötös szorzószámot használva egy-egy falu lakossága nagyjából száz főre tehető. Langó Péter vetette fel először, hogy a tizennyolc kérelmező jász egy-egy apaágon

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)
számon tartott klán (generatio) főnöke lehetett. Arra vonatkozóan, hogy hány jászt érintett a kiváltságlevél némi támpontot a nyelvrokon oszétiai párhuzamokat figyelembe véve találhatunk.

Az oszétek egyes csoportjainál még a 20. században is tovább éltek a társadalom vérségi alapon történő szerveződésének maradványai. Ennek a legfontosabb megjelenési formája egy olyan társadalmi egység (patronimia), amely néhány nagy- és kiscsaládot egyesít magában, s tagjai annak a férfi ősnek a nevét viselik, akitől az adott csoport vérségileg származtatja magát. Ennek a szerveződésnek a megfelelője a hazai jászok társadalmában az úgynevezett had. Hasonló társadalmi berendezkedésre utalhat a jász szabadalomlevél. A felsorolt 18 klánfőnök mögött népesebb vérségileg nyilvántartott csoport állhatott. A 19. század utolsó évtizedeiben egy-egy oszét nagycsalád (klán) létszáma 40-100 fő között mozgott. Feltehetően nem lehettek sokkal kevesebben a Keverge fiainak uralma alól felszabadított és a király zászlaja alá áthelyezett jászok sem. Egy klánra 50 főt számítva, amely inkább az alsó határnak felelhet meg, a tizennyolc kérelmező jász mögött körülbelül 900 főnyi népesség állhatott, amely az átlagos magyar falunagysággal összevetve, legalább kilenc falu lakosságát tette ki. A jász lakosság a 14. század elején már nagy valószínűséggel egy tömbben élhetett. Ilyen nagyságú jász lakosság településeire a Kárpát-medencében a Györffy által feltételezett maxondi kerületen kívül, amely sajnos régészetileg nem kutatott és nem bizonyított, hogy ott jászok éltek, egyedül a Jászságban találunk.

Tényként rögzíthetjük, ha a jászok és a Jászság kárpát-medencei történetét az írásos források adta lehetőségeknél alaposabban kívánjuk megismerni, nem mellőzhetjük el a régészeti feltárások által felszínre hozott adatokat. Nem tehetünk úgy, mintha azok nem is lennének. Amikor fentebbi gondolataimat papírra vetettem az ír Columbanus példája lebegett előttem, aki egyik IV. Bonifác pápához írott levelében kifejtett álláspontjáról a következőket írta: *„Ami engem merésszé tesz, ha mondhatom ezt, részben a beszéd szabadsága… Mivel közöttünk nem a személy, hanem az érv bír súllyal.”*

Dr. Selmeczi László régész

Fülöpszállásról indult…

Molnár Gergely (1867–1936) községalapító református lelkész születésének 150. évfordulójára

1867. október 29-én ismét újszülött sírása törte meg Molnár István kun nagygazda házának csöndjét. Felesége, Herpai Lídia immár hatodik gyermeküknek adott életet. A fiúcska a keresztségben Eötvös Sándor lelkész úrtól a Gergely nevet kapta, az 1861-ben született, de még az évben elhunyt I. Gergely után. A hat gyermek közül mindössze három fiú érte meg a felnőtt kort.

Ősei generációk óta nagy földterületekkel bírtak a fülöpszállási határban, és ezen gazdálkodtak. Az öntudatos kun nagygazdákra akkoriban jellemző módon apja elgondolta, hogy három fiából (Albert, István, Gergely) katona, tanár és lelkész legyen. Molnár Gergely elégedett volt a számára kijelölt életpályával, így valóra váltotta apja elképzelését. Bátyjai azonban gazdálkodó parasztok maradtak.

Alsófokú tanulmányait Fülöpszálláson végezte Csizmady Ferenc és Kopa Gergely tanítók „keze alatt.” Legjobb gyermekkori barátja az akkori református lelkész fia, a „bikaerejű és hangú” ifj. Eötvös Sándor volt. Az alapfokú iskola elvégzése után a kecskeméti gimnáziumba került. 1887-ben, 20 évesen felvételt nyert a pesti teológiára. Tanulmányaihoz a fülöpszállási református egyháztanács a Nagy Sándor-féle alapítványból nyújtott anyagi támogatást. A teológiát elvégezve segédlelkészként tevékenykedett a Kunszentmiklós vonzáskörzetébe tartozó településeken. 1894–95-ben Fülöpszálláson.

1895 őszén pályázott a Kunszentmiklóshoz tartozó orgoványi tanyavilág lelkészi tisztségére. Ugyanis ott, az addigi leányegyház anyaegyházzá szerveződött, és a lelkésztanítói állást különválasztották a lelkészitől. Tanítónak 1895. október 1-jétől Makay Mihályt hívták meg. Az orgoványi csárdából iskolát és tanítói lakást alakítottak ki. A lelkészi állást a fiatal, 28 éves Molnár Gergely nyerte el 1895. december 2-től. Szolgálati helyére érkezéséről később így írt: *„1895. dec. 18-án szegény öreg és beteg édesanyám áldásával Albert bátyám elhozott Fülöpszállásról, élelemmel, és kis hordó borral, meg egy jó nagy kulaccsal felszerelve. Ágyból, díványból, asztalból, hat székből, könyvtartóból meg 100 egynehány könyvből állott a portékám.”* Aztán így folytatta: *„Amikor ideértem két ember fogadott a nagy pusztaságban és a téli hidegségben: egyik Makay Mihály, az akkor pár hónapja itt lakó és iszogató tanító, másik pedig Szabó József pusztabíró gazda fia, Bujdosó Szabó Józsi. Mindkettő jó boros volt már, s amint nagy örömmel szedtek volna le a kocsiról, hát majd elejtettek. Mire tátongó üres lakásomon végig mentem, akkorra már felfedezték és kicsavarták a kulacsom nyakát, s köszöntgették egymásra meg az egész világra az áldomást”* – olvashatjuk naplójában.

Merthogy attól a naptól kezdve, hogy megérkezett az orgoványi pusztába, naplót vezetett. Nem is akármilyet! Történetírói és szépirodalmi igényességgel fogalmazott naplót. 1895 decemberétől készített jegyzeteket egyházának (később községének is) eseményeiről, és ezeket 1930 táján kezdte egységes krónikává fogalmazni. Kézírásos naplóját, majdnem haláláig, négy évtizeden keresztül írta. Naplóírási hajlamát valószínűleg anyai nagyapjától, a fülöpszállási Herpai Jánostól örökölte, aki 1821–1854. között vezetett naplót. Ez elsősorban időjárási feljegyzéseket tartalmaz, és a termést regisztrálja.

A fiatal lelkész megérkezésekor üres házat, gondozatlan kertet talált. Orgoványi lelkészi pályája első két évtizedére visszatekintve írta: *„… mennyi küzdelmet álltam ki húsz év folyamán az én csendes hivatalomban, míg templomot, tornyot, ólat, pincét, kerítést, kertet stb. alapítottam és építettem.”* A presbitérium tagjaiból csak ügyes mesterkedéssel lehetett bármit is kicsikarni! Mindenre az volt a mondás, hogy *„mámög minek a’?”* Leginkább mindent saját pénzén maga csináltatott, *„mert előre semmit meg nem szavaztak volna.”* Utólag aztán nagy ímmel-ámmal helyben hagyták, s kifizették.

1897-ben került Orgoványra a fiatalon elhunyt cecei tanító özvegye és 18 éves leánya,Vasváry Gizella. Az özvegy férjhez ment a gazdag Király Sándorhoz, leányát pedig Molnár Gergely vette feleségül.

Az esküvőt 1897. február 3-án, Izsákon tartották. Házasságukból hat gyermekük született, akik közül három fiút neveltek fel, a három kisleány csecsemő korában elhunyt. Sándor és László a kecskeméti gimnáziumba járt, Albert fiuk először Nagykanizsán a katonai alreáliskolában, majd Győrben a főreáliskolában tanult. Sándor először apja mellett segédlelkész, majd aljegyző, később jegyző, végül tanár lett. Élete végéig Orgoványon élt. Az ő egyik fia, Aladár ma Gödöllőn lakik feleségével. László fia fogorvos lett, és Budapesten élt. Az ő gyermeke, Molnár Miklós adta ki nagyapja naplóját 2002-ben. A harmadik fiú, Albert katonatiszt lett és soha nem nősült meg.

Molnár Gergely életútját folytatva első helyen kell megemlíteni azt a fáradhatatlan munkát, amit kifejtett az önálló községgé alakulás érdekében. Mind az istentiszteleteken, mind tanyáról-tanyára járva ismertette és megszerettette a szétszórva élt pusztai néppel a közösséggé alakulás üdvös voltát. Ebben a tevékenységben nagy segítője volt, a már említett Makay Mihály tanító úr és Tekes Móric, egyházának gondnoka. Munkájuk eredményeképpen a belügyminiszter 133/1900 sz. engedélye alapján nagyközséggé alakult az orgoványi pusztaság. 1901. december 28-án elöljárói választást tartottak, így hivatalosan 1902-től önálló nagyközség Orgovány. Éppen 115 éve!

Mindeközben szorgalmának köszönhetően fokozatosan kényelmes és módos gazdaságot hozott létre. Igényes házat épített, 11 hold szőlőt ültetett, melynek jövedelméből 62 hold tanyás földet vásárolt a bugaci határszélen.

Ugyancsak fontos volt számára a templomépítés, hiszen Orgoványnak ekkor még nem volt temploma. A település egyetlen lelkészeként fő szerepe volt ebben a nagy vállalkozásban. Házról-házra járva gyűjtögette a pénzt, a módos kun nagygazdákat és tisztségviselőket jelentősebb adakozásra serkentette. Ő lett a templomépítő munkálatok fő irányítója is. Összefogta a tervezést, az építőanyagok szállítását, a munkások előteremtését, a harang öntését, az adományok gyűjtését. A köszönetmondásokat és a templomszentelést is maga vezényelte. A templomszentelésre 1913-ban került sor.

A katolikus egyházközség 1914-ben történt megalakulásáig a katolikus híveket is ő gondozta. Esketett, keresztelt, temetett.

Ő vezette az orgoványi, és 1921-ig a szomszédos pusztajakabszállási református és katolikus anyakönyveket is. Jakabszállás ekkor vált önálló községgé. Más felekezetekkel szemben türelmes volt, nem kívánt senkit áttéríteni. Sok katolikus és baptista hívővel is jó kapcsolatot ápolt. Minden határbeli lelket el kívánt érni, igyekezett a rábízottak legtöbbjével kapcsolatba kerülni. Minthogy ekkoriban a pusztai életformára nem volt jellemző a folyamatos templomba járás, nemcsak a templomban, tanyasi iskolákban szólította meg híveit, hanem úton-útfélen, csárdában, kocsmában, piacon, postán, sőt saját otthonukban is. Az istentiszteletre igyekvőket rendszeresen fölvette kocsijára, s elbeszélgetett velük gondjukról-bajukról, életükről. Nagyobb ünnepeken még a 7–8 km-re lévő tanyákból is elmentek a templomba.

Molnár Gergely emléktáblája
Fotó: Varga István

Vallást nemcsak a központi iskolában, hanem a hatalmas orgoványi határ egymástól távoli, öt tanyasi iskolájában is tanított. Az 1910-es évektől több csoportja volt, mert a konfirmációsokat külön választotta a kicsinyektől. A távoli iskolákba havonta csak 1–2 alkalommal jutott el, mégis komolyan vette tanításukat, a vizsgákon elvárta, hogy jól teljesítsenek. A gyerekeket rajongva szerette, hosszasan elbeszélgetett velük, kirándulásokat szervezett nekik a határ természeti értékeinek felderítésére. Karácsonykor saját szánján szánkóztatta meg őket. Elárvult, vagy az iskolából kimaradt gyerekek sorsát is szívén viselte. Különös gonddal végezte vallásoktatásukat, segítette iskolai előmenetelüket.

A kultúra fejlesztésére számos egyéni kísérletet tett. Jelentős házi könyvtára volt, műveltségben messze az orgoványiak fölött állt – beleértve az elöljáróságot is –, s olvasottsága a legmagasabb szintű volt a faluban. Több lapot járatott: a Lelkészegyesület, a Vasárnapi Könyv, a Keresztyén Lelkipásztor nevű protestáns egyházi folyóiratok mellett Az Est, a Téli Újság, a Magyar Figyelő, a Természettudományi Közlöny című lapoknak sok éven keresztül olvasója volt. *„A közművelődés ügyéért nem röstellek se fáradtságot, se áldozatot – tanulni nemigen szerető népem közt"* – írta. Az írástudó hívek közt a csütörtöki piacozó napokon terjesztette a Téli Újságot, meg a Vasárnapi Könyvet, s ilyenkor új előfizetésekre buzdított. A községben elsőként vett rádiókészüléket, 1929-ben csapatosan jártak át hozzá rádiót hallgatni a közelben lakók. Ha a szépirodalom olvasására nem is bírt rá széles néprétegeket, annak előadására és hallgatására annál inkább. 1921–26. között önálló műkedvelői társaságot vezetett, melynek előadásai nagy sikert arattak. A színtársulat mellett énekkart is szervezett és vezetett. 1912-ben polgári olvasókört alapított. Első években beszélgetésre, kártyázásra, italozásra, nem pedig kulturális rendezvényekre használták. 1918-tól ennek is Molnár Gergely lett az elnöke, ekkor már 170 tagja volt. Később közgyűlések, olvasóköri vacsorák helyszíne lett.

1918-ban megalapította a Hangya Szövetkezetet, melynek három évig elnöke is volt. Részt vett a posta, a népbank, a gőzmalom alapításában is. Ha mindezen tevékenységek mellett maradt egy kis szabad ideje, szívesen vadászgatott (az Orgoványi Vadásztársaságot évekig vezette), méhészkedett, botanizált.

Molnár Gergely Tiszteletes Úr 1936. június 2-án 68 éves korában hunyt el. Negyvenévi fáradhatatlan lelkészi és községfejlesztő alkotó munka után tért meg Istenéhez. Az orgoványi temetőben alussza örök álmát. Nevét azóta is tisztelet övezi. Utcát neveztek el Róla és márványtábla őrzi emlékét. S bár nem Fülöpszálláson élt és alkotott, mi is büszkén tisztelgünk s hajtunk fejet e 150 éves évfordulón községünk szülöttének életműve előtt.

Varga Istvánné Fajszi Mária
történelemtanár, helytörténeti kutató

(A szövegben szereplő idézetek Molnár Gergely Orgoványi naplójából származnak.)

Az első huszonöt év: Apponyi Albert és Jászberény ezüstlakodalma

Apponyi Albert grófot az 1881-es képviselőházi választások alkalmával a jászberényi választókerületben országgyűlési képviselővé választották (korábban a Pest vármegyei Óbuda-Szentendre és az Árva vármegyei Borbó kerületeiből jutott be a parlamentbe). E kerület mandátumát egészen az 1918-as őszirózsás forradalomig megőrizte sok-sok nehézség árán választásról választásra. Az 1920-as esztendő elején tartott első nemzetgyűlési választások során újra megszerezte a kerület mandátumát, amely ezután 1933. február 7-én bekövetkező haláláig birtokában maradt. Összesen tizenhárom képviselőházi választás alkalmával nyerte el a választókerületi mandátumot. Az első világháború végi 'interregnumtól' eltekintve elmondható – és a jászberényiek büszkén el is mondják mind a mai napig – hogy Apponyi ötvenkét esztendeig volt városuk országgyűlési képviselője. Ezen időszak során több alkalommal is ünneplésben részesítették képviselőjüket a jászok fővárosának lakói. Először a város főterét nevezték el róla, majd 1893-ban díszpolgárrá választották. De ilyen rangos eseménynek számított az 1906. szeptember 8-án megrendezésre került ünnepség, amelyet azért szerveztek, hogy megemlékezzenek arról, Apponyi már huszonötödik éve Jászberényt képviseli a magyar parlamentben. Az ünnepségről készült korabeli cikkben ezt az eseményt nevezte a Budapesti Hírlap újságírója a politikus és a város ezüstlakodalmának. *„Nézzen Magyarország holnap Jászberényre, a hol ünnepelnek. Apponyi Albert gróf és e derék jász város lelki házasságának ezüst lakodalmát ülik. Mert Jászberény az az ideális város, az önzetlen és szilárd hazaszeretetnek az a tanyája, a mely huszonöt éven keresztül meg nem tántorodott hűségében semmitől. Sem hazugság, sem rágalom, sem vesztegetés nem fogott színarany szívén. Erkölcsi és anyagi károsodás nem térítette le utjáról.”* Az alábbi sorokban ennek az ezüst lakodalomnak a részleteit mutatjuk be.

Jászberény elöljárósága mindent megtett azért, hogy az egész város magáénak érezze az ünnepet. A képviselő-testület tagjai pártkülönbség nélkül egyhangúan megszavazták a rendezvényhez szükséges pénzügyi fedezetet. Az előkészületek idején a Jász Kürt című helyi lap publicistája így lelkendezett a közelgő eseményről: *„[1881-ben] valami csodálatos rokonszenvtől indíttatva, Apponyi gróf a jászberényi mandátum átvételekor ünnepélyesen megígérte választóinak, hogy mindaddig, amíg e város őt óhajtja képviselőjének, ő más kerület mandátumát nem vállalja. A választók pedig kijelentették, hogy ők a most diadalmaskodott zászló mellett hűen kitartanak.”* A lap azzal is foglalkozott, hogy mi volt Apponyi képviselőségének legnagyobb értéke a számukra. *„Abból a fényből, mely pályáját beragyogja, miránk is esik egy pár sugár. Az a tény, hogy Apponyi Albert gróf minket méltónak ítélt arra, hogy a mi nevünkben hallassa szavait a nemzet tanácsában, az a mi legnagyobb büszkeségünk.”*

A magisztrátus szeptember nyolcadikára tűzte ki az ezüstlakodalom ünnepét. E napon a vármegye és a Jászság több településéről küldöttségek érkeztek a városba, hogy tanúi legyenek az eseménynek. Felvonult a teljes megyei tisztikar, élén a fő- és az alispánnal. A megye tankerületeinek vezetői szintén megjelentek, hiszen a gróf ekkor a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot vezette, kötelezőnek érezték az előtte való tisztelgést.

Zászlók a pályaudvaron

Apponyi kocsija

A Budapestről vonattal érkező Apponyit nem csupán a városi vasútállomáson várták, hanem egy jászberényi de-

legáció elébe ment egészen Hatvanig, sőt még több kisebb falu megállójában is köszöntötték a helybeliek, akiknek nem is ő volt a képviselőjük. Jászfényszarun tarackokból adtak le díszlövéseket a tiszteletére, Pusztamonostor községben pedig egy cigány húzott a hegedűjén nótát a kegyelmes úr előtt. *„Jászberényben óriási néptömeg várakozott az ízlésesen feldíszített pályaudvaron és a mint gróf Apponyit nejével a karján megpillantották, egetverő éljenzés, reszkettetté meg a levegőt.”* A vonatszerelvény 9 óra 30 perckor futott be az állomásra. Itt a város vezetősége fogadta az ünnepeltet. Jászberény centrumába hintón ment Apponyi, melyet középkori díszruhás heroldok vezettek a fogat mellett gyalogolva. A hintót nyolc Nádor-huszár és a harminckét tagú jász lovasbandérium kísérte. A gróf és a grófné hintóját a helyi előkelőségek és a miniszterrel érkező vendégsereg kocsisora követte. A város központjába – az 1889-ben Apponyiról elnevezett főtérre – vezető úton két diadalkaput emeltek a jászok. Az egyiket az úgynevezett Nagy fa mellett, a másikat a Kőhídon.

A centrumba érve dr. Bathó János királyi közjegyző – huszonöt éve Apponyi helyi főkortese és a jászberényi Apponyi-párt elnöke – díszszászlót adott át az országgyűlési képviselőnek. Ez volt a jász főváros ünnepi ajándéka a gróf számára. A lobogó pontos mása volt annak, amelyet 1857-ben Erzsébet királynénak adományozott a város, amikor az Ferenc Józseffel együtt látogatást tett Jászberényben. A Jász Kürt újságírója pontosan leírta, hogyan nézett ki az ajándéktárgy: *„A zászló nehéz világoskék selyemből készült gazdag ezüst hímzéssel. Egyik oldalán Apponyi Albert grófnak s Jászberény városának címere látható, másik oldalán a következő felírás: Apponyi Albert grófnak. – alatta: 1881–1906. A gyönyörű szalagra ez van hímezve: Huszonöt év óta Jászberény város országgyűlési képviselőjének – Törhetetlen hűségű választói.”* Koncz Menyhért római katolikus plébános áldotta meg a lobogót. A zászló átadási ceremóniáját követően a vallás- és közoktatásügyi miniszter beszédet intézett a városháza előtti emelvényről a körülötte összegyűlt nagy tömeghez. Ezt követően a városházán fogadta az eléje járuló küldöttségek tisztelgését. Eljöttek a helyi katolikus papok, más keresztény hitfelekezetek plébánosai, a helyi rabbi, a honvéd gyalogos helyőrség tisztjei és a város gimnáziumának tantestülete, akik a megyei adminisztrációval együtt adtak hangot nagyrabecsülésüknek. Miután e hosszú és fárasztó protokolláris feladatnak eleget tettek, lakomát rendeztek a választópolgárok számára. Délután öt órakor pedig a gazdaközönség báljára látogatott el Apponyi, amelyet a rendezők eredeti terve ellenére nem a Margit-szigeten, hanem Lehel Szálló nagytermében tartottak meg.

Ezzel a jubileumi ünnepség véget is ért. Másnap Apponyi és népes kísérete – harmincnyolc országgyűlési képviselőtársa, öt államtitkár, négy főispán és újságírók hada – hazautaztak, a jászberényiek számára pedig újra elkezdődtek a munkás hétköznapok.

Gróf Apponyi Bolgár Ferenccel a népgyűlésre megy

A helyi lapban K. Gy. megjelöléssel egy jászberényi verset írt Apponyihoz.

„Fény vezetett minket, s Téged,
Követtük a fényességet.
Annyi vészben rendületlen,
Csak azt néztük mind a ketten:
Te ragyogó eszményképet,
Honunk javát; mi meg – Téged.”

Egy másik névtelen versfaragó *„Apponyi”* címmel jelentetett meg verset a Jász Kürtben.

„Törzsökös jászok ősi fészke,
Jászberénynek népe,
Szeretettel borul itt ma,
Vezére elébe.
Ünnepli Apponyit ma,
Mind az egész jászhad…
Rég egymáshoz forrt a lelkük,
Hiszen elrepült felettük
Amióta együtt élnek,
Már egy negyedszázad.”

Nem csak ezekkel a költeményekkel tisztelegtek a városi sajtó hasábjain a miniszter helyi hívei. Több cikkben megemlékeztek az elmúlt huszonöt év eseményeiről, hogyan jött először a gróf a városba, a győzelmével, mandátumszerzésével lezárult választási küzdelmekről, közreadtak a lapban több régi kortesnótát. Méltatták a gróf politikusi – elsősorban szónoki – kvalitásait. Képviselőjük a huszonöt esztendő folyamán több fontos helyi érdekű ügyben is eljárt, lobbizott budapesti minisztériumokban és eredményeket is tudott felmutatni ezek során, de ilyenekről alig cikkeztek. Alapvető módon város és képviselője viszonyában arra helyezték a hangsúlyt, hogy a jeles politikai szónok mekkora dicsfényt nyújt a városnak, mikor Jászberényben járva tesz olyan nyilatkozatokat, melyek az országos politika figyelmét a városra irányítják.

Gróf Apponyi a szónoki emelvényen

A jubiláló képviselőről a vármegyei függetlenségi és 48-as párti (Apponyi e pártnak volt ekkor a vezéralakja) sajtó, a *Jásznagykunszolnokmegyei Független Hírlap* is megemlékezett. *„Kívánjuk mi is neki azt, hogy még hosszú ideig viselhesse Jászberény mandátumát, erőben, egészségben, hazánk javára, pártunk dicsőségére. A jubileum alkalmából nem tagadhatjuk meg elismerésünket Jászberény város hazafias választó polgárai iránt, kik 25 éven át annyi megpróbáltatás daczára is hűen kitartottak gróf Apponyi mellett, ez által nem csak pártunknak, de az egész országnak nagy szolgálatot tettek és a nemzet hálájára tették magukat érdemessé.”*

A szervezők a jubileumi ünnepre a kormányfőt is meg akarták hívni. Koncsek István polgármester személyesen utazott a fővárosba, hogy meginvitálja Wekerle Sándor miniszterelnököt. Azonban nem találta a hivatalában. Mikor Wekerlét értesítették Koncsek sikertelen látogatásáról, rögtön levelet íratott részére a munkatársaival.

(folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

Ennek vázlata a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában (MNL OL, Miniszterelnökség, K 467, Wekerle Sándor, 1906) maradt az utókorra. Alább közöljük. A levélvázlat egyes részeit a miniszterelnök áthúzta és módosította a lentebb szögletes zárójelbe tett részekkel. *„Tekintetes Polgármester Úr! ~~Igen sajnálom,~~ [Arról értesülök] hogy ~~a midőn~~ Polgármester Úr~~mint értesülök~~ [a minap személyesen] Budapesten járt, hogy a kormányt Apponyi Albert gróf 25 éves ~~képviselői~~ jubileumának [i] ünnepére meghívja. [Igen sajnáltam hogy] távollétem miatt nem ~~fogadhattam~~ [lehetett szerencsém]. Fogadja kérem ~~ez-úton őszinte~~ [igaz] köszönetemet szíves figyelméért. Őszinte sajnálatomra szolgál, hogy nem ~~lehetek~~ [jelenhetek meg] ezen lélekemelő ünnepen s így csak a távolból adhatok kifejezést a magam és ministertársaim nevében annak a tiszteletnek és ragaszkodásnak, a melylyel az ünnepelt, [a mi] nagyrabecsült munkatársunk, kerületüknek [pedig] immár egy negyedszázad óta országgyűlési képviselője [és büszkesége] iránt viseltetünk. [Át vagyunk hatva azon tudattól, hogy] ~~mivel~~ egyik legkiválóbb vezérférfiunk tevékenységének méltatásáról van [lévén] szó, az ünnepet melyen Jászberény városa Apponyi Albert közpályán kifejtett működésének adózik, nem~~csak~~ [tekinthető csak] e város házi ünnepének, hanem az [az] egész ország [közös] ünnepé~~nek tekinthető~~ [t képezi] és a legbensőbb érzelmektől áthatva osztozunk örömükben és lelkesedésükben. Hazafias tisztelettel Wekerle.”* Koncsek polgármester megkapta a letisztázott levelet, amire egy válaszlevéllel reagált is azonnal, mely szintén az Országos Levéltár anyagában maradt fenn: *„Nagyméltóságú Minister Elnök Úr! Kegyelmes Uram! Folyó évi szeptember 7én kelt hozzám intézett nagybecsű levelében úgy Jászberény város közönsége, mint nagynevű országgyűlési képviselőnk iránt önmaga és ministertársai részéről is kifejezett jókívánságaiért és szíves figyelméért fogadja a város közönsége nevében hálás köszönetemet. Városunkat szíves jóindulatába ajánlva, vagyok hazafias tisztelettel Koncsek István polgármester.”*

A magisztrátus nemcsak a miniszterelnököt, hanem Darányi Ignác földművelésügyi és Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszternek is küldött meghívót, hogy megjelenésük által emeljék a rendezvény fényét, de a megszólítottak a kormányfőhöz hasonlóan távolmaradtak az ünnepségtől.

Népgyűlés a városháza előtt

Az ezüstlakodalom után a gróf még újabb két és fél évtizeden keresztül képviselte a város választókerületét az országgyűlésben. Amikor 1931-ben elérkezett az újabb jubileumi ünneplés, Apponyi már nyolcvanöt esztendős aggastyánként össznemzeti kultusztól övezve készülhetett a rendezvényre, az aranylakodalomra. De addig is számtalan alkalommal részesült Jászberény részéről rangos és országos hírű ünneplésben, mely a város tekintélyét és elismerését öregbítette.

A korszak rangos hetilapja, a *Vasárnapi Ujság* 1906. szeptember 16. számának lapjain kilenc fotográfiát közölt kommentár nélkül az ezüstlakodalom részleteiről. Ebből választottunk ki fényképeket cikkünk illusztrálására.

Dr. Anka László történész
VERITAS Történetkutató Intézet

Emlékezés régi jászberényi tanárokra III. rész

A 250 éves Lehel Vezér Gimnázium második 100 évének, két jászberényi születésű, nagy tudású, közkedvelt, természettudományi tárgyakat tanító tanárára emlékezem ezzel az írással. Ők, ifjú Streitman András és Horváth (Esztrenga) István, akik egy időben kerültek a főgimnáziumba tanulni majd tanítani is. Az 1880-as évek fiatal, tetterős, ambícióval teli tantestületének voltak a tagjai, azok közé tartoztak, akik elevenséget hoztak a város életébe, felvirágoztatták a gimnáziumot.

Ifjú Streitman András Károly (1858–1923) mennyiségtan-természettan szakos tanár, 1858-ban született Jászberényben. Családi nevét hol egy, hol két n-vel írták. A fényképen látható aláírás egyértelműsíti, hogy Streitman és nem Streitmann a családi neve.

Ifjú Streitman András
Fotó: Kamarás Miklósné (Streitman András unokája) családi albumából

Édesapja Streitman András, eredetileg kötélgyártó mester, Nagykárolyból érkezett Jászberénybe. Itt virilis kávéház- és cukrászdatulajdonos, azon kívül földbérlő volt. 1874-ben a Jász Kunság című újság már a konyhájáról híres kávéházáról ír. Az Apponyi tér (ma a Főtér) 24. szám alatt állt ez az épület, ahol 1889. augusztus 3-án délután fél

3 órakor nagy tűz keletkezett. *„Megégett Streitmann András vendéglős háza ahonnan a tűz eredt ki nem tudható okból, s a mellette levő Jankovics féle ház. Már tüzet kapott a még mellette lévő ház is, de ezt szerencsésen elnyomták”* – olvasható a Historia Domusban.

Édesanyja Hói Klára, kilenc gyermek édesanyja. András ötödik volt a születési sorban, nyolc testvére Rudolf, Franciska, József, Mária, Ilona, Béla, Károly, Ernő és Gyula. 77 éves korában halt meg. A Jász Újságban 1910. július 14-én megjelent gyászhírben így írnak róla: *„Az utolsó nap elgyengülése idejéig ép, erős szervezetű őszmatróna egyike volt azon gondos szülőknek, aki szép és tekintélyes család alapítás után a nevelés gondját halála napjáig gyöngéd szeretettel viselte. Ismerte, becsülte és jóságos, szeretetteljes modoráért szerette őt mindenki a városban.”*

Ifjú Streitman András és felesége
Fotó: Kamarás Miklósné (Streitman András unokája) családi albumából

Felesége a jászapáti születésű Antal Irma. Három gyermekük született: Mária, Endre és Jenő.

Természetes volt, hogy középiskolába, a jászberényi főgimnáziumba jár, ahol első rendű tanuló volt. 1877-ben, a VIII. osztály végén az összes tantárgyból jeles osztályzatot kapott, magaviseletét – mint minden osztálytársáét – jóra értékelték. Ez év végén Lippai Lajos helyettes igazgatótól *hittanból tett legjobb előmenetelért és feddhetetlen erkölcsi viselkedéséért* egy aranyat kapott jutalmul. Érettségi vizsgát 1877-ben tett, majd a budapesti egyetemen folytatta tanulmányait. Még tanárjelöltként az 1880/81-es tanévben – Hodobay József halála miatt – visszakerült volt iskolájába helyettes tanárnak, mennyiségtant, természettant, földrajzot tanított. 1884. július 3-án rendes tanárnak nevezték ki.

A tanóráin arra törekedett, hogy a diákok az ismereteket megértsék, jól rögzítsék, és alkalmazási szinten mélyítsék el. Gyakorlati életből vett példákkal tette érthetővé a tananyagot, mint például az 1882/83-as tanévben a III. osztályban, amikor a mennyiségtant heti 3 órában tanította. *Bevégzett anyag: az előbbi osztály anyagának tüzetes átismétlése és begyakorlása után előadatott az egyszerű kamat számolás és az összetett kamat számolás.*

(folytatás a 10. oldalon)

Az 1897. évi időjárásra vonatkozó feljegyzések a jászberényi meteorologiai állomás észlelései alapján.

Éjszaki szélesség 47°30'; a keleti hosszúság 37°35' (Ferrótól). A tenger színe fölötti magasság 105 méter.

I. Középhőmérséklet az év minden napján az 1897-ik évben Celsius fokokban.

Nap	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusz.	Szept.	Október	November	Deczemb.
1	0·5	-2·8	8·1	12·6	17·1	21·7	24·6	19·4	22·1	17·7	2·2	-1·4
2	-0·2	0·0	9·2	11·8	17·4	19·7	25·6	19·1	22·1	18·2	2·2	-3·3
3	-1·5	2·9	6·8	4·9	13·3	21·3	25·2	21·2	24·7	14·2	2·0	-2·5
4	-1·6	-0·5	5·3	6·4	12·5	22·2	22·9	23·5	25·3	9·4	2·0	-2·0
5	-2·4	-2·8	6·3	8·0	10·5	22·4	17·7	23·3	15·3	7·9	2·3	0·4
6	-4·5	-4·4	5·7	5·6	11·3	23·9	20·2	22·9	16·8	6·2	2·8	0·4
7	-3·6	-2·5	5·2	8·4	14·0	23·4	21·6	22·6	13·8	6·1	2·2	-0·9
8	-3·6	-2·3	4·9	9·6	15·2	21·5	24·6	23·3	14·1	5·7	1·1	-3·2
9	-3·5	-3·6	4·5	9·3	17·0	19·6	23·9	23·2	15·0	6·1	3·0	-1·4
10	-2·1	-6·2	4·8	11·6	11·9	17·1	24·2	17·8	16·9	7·6	-2·2	-1·5
11	0·4	-3·3	4·4	9·9	12·4	13·8	21·7	20·9	18·8	8·3	-6·4	-4·2
12	1·8	-0·9	3·6	7·9	8·6	15·2	19·0	21·9	17·7	8·1	-6·7	-3·6
13	1·9	-0·7	6·0	9·3	8·3	18·4	20·0	23·5	17·9	10·8	-4·3	-2·8
14	2·5	1·3	5·7	10·6	10·3	21·2	16·0	24·0	17·4	11·9	0·2	-0·4
15	2·5	-2·5	5·6	14·0	14·4	21·7	20·5	23·7	16·5	11·1	9·0	1·1
16	2·9	-2·6	8·0	14·0	11·8	23·1	20·1	24·6	15·3	12·1	3·9	-0·7
17	3·7	0·9	7·3	13·7	15·8	22·0	17·7	23·5	14·5	12·7	2·2	0·6
18	3·8	-2·6	10·6	13·3	16·7	17·8	21·1	23·7	14·7	12·7	2·9	0·8
19	1·9	-1·6	10·1	9·9	16·0	17·2	22·9	24·2	16·4	13·3	2·6	0·5
20	-4·2	-0·5	6·3	10·0	16·5	12·6	24·1	23·4	16·1	13·4	5·6	-1·1
21	-3·2	-0·6	6·3	10·0	17·5	15·7	25·2	19·0	15·2	13·3	4·7	-4·8
22	-2·5	1·4	5·9	12·1	19·0	17·1	23·3	21·4	13·5	10·5	0·1	-9·2
23	1·3	2·3	3·9	10·2	18·2	18·1	20·1	22·1	14·7	9·3	2·0	-8·9
24	1·7	5·5	8·7	8·9	18·7	20·7	21·4	18·1	16·1	7·3	1·4	-10·4
25	-3·6	3·1	10·2	13·2	19·0	23·0	21·6	17·8	17·1	7·2	-1·3	-10·9
26	-3·0	6·6	9·1	12·9	17·1	24·8	23·1	18·6	17·9	9·3	-4·4	-11·7
27	-3·0	8·0	10·7	14·6	18·1	24·9	15·0	18·0	18·0	6·6	-4·2	-7·5
28	-3·2	6.5	10·3	15·0	18·8	21·7	22·9	20·4	17·7	5·5	0·1	-7·9
29	-2·6	—	12·4	16·7	18·0	21·6	16·4	21·5	16·7	3·3	4·4	-8·0
30	-2·2	—	10·8	15·8	19·4	24·0	15·1	22·4	18·1	3·3	0·5	-8·8
31	-4·1	—	11·6	—	20·5	—	16·3	21·4	—	0·9	—	-7·7
Havi közép	-1·0	-0·1	7·4	11·0	15·3	20·2	21·1	21·6	17·2	9·3	0·8	-3·9

Egész évi közép hőmérséklet: 9·0 C

Az 1897. évi időjárásra vonatkozó feljegyzések Jászberényben I.

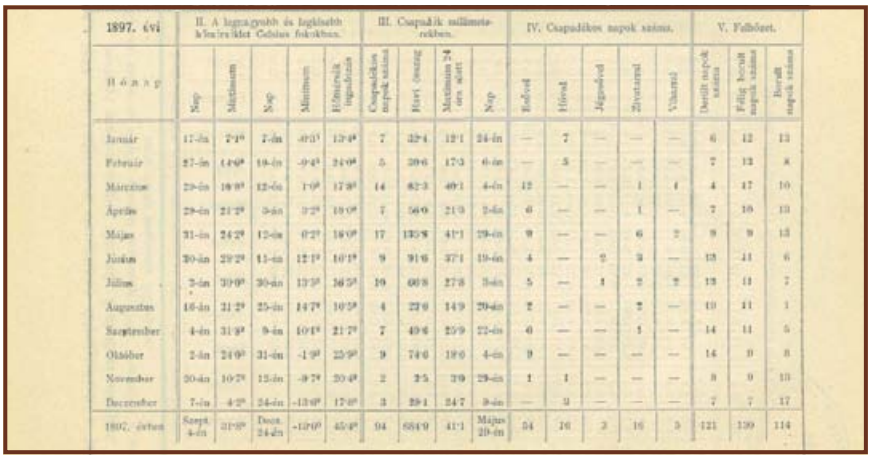

Az 1897. évi időjárásra vonatkozó feljegyzések Jászberényben II.

(folytatás a 9. oldalról)

A határidő számolás különféle nemei. A ráfizetmény (agio), állampapírok, részvények és váltók fogalma és az ide vonatkozó feladatok megfejtése. Az arányos osztás, lerovat számolás, és az elegyítési szabály.

Az alkalmazási szinten való ismeretelmélyítés érdekében a tanulóknak minden órára házi dolgozatot kellett készíteni, havonkint pedig egy–két nagy iskolai dolgozatot íratott.

Sok osztálynak volt osztályfőnöke. Leginkább hetedikes és nyolcadikos osztályai voltak. Ugyanis nem volt jellemző, hogy egy osztálynak nyolc éven keresztül ugyanaz a tanár legyen az osztályfőnöke.

A tanítás mellett az iskolában természetesen egyéb feladatokat is ellátott. A természettan és vegytan szertár őre, a főgimnázium tanbizottságának tagja volt. A főgimnázium segélyező egyesületének titkári és egy időben pénztárosi teendőit is ellátta. Ebben a minőségében a segélyező kassza feltöltésére törekedett, s olyan szervezésekben vett részt, melyekkel ezt elérhette. Egy ilyenről írt a Budapesti Hírlap 1886. március 21-i számában: *Jászberényben a farsangot kedélyes mulatság zárta be, melyet Bartsik Piroska úrhölgy, Sebesy Sándor hadnagy és Streitmann András tanár rendeztek. A jászberényi főgymnasium ifjúsága „segélyző egyesülete" javára színelőadást rendeztek e hó 17-én, mely kitűnően sikerült. Előadatott „Csalódások" Kisfaludy Károlytól…. Az anyagi siker nagy volt."*

1888-ban egy tanbizottsági ülésen a tandíjak beszedésével is megbízták, s ezt a feladatot is minőségi módon végezte el.

Szülővárosa életének több területén tevékenykedett. Jászberény város képviselőtestületének tagja, a városi villanyvilágítást ellenőrző bizottságának tagja, a Jászkerületi Népbank és Takarékpénztár felügyelő-bizottságának elnöke (Központi Értesítő 1876.) volt.

Megválasztották a helybeli korcsolyázó egyesület elnökének, a vadásztársulat igazgatójának, s a jászberényi tornaegylet tiszteletbeli tagjává.

A városon kívül is megtalálták a feladatok. A szolnoki törvényszék esküdtszéki bírája, Jász-Nagykun-Szolnok megye törvényhatósági bizottságának tagja volt. 1910-ben járt le a mandátuma a vármegye törvényhatósági bizottságában. – olvasható a Jász Újság 1910. december 1-jei számában.

Szakmai ismereteit rendszeresen bővítette, újította a királyi magyar természettudományi társulat rendes és a Magyar Pedagógiai Társaság (Magyar Pedagógia 1892.) külső tagjaként.

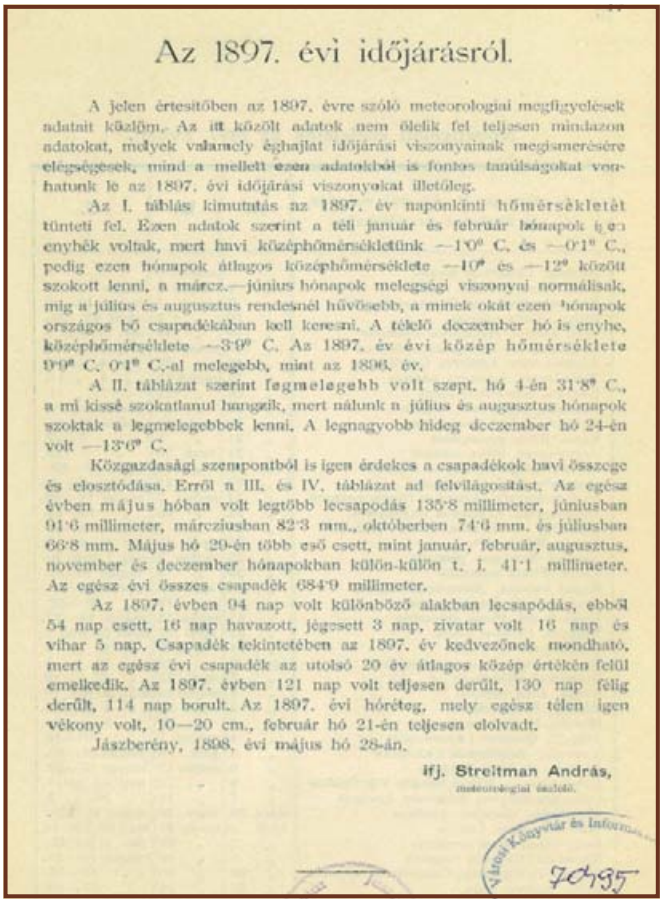

Az 1897. évi időjárásról.

A jelen értesítőben az 1897. évre szóló meteorologiai megfigyelések adatait közlöm. Az itt közölt adatok nem ölelik fel teljesen mindazon adatokat, melyek valamely éghajlat időjárási viszonyainak megismerésére elégségesek, mind a mellett ezen adatokból is fontos tanúságokat vonhatunk le az 1897. évi időjárási viszonyokat illetőleg.

Az I. táblás kimutatás az 1897. év naponkinti hőmérsékletét tünteti fel. Ezen adatok szerint a téli január és február hónapok igen enyhék voltak, mert havi középhőmérsékletünk —1·0° C. és —0·1° C., pedig ezen hónapok átlagos középhőmérséklete —1·0° és —1·2° között szokott lenni, a március—június hónapok melegségi viszonyai normálisak, míg a július és augusztus rendesnél hűvösebb, a minek okát ezen hónapok országos hő csapadékában kell keresni. A télelő deczember hó is enyhe, középhőmérséklete —3·9° C. Az 1897. év évi közép hőmérséklete 9·9° C. 0·1° C.-al melegebb, mint az 1896. év.

A II. táblázat szerint legmelegebb volt szept. hó 4-én 31·8° C., a mi kissé szokatlanul hangzik, mert nálunk a július és augusztus hónapok szoktak a legmelegebbek lenni. A legnagyobb hideg deczember hó 24-én volt —13·6° C.

Közgazdasági szempontból is igen érdekes a csapadékok havi összege és elosztódása. Erről a III. és IV. táblázat ad felvilágosítást. Az egész évben május hóban volt legtöbb lecsapodás 135·8 millimeter, júniusban 91·6 millimeter, márczíusban 82·3 mm., októberben 74·6 mm. és júliusban 66·8 mm. Május hó 20-án több eső esett, mint január, február, augusztus, november és deczember hónapokban külön-külön t. i. 41·1 millimeter. Az egész évi összes csapadék 684·9 millimeter.

Az 1897. évben 94 nap volt különböző alakban lecsapódás, ebből 54 nap esett, 16 nap havazott, jegesett 3 nap, zivatar volt 16 nap és vihar 5 nap. Csapadék tekintetében az 1897. év kedvezőnek mondható, mert az egész évi csapadék az utolsó 20 év átlagos közép értékén felül emelkedik. Az 1897. évben 121 nap volt teljesen derült, 130 nap félig derült, 114 nap borult. Az 1897. évi hóréteg, mely egész télen igen vékony volt, 10—20 cm., február hó 21-én teljesen elolvadt.

Jászberény, 1898. évi május hó 28-án.

ifj. Streitman András,
meteorologiai észlelő.

A Jász Könyvtár és Információ
70795

Az 1897. évi időjárásról

Mindez nem volt öncélú dolog, hiszen valamilyen formában másoknak is átadta ismereteit.

Az 1881/82. évi gimnáziumi értesítőben *„Az n-coordinátás térben a felületek főtengelyeinek problémájáról"* közölt matematikai értekezést. 1883-ban publikált a Közoktatás című lapban.

A gimnázium év végi értesítőiben rendre megjelent az összeállítás a tanárok irodalmi, közművelődési és társadalmi munkásságról. Kiderül ezekből, hogy természettudományos felolvasásokat tartott, például az 1887/88-as tanévben, a helyi kaszinóban. A témáról itt nem kaptunk tájékoztatást. Gróf Apponyi Albert közoktatási miniszter rendelete értelmében legközelebb ismeretterjesztő felolvasások szervezésére 1906/07-os tanévtől került sor.

1907 májusában Ágner István főgimnáziumi rendes tanár a Magas Tátráról tartott felolvasást, melyhez a mondandóját színesítő képeket Streitman András vetítette. Majd június 2-án ő maga is felolvasást tartott a közönségnek, a villamosság köréből választott témát feldolgozva. A nagy érdeklődés miatt a felolvasásokat meg kellett ismételni. Az 1895/96. évi érettségi feladatai megjelentek a Középiskolai Matematikai Lapokban.

Mindennapos megfigyeléseket igénylő tevékenysége volt a helyi meteorológia állomás vezetése 1885-től 1900-ig, a meteorológiai állomás megszüntetéséig. Az egész évi meteorológiai megfigyeléseit táblázatban összesítette, kiegészítette szöveges magyarázattal és elküldte az országos meteorológiai központba. A nagyközönség számára is hozzáférhetőek voltak ezek az időjárással kapcsolatos adatok, hiszen a helyi lapokban és a gimnáziumi évkönyvekben is olvashatták az érdeklődők. 1891-ben például a Lehel kürtje című újságban jelent meg cikke meteorológiai megfigyeléseiből. A precíz, sok szempontú vizsgálódásra példaként az 1897. évi összesítéseket mutatom be.

Azt gondolom, hogy egy munkának növeli az értékét, ha tudják hasznosítani, esetleg egy másik vizsgálódáshoz. Streitman András 15 éves munkájának néhány évi adatait 2002-ben a gimnázium (LVG) 6. N osztálya Pataki Anna osztályfőnök vezetésével felhasználta. Streitman András szempontjai alapján a diákok nap, mint nap, egy éven át meteorológiai megfigyeléseket végeztek, rögzítették az adatokat, grafikonokat készítettek. Streitman András 1887-es, 1897-es, 1898-as táblázataiból is készültek grafikonok, majd összehasonlították a négy évet. Két grafikont emeltem ki. Az egyikről az évi, a másikról a havi középhőmérsékletet lehet leolvasni.

Mindkét grafikonon az látható, hogy 2002-ben hőmérsékletnövekedés volt az 1800-as évekhez képest.

A diákok a tudósokkal azonos megállapításra jutottak!

Az 1907/08-as tanév értesítőjében, *A tanári testületben történt változás* címszó alatt az áll, hogy *folyó évben szabadságon volt.* Az okát nem írták, de a Jászberény című lap 1907. október 27-i számában megjelent egy hír, mely úgy gondolom, magyarázatot ad: *„Streitmann András a főgimnázium jeles tanára négy hónapos súlyos betegségéből e héten szerencsésen felépült. Elgyengülése következtében csak január elsején kezdheti meg a tanítást, amit volt tanítványai óhajtva várnak. – A szerencsés felgyógyuláshoz őszintén gratulálunk és kívánjuk, hogy egészsége tartós legyen.”*

A rövid hírből az is kiderül, hogy nagyon kedvelt, elismert tanár volt.

S ebben az értesítőben olvasható az is, hogy *„1908. április 13-án kelt magas rendelettel pedig központi szolgálattételre rendeltetett.”* Kalkbrenner Antal igazgató a következő szavakkal búcsúztatta: *„Huszonhét évig volt a főgimnázium buzgó, lelkes tanára, kinek egész lénye a tanintézettel összeforrt, mely tanintézet tanári testülete és ifjúsága nehéz szívvel válik meg tőle. Vezérelje őt ….új munkakörében a Gondviselés mentül boldogabb megelégedésre.”*

A Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott tovább, az V. ügyosztályon. Ügyköre: *„A tankerületi főigazgatóságok, a ministerium rendelkezésére álló állami és kir., a vezetése alatt állóalapítványi, közs. és kath. középiskolák és a felügyelete alatt álló felekezeti középiskolák, a gyakorló főgymnasium, az internatusok, convictusok, alumneumok, ösztöndíjak, középiskolák alapítása, jóváhagyása, és segélyezése, vagyoni felügyelet a minister rendelkezése alatt nem álló középiskoláknál, iskolai építkezések és felszerelések, tanárok, tanulók fegyelmi ügyei, külföldi tanulás elbírálása, ifjúsági egyesületek.”*

Budapesti munkája, élete során is kapott különböző, a pedagógusi munkához kapcsolódó megbízatásokat. A Budapesti Közlöny 1909. február 4-i számában megtalálható azoknak a neve, akiket a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter a magyar tanuló ifjúság 1909. évi országos tornaversenyének végrehajtó bizottságába jelölt. Közöttük volt Streitman András is. Szintén a Budapesti Közlönyben (1912. május) olvasható, hogy miniszteri biztosnak rendelték ki a kolozsvári tankerületben a marosvásárhelyi katolikus főgimnáziumhoz, az évi *rendes érettségi vizsgálataihoz.* 1910-ben Jászapáti gimnáziumot kért, amit meg is kapott. *„A kir. kath. „Gróf Széchenyi István” reálgimnázium 1912. szeptember hóban nyilt meg főgimnáziumi jelleggel az I. osztállyal. Az intézet létesítése érdekében elévülhetetlen érdemeket”* szerzett többek között Streitman András is.

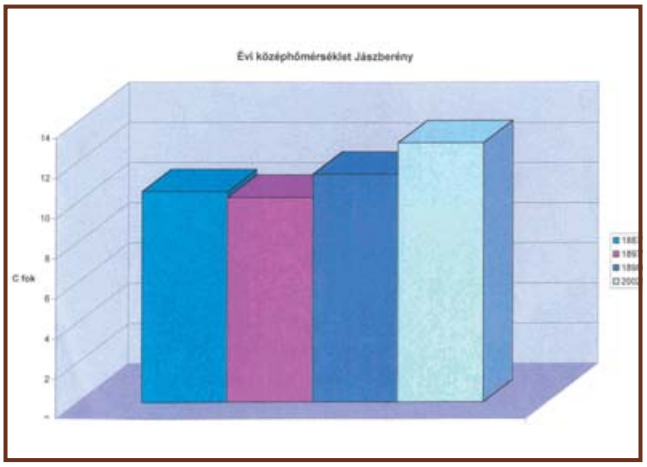

Az évi középhőmérséklet összehasonlítása

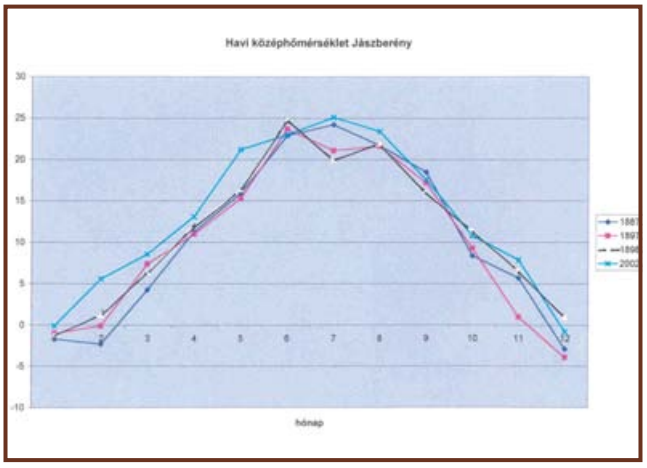

A havi középhőmérséklet összehasonlítása

1918. június 15-ei (20. ülés) Minisztertanácsi jegyzőkönyv 28. pontjában olvasható, hogy többeknek középiskolai igazgatói cím adományozását javasolták, melynek folytatása a Hivatalos Közlöny 1918-08-15/ 19. számában jelent meg: „A vallás- és közoktatásügyi miniszterem előterjesztésére… *Streitman András budapesti X. ker. tisztviselőtelepi állami főgimnáziumi rendes tanárnak a középiskolai igazgatói címet adományozom.*

Kelt Pozsonyban, 1918 évi július hó 16-án
Károly s.k.
Gróf Zichy János s.k.”

Ebből arra következtetek, hogy valamikor a minisztériumból visszakerült a tanári pályára. A *Magyarország tiszti cím- és névtára* 1914-es számában még a központi szolgálatra berendelve szerepel. 1915-1916-os adatot nem találtam. Az 1917-es évről az olvasható a fenti lapban, hogy a budapesti VI. kerületi főgimnázium rendes tanára, az 1918-as évben pedig a budapesti X. kerületi tisztviselőtelepi állami főgimnázium rendes tanára. A tanári munkát jobban szerette, mint a minisztériumit.

Jászberényhez, itt a gimnáziumhoz egész életében – budapesti lakosként is – szorosan kötődött. Figyelte, követte a jászberényi eseményeket, évente meglátogatta volt iskoláját, kollégáit. Üdvözlő táviratot küldött például 1911-ben Németh Kelemen ferencesrendi áldozárnak, jászberényi rendes tanár tanárságának 50. évfordulóján, amelyre mintegy 200 távirat érkezett.

„A főváros nem tudta felszívni, vissza-visszajárt ő is eleinte még rugalmasan, de később az emésztő kór pusztításától gyengítve, megtörve. Még tavaly is megjelent körünkben, a tanári szobában, ahol egy negyedszázadot töltött s ahol egy tanítványán kívül – kit a sors hasonló pályára vetett – alig volt immár ismerőse is, de elgyengülten és megrokkanva az elmulás rettentő erejét példázta már csak nekünk.” – írta Csoma Kálmán, a tanítvány. A Csoma Kálmán említette látogatás egy évvel azelőtt történt, mi előtt 1923-ban *„az Úr elszólította közülünk….Most már elment ő is társai után. Sok ezer tanítványa hálás érzése őrzi emlékezetét.”* – olvasható az 1923-as évkönyv nekrológjában.

Halálának híre 1923. január 21-én megjelent a Jász Hírlapban is: *„Szerdán reggel terjedt el a városban a szomorú hír: Meghalt Streitmann András.*

(folytatás a 12. oldalon)

(folytatás a 11. oldalról)
Meghalt 64 éves korában f. hó 16-án Budapesten …egészen Budapestre költözéséig…városunk közéletének igen jelentős és népszerű vezető egyénisége volt. Ez időben nem volt társadalmi és politikai életünk egy olyan jelentős mozzanata sem, melyben ő tevékeny és hasznos munkálkodását ki ne fejtette volna."

Horváth István (1856–1922) természetrajz-vegytan szakos tanár Jászberényben született 1856-ban. Középiskolás éveiben még Esztrenga István néven szerepelt a névsorban. Később Horváth Esztrenga István, s végül Horváth István lett a neve. 1885. április 14-én az iskolába érkezett, a 335. számú hivatalos iratban a következők olvashatók: „*Esztrenga István tanár nevének „Horváth"-ra törv. alapon történt változtatása tudomásul vétetik.*"

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái című művében a következő olvashatók erről: „*… a család neve mindig Horváth volt, de hogy a kőhalmi Horváthoktól megkülönböztethessenek, nagy juhaklaik után Esztrengás-Horváthoknak nevezték őket; úgy ragadt rájuk az Esztrenga népies elnevezés. H. is csak helyes anyakönyvi kivonat alapján utólagos engedélylyel vette fel ismét a Horváth nevet.*"

Szülei *földmívelők* voltak. Édesanyja Nagy Margit. Édesapja Esztrenga Antal, aki ismert, elismert ember volt a városban. 1889. november 23-án a Historia Domusban a következők írták róla szomorú esemény kapcsán: „*Temetés. Horváth-Esztrenga István főgymn. tanár édes atyját Esztrenga Antalt nagy néptömeg részvétele mellett, kit tegnapelőtt délután 4 óra felé a guta egyszerre agyonsujtott. Egy derék, becsületes honpolgár vesztett benne a város, melynek képviselője volt.*"

Szintén a Historia Domusból tudjuk, hogy Horváth István 1887. október 8-án nősült meg Budapesten.

A középiskolát ő is szülővárosában végezte, első rendű tanuló volt. A VIII. osztály végén általános értékelése jeles. Az önképzőkör tagja volt, s utolsó éves korában „Read emlékezem" című saját költeményét szavalta el a záró ülésen.

1876-ban érettségizett, majd a budapesti egyetemen a természettudományokat hallgatta. 1880-ban szerzett tanári oklevelet. 1881. augusztus 22-én a *jászberényi községi kath. Főgymnasiumhoz* választották kezdetben helyettes tanárnak, 1884. július 3-án pedig rendes tanárnak nevezték ki, Streitman Andrással egyszerre. Természetrajzot és vegytant tanított, s több osztálynak volt osztályfőnöke.

Az évkönyvekben felsorolt természetrajz tananyagot látva, azt mondom, hogy ő is a kor legújabb ismereteit tanította. Példának az 1883/84-es tanév V. osztályának természetrajz anyagát emeltem ki, melyet heti 2 órában dolgoztak fel: *A növények termete, külső tagoltsága, növényi szervképletek. A virágos növények leírása, nevezetesen: egyivarúk, sokszirmúak és sziromtalanok sereglete, egyszikű magrejtősek s magrejtőtlenek.*

A sejtek fogalma, alakja, nagysága és összefüggése. Sejtcsaládok és szövetek. A sejtek lényeges és lényegtelen részei, a plazma életföltétele és zárványai. A sejtek működésének eredményei. Magrejtős és magrejtőtlen virágos növények csíra fejlődése és szövetes szétkülönítése, a szövetek hivatása. A növények földrajzi elterjedése, növények gyűjtése, meghatározása és rendezési módja. A stílus, a fogalmak ma már a biológiatörténet részei.

Tanórán kívüli iskolai feladatai igen sokrétűek voltak. Őre volt a természetrajzi, a történelmi, a földrajzi szertáraknak, és az ifjúsági könyvtárosságot is vállalta. A főgimnázium segélyző egyesületének pénztárnoki és az iskola tandíj kezelői feladatát is ellátta. Egy ideig a tanári *tanácskozmányok* jegyzője volt.

1896. április 1-én egyike volt azon tanároknak, akik levezényelték a nyári tornakertben a 300 db millenniumi emlékfa ültetését. Minden tanár, minden diák elültette a *deszkácskával megjelölt* saját fáját. A millenniumi év nagy eseménye volt az ezredéves országos kiállítás, melyen a főgimnázium több dologgal is jelen volt, így a *Horváth István tanár úr által készített jegecztengely-rendszerrel.*

Az iskolában 1869-től működő önképzőkörben évente pályatételeket tűzött ki, melyekkel lehetőséget adott a diákoknak a kutatásra, új ismeretek megszerzésére, a fogalmazás gyakorlására. A beadott pályamunkákat, tanulmányokat a választott bíráló diákokkal és több kollégájával együtt véleményezte és ajánlatot tett díjazásukra.

Az 1890/91-es tanévben létrehozott tornatér zöldítésére növényeket – orgona, hibiszkusz és más cserjék – adományozott tanártársával, Ivanics Jusztinnal együtt.

Fontosnak tartotta a tanulók természetrajzi, földrajzi, néprajzi ismereteinek gyarapítását, s azt, hogy a diákok az elméletben tanultakat a gyakorlatban is megtapasztalják. E célból szervezte a tanulói kirándulásokat a városban és környékén, üzemekbe, ipari létesítményekbe. Például évente az V. és a VI. osztályos tanulókkal Jászberényben Fecske János villanytelepén, Elefánty Sándor téglaégető telepén ta-

Növényéleti észleletek az 1897. évben.

A. A rügyezés, B. Az első virágzás, C. Az általános vir. időszaka	A.	B.	C.
Hóvirág, Galanthus nivalis	—	márc. 3	—
Földi eper, Fragaria vesca	márc. 9	május 2	május 11—20.
Pongyola pitypang, Taraxacum offic.	„ 9	április 1	május 10—19.
Ibolya, Viola odorata	„ 10	„ 2	április 12—25.
Kerti Jácint, Hyacinthus orientalis	„ 13	„ 18	ápr. 27. máj. 8.
Kecskerágófa, Evonymus europeus	„ 16	május 20	május 18—25.
Jerikói-Lonca, Lonicera Caprifolium	„ 18	„ 22	jun. 4. jun. 9.
Tatár-Lonca, Lonicera tatarica	„ 19	május 23	„ 4. „ 11.
Bodzafa, Sambukus nigra	„ 20	„ 21	„ 7. „ 14.
Fagyalfa, Ligustrum vulgare	„ 20	„ 21	junius 8—10.
Tulipán, Tulipa Gesneriana	„ 20	május 10	május 6—15.
Egres, Ribes grossularia	„ 21	„ 2	„ 7—12.
Arany-egres, Ribes aureum	„ 21	április 23	„ 7—12.
Mocsári gólyahír, Caltha pallustris	„ 22	„ 9	április 13—20.
Orgonafa, Syringa vulgaris	„ 23	„ 21	ápr. 30. máj. 12.
Vadgesztenyefa, Aesculus Hippocastanum	„ 24	május 7	május 11—20.
Galagonyafa, Crataegus oxyacantha	„ 24	„ 10	„ 15—24.
Zelnicefa — Májusfa, Pronus Padus	„ 25	„ 1	„ 3—9.
Nyirfa, Betula Alba	„ 25	április 22	ápr. 25. máj. 1.
Nárcisz, Narcissus poeticus	„ 25	május 2	máj. 7. máj. 10.
Életfa, Thuja orientalis	„ 29	„ 4	május 5—16.
Kajszi baraczk, Armeniaca vulgaris	„ 30	április 18	április 20—22.
Őszi baraczk, Persica vulgaris	„ 30	„ 18	„ 20—22.
Erdei fenyő, Pinus sylvestris	„ 31	május 13	május 15—27.
Neggyfa, Cerasus acida	„ 31	április 22	április 25. máj. 7.
Cseresnyefa C. Dulcis	„ 31	„ 17	„ 25. „ 5.
Kerti szilvafa, Prunus domestica	április 2	„ 19	„ 26. „ 8.
Besztercei szilvafa, P. d.	„ 2	április 23	„ 27. „ 10.
Olajfa, Olea europea	„ 2	május 14	máj. 20 jun. 10.
Almafa, Pyrus Malus	„ 3	április 30	„ 1. máj. 12.
Körtefa, P. Communis	„ 3	„ 29	„ 3. „ 16.
Tölgyfa, Quercus pedunculata	„ 4	május 7	„ 10—15.
Vadszőlő, Ampelopsis hederacea	„ 4	juni 6	junius 22—30.
Sóskafa, Berberis vulgaris	„ 6	május 12	május 15—20.
Labdarózsa — Kánya Bangita Vib Opulus	„ 6	„ 12	máj. 16. jun. 1.
Ostromén-Bangita, Alburnum Lantana	„ 7	„ 16	„ 26. „ 7.
Mogyorófa, Corylus Avellana	márc. 28	márc. 10	márc. 15—26.
Vadrózsa, Rosa Canina	április 1	május 26	máj. 30. jun. 19.
Kerti rózsa, Rosa centifolia	„ 2	„ 27	jun. 1. jul. 22.
Birsalmafa, Cydonia vulgaris	„ 5	„ 16	május 19—25.
Májusi Gyöngyvirág, Convallaria majalis	„ 30	„ 10	„ 13—18.
Diófa, Juglans regia	„ 30	„ 18	„ 27—29.

Növényéleti észleletek az 1897. évben I.

nulmányozta az ott zajló folyamatokat.

Jászberény város életében sok területen tevőlegesen vett részt. A képviselő-testület virilis tagja, a városi tanbizottság tagja, a jászberényi Erzsébet kórház bizottságának tagja, árvaszéki szavazó ülnök, a Jászkerületi Népbank és Takarékpénztár felügyelő bizottságának tagja, a helybeli nőegylet pénztárosa volt.

A helybeli dal-egyesületnek tagja és évekig titkára, pénztárnoka volt. A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának 1919. évi Közlönyében olvasható a következő bevezetésű levél: *Jászberény, 1883. április 18. Nagyságos karnagy úr! A jászberényi dalegylet f. évi Február 16-án ..* Aláírók: *RISZNER József elnök, ESZTRENGA István titkár.* A levél tartalma: *Értesítés arról, hogy a közgyűlés ERKELt tiszteletbeli taggá választotta s egyben az oklevelet küldi.*

1922. február 23-án a városi közgyűlésen két évre beválasztották az iparis-kolai felügyelő bizottságba is.

1907-ben a honvédelmi miniszter elrendelte, hogy a kaszárnyában tanárok, orvosok, tisztek tartsanak előadásokat. *Horváth István nagy érdeklődés mellett a táplálkozásról tartott hasznos előadást.* – írta a Jász Kürt újság. A város lakosságának tartott felolvasói rendezvényeken a várakozóknak a természetrajzi szertárban tartott érdekes és tanulságos bemutatókat. Dolgozott a szolnoki törvényszék esküdtszéki bírájaként.

Sokirányú szakmai, irodalmi tevékenységet folytatott. A növények fejlődésével kapcsolatos megfigyeléseivel egészítette ki Streitmann András meteorológiai beszámolóit. A növényéleti megfigyelései meg is jelentek a gimnáziumi évkönyvekben. A növényéleti megfigyeléseket a meteorológiai állomás megszűntével is folytatta. Streitman András 1897-es évi meteorológiai megfigyeléseihez csatolható Növényéleti észleletek című táblázatokkal szeretném megmutatni, hogy milyen szempontok alapján végezte ezt az aprólékos, nagy odafigyelést igénylő munkát. Azt gondolom, hogy ezzel segítette az elkövetkező évek mezőgazdasági munkáját is.

Módszeres tanácskozásokon szaktárgyával kapcsolatos felolvasásokat tartott. 1883-ban *A növénytan előadásának módszeréről* jelent meg értekezése a Közoktatás című lapban, amely 1885-ben iskolai könyvek bírálatait is közölte. Tagja volt a Magyarhoni Földrajzi Társulatnak, ilyen minőségében olyan értekezéseket írt, melyek a Föld életével foglalkoztak. Ezek az értekezések mindenki számára érthető, ismeretterjesztő, s ma is élvezhető tudományos írások. Az egyik értekezése 1884-ben *A hő- és víznek földünkre gyakorolt hatásáról* címmel a Jász Kürt újságban illetve a gimnázium értesítőjében jelent meg, melyben megismertette az olvasókat a Földünkön lejátszódó változásokkal. Megtudhatták, hogy mi a szerepe a víznek, a hónak, például a földomlásokban, a földfelszín és a mélyebb rétegek változásaiban, a *légbeli vizeknek* milyen kémiai hatása van, a vulkánok működésének mi a magyarázata, s még sok más. Az akkori szintnek megfelelő ismeretek közül, ízelítőül csak kettőt emelek ki.

Érdekes adatokkal mutatja be a források szerepét: *„És ha most vesszük, hogy a legjobb ivóvizünk 100000 részben 50-60 szilárd alkatrész van, a források vizében pedig 4-10 vagy több % ásványos alkatrész is található; és ha tudjuk, hogy pl. a budai hőforrások évenként 2023560 mázsa nagyobbrészt szénsavas meszet hoznak a felületre; a karlsbadi források évenként mintegy 200000 mázsa glaubersót, 130000 mázsa sziksót, 2382 mázsa konyhasót, 860 mázsa mészcarbonátot, 173 mázsa kovasavat, 12 mázsa vassót szolgáltatnak;a hallei sósforrások évenként 10000 – a salzburgiak pedig 150000 tonna konyhasót választanak ki…; és ha ezek ott évszázadok óta szakadatlanúl dolgoznak: elképzelhetjük azt a roppant átalakítást, melyet a források a kőzetekben véghez visznek.”*

A földmozgásokról, új szigetek kialakulásáról a következőket írja: *„Itt emelkedik, ott süllyed tehát a föld keble, mintha egy óriási lény szerfelett lassusággal szedné a lélegzet vételt; minek okát ugyanazon tényezőknek kell tulajdonítanunk, melyek már az ős képződéskor felületére összehúzólag hatottak. Ugyanis a föld belső izzóanyagának ma is tartó fokozatos hűlése, a vele járó tömörüléssel: mérhetetlen barázdák-ban jelentkezik a föld felületén; mintegy aszalódni készülő óriási gyümölcsön emelkedés változik a mélyedéssel, mint tengeren hullám-hegy a hullám-völgygyel. Sűrűsödés folytán összeesik a föld izzó anyaga és sülyed a felület a belső felható nyomás megszüntével. Két szomszédos sülyedő területnek pedig oldali vagy érintői nyomásától föltornyosúlnak a földrétegek.”*

A szigorú tényeket sok esetben lírai módon tárja az olvasó elé. Az értekezés befejező mondatai is ilyenek: *„A föld tehát soha sem szünetel, a hő és víz hatásai alatt folyton alakulva végzi évi*

(folytatás a 14. oldalon)

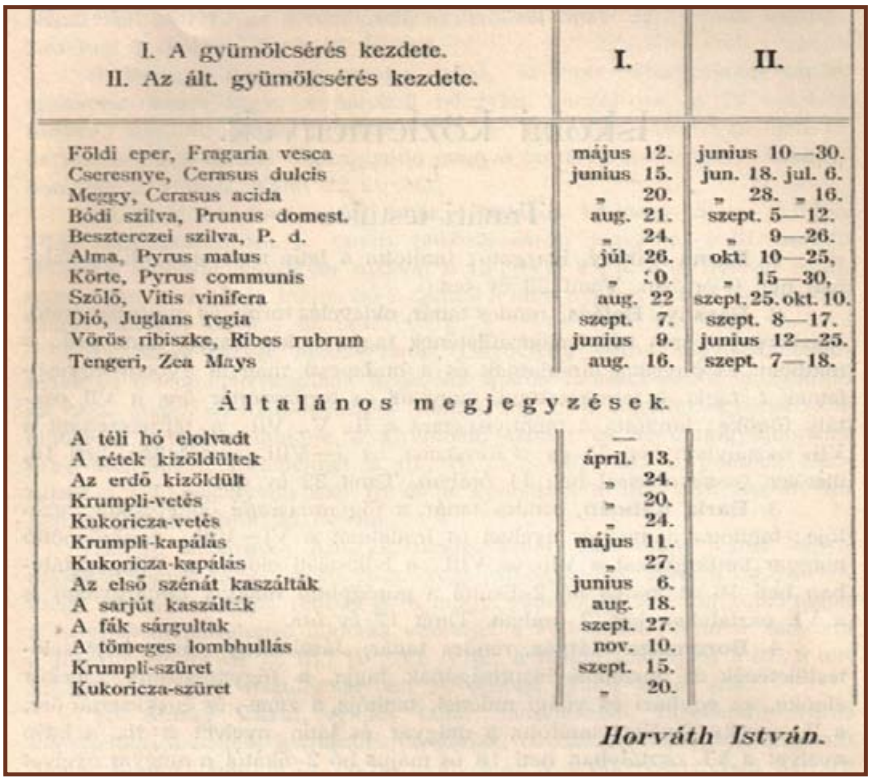

I. A gyümölcsérés kezdete. II. Az ált. gyümölcsérés kezdete.	I.	II.
Földi eper, Fragaria vesca	május 12.	junius 10—30.
Cseresnye, Cerasus dulcis	junius 15.	jun. 18. jul. 6.
Meggy, Cerasus acida	„ 20.	„ 28. „ 16.
Bódi szilva, Prunus domest.	aug. 21.	szept. 5—12.
Besztercei szilva, P. d.	„ 24.	„ 9—26.
Alma, Pyrus malus	júl. 26.	okt. 10—25,
Körte, Pyrus communis	„ 30.	„ 15—30,
Szőlő, Vitis vinifera	aug. 22	szept. 25. okt. 10.
Dió, Juglans regia	szept. 7.	szept. 8—17.
Vörös ribiszke, Ribes rubrum	junius 9.	junius 12—25.
Tengeri, Zea Mays	aug. 16.	szept. 7—18.
Általános megjegyzések.		
A téli hó elolvadt	—	
A rétek kizöldültek	április 13.	
Az erdő kizöldült	„ 24.	
Krumpli-vetés	„ 20.	
Kukoricza-vetés	„ 24.	
Krumpli-kapálás	május 11.	
Kukoricza-kapálás	„ 27.	
Az első szénát kaszálták	junius 6.	
A sarjút kaszálták	aug. 18.	
A fák sárgultak	szept. 27.	
A tömeges lombhullás	nov. 10.	
Krumpli-szüret	szept. 15.	
Kukoricza-szüret	„ 20.	

Horváth István.

Növényéleti észleletek az 1897. évben II.

(folytatás a 13. oldalról)
keringését a nagy világűrben; meg nem állva, soha nem ismételve mérhetetlen csigavonal útját, rohanva siet A Herkules csillagzat felé: bolyongási közben talán örök nyugodalma helyét keresi, s talán mint leendő szerény család tagja e csillagzatnak, itt várja be az időt, midőn középtől futó erejének gyöngültével jó magával is tehetetlen lesz, s hódolva kell engednie a naprendszer középre tartó erejének, s visszatérni csillagtársaival oda, honnan kiindúltak: a napba, hol esésük közben keletkező meleg újra egy izzó gázgömbbé olvasztja őket, kezdetéül egy új világrendszernek.

Addig is hagyjuk nyugodtan haladni pályafutásán, részvétünk kísérje nemes küzdelmében; minket a lét gondja válni kényszerít, s rideg parancsa a köznapi élet szűk terére int."

A másik ismeretterjesztő értekezése az 1888-as évi gimnáziumi értesítőben jelent meg *Európa természeti jellege és viszonya a többi földrésszel* címmel.

A 11 oldalas írásban Horváth István arra ad magyarázatot, elsősorban Európa és Ázsia vegetációjának összehasonlítására építve, hogy Európa miért is önálló földrész, holott természeti alakulása révén Ázsiával szoros a kapcsolata. Érthetővé teszi, hogy történeti fejlődése és sajátos kultúrája elkülöníti a két részt egymástól, s bemutatja az ember szerepét is a változásokban. Többek között a következőket írja: „*… fontos jellege Európának, miáltal a többi földrészektől különbözik, hogy a földkultúra az egyes vidékek eredeti állapotát majdnem teljesen átalakította. Ezen jelenség oka ama befolyásokra vezethető vissza, melyeket egy sűrű s régóta letelepedett lakosság valamely vidék külsejére gyakorol. Ismeretes, hogy minél sűrűbb egy területnépessége, annál többet kell azon földnek teremnie, hogy lakói életét biztosítsa; szóval igen kevés föld heverhet parlagon. Európa pedig valamennyi földrész között a legsűrűbb népességű, mivel egy négyzetkilométeren átlag 32 ember él. Ázsiában 18, Afrikában 7, Amerikában 2, sőt Ausztráliában 2 négyzetkilométerre jut egy ember.*

Végül így foglalja össze a leírtakat: *Európának e rövid és vázlatos ismertetésével kimutattuk, hogy kontinensünk külső tagolásában és összes természeti jelenségeiben mérsékelt jellegű, s hogy az emberi kéz évezredes munkája által az eredeti ős állapotból előnyére átalakíttatott és önálló földrajzi rangra emeltetett.*"

A programértekezéseken kívül megjelentek „*közgazdasági czikkei a Lehel-Kürtjében (1890. A szőlőtelepítés, Gyümölcsfák ültetése, Selyemhernyók tenyésztése, Mesterséges haltenyésztés sat.) Költeményei a Jászkunságban (1876) jelentek meg;* A gimnázium önképzőkörében előadott *Reád emlékezem cz. dalát Beleznay Antal által megzenésítve Lipcsében 1876-ban adták ki; A czellák titkaiból cz. apró költemény-cyklusai a Jászberény és Vidékében vannak; ugyanott írta utazási tapasztalatait Az alpesek világa s gletscherei cz. (1886.)*"

30 évig tanított a gimnáziumban, ambíciója nem szállt szülővárosa határán túl. 1911. decembertől nyugdíjba vonult *5800 korona évi nyugdíjjal.* A nyugdíjazás nagy csapás volt az életében, de továbbra is készen állt arra, hogyha szükséges segítsen az iskolában, sok alkalommal helyettesített, tartott órákat.

„*Élete végén a Sors nem volt kegyes hozzá. A világháború és a nyomában két ragály egész családját: szeretve gondozó, aggódva féltő feleségét, egyetlen leányát, hős katona vejét elragadta tőle. Szerettei és az iskola nélkül, megsemmisült boldogsága elsivárult romjain.*" Évek óta súlyos szívbeteg volt, s ez vezetett a halálához, amiről a Jász Hírlap 1922. május 7-i számában a következőképpen írtak: „*Csütörtökön déltájban villámgyorsan terjedt a hír, hogy Horváth István nyugalmazott főgimnáziumi tanár a rendőrség épületében hirtelen meghalt.*" Lakásügyi tárgyaláson jelent meg 1922. május 4-én, s szabályos, összefüggő beszéde közben megakadt, összeesett, szívszélütés okozta halálát.

„*Igazi jász ember volt és igazi tanár. Sokat tanult, tudós fő, a régi gárdából való, a becsületes, szorgalmas munka embere, aki szaktudományát, a természetrajzot s főkép a növénytant annyira szerette, hogy egész életén át gyakorlatilag is neki élt: gyönyörű kertet művelt, melynek minden növényét nemcsak a természetkedvelő szeretetével, de a tudós mélyrehatható tekintetével is ismerte. Tanítványai sohasem felejthetik az ő kedves-kedélyes, szeretettel szigoru, a gyermeki lélek világához csodásan leszállni tudó s igy igazán eredményes tanitó modorát, midőn majd játszi, színes meseszövésével, majd bölcs humora derűjén átszűrve vagy elmés szarkazmusában megfürösztve, de mindig élvezettel és élvezetesen, megértve és megértetve, könnyedén tette sajátjukká szaktárgya ismereteit.*" – írta Csoma Kálmán az 1922-es évkönyv nekrológjában.

Az ő életükről sem lehetett a teljesség igényével írni, hiszen az eltelt, sokszor zűrzavaros időben sok dokumentum megsemmisült, a családok szétszóródtak, kihaltak, kevesen ismerik a régmúltat. A gimnázium évkönyvei, helyi és országos lapok, internetes cikkek segítségével próbáltam képet alkotni tudóstanár egyéniségükről, s kaptam információt ifjú Streitman András családi körülményeiről testvérének unokájától, Streitmann András gépésztechnikustól. Horváth István élő rokonaival nem sikerült találkoznom.

A két természettudós tanár életéről Gyergyai Albert szavai jutottak eszembe: „A tanári pálya minden más pályánál tágasabb, távlatosabb, határtalanabb. A jó tanár nemcsak pedagógus, hanem kertész, filozófus, esztétikus, lélekbúvár, művész és mesterember egy személyben, nemcsak tudását közvetíti – bár az sem kevés –, hanem példát ad, jellemet formál…"

Források:

http://real-j.mtak.hu/2599/1/MagyarKonyvszemle_1919.pdf
http://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/h-87E13/horvath-esztrenga-istvan-8AA67/
http://vfek.vfmk.hu/00000113/adat_20.htm
http://www.dab.hu/digitalcity/entity/entityNews.jsp?dom=AAAAGVPY&hir=AAABGEGF&prt=AAAAFXDX&egd=AAAAPIZN
http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/miniszterelnoki-jegyzokonyvek-1867-1944/adatlap/59291
Hivatalos Közlöny, 1912 - 1918
Budapesti Közlöny, 1909, 1918
Budapesti Hírlap 1918
Pesti Hírlap 1918
Budapesti Czim- és Lakásjegyzék, 1909 (21. évf)
A jászberényi gimnázium évkönyvei 1869/70, 1874/75 és 1922/23 közöttiek
Historia Domus IV. kötet 1855–1937 In: VI.3 – Conventus Jászberény (MFKL)
Magyarország tiszti cím- és névtára 1886-1918 között
Helyi újságok: Jász Kürt 1906-1911, Jászújság 1910-1914, Jászberény 1907, 1912-1915, Jászkunság 1869-1875, Jász Hírlap 1921-1924 közötti számai

Csörgő Terézia
nyugalmazott biológia-kémia szakos

XXIII. Jász Világtalálkozó Jászladányban

Idén a Jászság legdélibb települése, Jászladány volt a házigazdája a Jász Világtalálkozónak június 23-25. között, a találkozók történetében immár másodízben. A jászok legnagyobb ünnepe a hagyományoknak megfelelően most is a Jászok Egyesületével együttműködve valósult meg.

A rendezvény péntek délután a nemzeti összetartozást jelképező szabadidő park ünnepélyes átadásával kezdődött, majd Gubicz István emeritus jászkapitány emléktáblájának avatását, a kiállítások megnyitását és Kiss Ágoston jászladányi tanító naplójából megjelentetett könyv bemutatását követően a helyi és a testvértelepülések, Csíkrákos és Oromhegyes fellépői mutatkoztak be. Este az Ismerős Arcok adott koncertet.

Szombaton a világtalálkozóra érkezőket köszöntő ünnepi szentmisét Ficzek László érseki helynök celebrálta a Sarlós Boldogasszony római katolikus templomban. Prédikációját a hálaadás szükségességével kezdte, hogy a Mindenható jász emberként is megőrzött minket, esztendőről esztendőre istenfélő emberként összegyűjt minket, tudatosítva bennünk: nemcsak a múltunkért kell hálásnak lennünk, de a jövőnkért is kell imádkoznunk. Természetes, hogy valamennyien sikeres, boldog jövőt szeretnénk építeni, nem mindegy azonban, hogy azt hogyan értelmezzük. A szalmaláng sikerek fényesen felvillannak, bevilágítják a körülöttünk levő világot, de aztán ellobbannak és semmivé válnak. A hosszú távú sikerhez és boldogsághoz biztos alapra van szükség, ami sokféle összetevőből áll. Az ünnepi szentmise során Bertalanné Drávucz Katalin polgármester asszony megszólította az azt celebráló helynök urat, kérve, adja át Jászladány jókívánságait az érsek atyának, akinek a település túlnyomórészt római katolikus közössége sokat köszönhet, többek között azt is, hogy ma egy jól működő katolikus iskolája van Jászladánynak.

Az ünnepi szentmisét követően a templom elől lovas huszárok felvezetésével indult a települések díszes felvonulása mazsorettek, fúvós zenekar, hintók kíséretével a díszünnepség helyszínére, a Fő térre. A színpompás menetben a jászsági és a kirajzott jászok benépesítette települések mellett a testvértelepülések is felvonultak.

A díszünnepséget a Jászkürt hangja nyitotta meg, amit a Himnusz közös eléneklése követett. Bertalanné Drávucz Katalin, a rendező település polgármestere köszöntőjében hangsúlyozta: *„Mi, jászok tiszteljük mindazt, amit eleink ránk hagytak: viseleteinket, zenéinket, táncainkat, meséinket, és azt az erkölcsi tartást is, amiről szépapáink tettek tanúbizonyságot a Redemptio idején, amikor is nem tűrték tovább a jobbágysort, az alárendelt szolgálatot.”* A hagyatékunk tehát történelmi viharokban formálódott, minél nehezebb időket éltek a jászok, annál jobban összetartottak. Meggyőződését fejezte ki, hogy az ősök hagyományai a lelkekben élnek elsősorban. Köszönetet mondott azoknak, akik 23 éve útjára indították a világtalálkozót, és azoknak is, akik támogatásukkal lehetővé tették e három nap méltó megrendezését.

Részlet az ünnepi felvonulásból ***Fotó: Bugyi Gábor***

Kiss Eliza miniszteri biztos elszármazott jászként osztotta meg ünnepi gondolatait. Megemlékezett élete első 18 évéről, amit a Jászság fővárosában töltött. Kifejtette, hogy szerinte a jász öntudat mindig történelmünkkel együtt formálódott, és a jászok magyarországi sorsával szövődött össze. E tudat mindig is élt, mesterségesen nem kellett azt feltámasztani, a 21. századi jászok csak felújították a hagyományt, beleértve a viseletet, a jelvényeket, az ünnepeket, és a lovas bandériumokat. Pócs János, a Jászság országgyűlési képviselője szerint az év legszebb jász ünnepe a világtalálkozó. Sikerének alapja a jászok büszke ünnepi lelkülete, és a helyi lakosság őszinte vendégszeretete. Felidézte a 160 évvel ezelőtti eseményt, Ferenc József és felesége fogadtatását a Jászságban, ami pontosan olyan keretek között zajlott, mint a mai ünnepség. Kifejezte tiszteletét és köszönetét őseinknek, akik a jász hagyományunkat őrizték, ápolták és tovább adták. Kijárt köszönete Csikós Miklós kapitánynak és feleségének is, hogy az elmúlt egy évben jelenlétükkel mindenkor emelték a rendezvények fényét. Az elismerés szavaival mondott köszönetet Jászladány polgármester asszonyának, Bertalanné Drávucz Katalinnak, aki a „település kocsirúdját egyenesbe hozta”, miközben hat gyermeket vállalva, nevelve a demográfiai helyzet javításához is hozzájárul. Beszédét a Jászmagyarok együttes egyik dalának soraival zárta:

„Nem akarunk mást, csak élni,
Nyugovóra itt letérni.
Mi atyánkért, fiak értünk,
Megőrizni nemzetségünk…”

Kállai Mária, Jász-Nagykun-Szolnok megye kormánymegbízottja is méltatta a XXIII. világtalálkozó jelentőségét, aminek során a jászok arra is emlékeznek, hogy őseik a magyar történelemben egyedülálló módon, példátlan összefogással kiálltak önállóságuk visszaszerzéséért. A jászok szabadságszeretete a Redemptio óta is töretlen, tisztelik őseik érzéseit, küzdelmét, ápolják emléküket. Az összefogás, a közös akarat a jelenben is erőt adhat, hogy elérjük

(folytatás a 16. oldalon)

(folytatás a 15. oldalról)
céljainkat. Erre jó példa az 1991-től újjáéledt Jászok Egyesülete, mely mindehhez a kohéziós erőt is adja. A jászsági emberek azonban Kállai Mária szerint nemcsak a hagyományok ápolásában, a kultúra megőrzésében jeleskednek, de bátran szembenéznek a kor gazdasági és társadalmi nehézségeivel is, és azokra többnyire megtalálják a helyes választ.

Dr. Kocsis Károly akadémikus az elszármazott jászok nevében üdvözölte a találkozó résztvevőit gyermekkora helyszínén, a Jászság negyedik legnépesebb településén. Hangsúlyozta, hogy az ősi vonzódás ellenére is a szülőföld többnyire nem tudja megtartani szülötteit. Különösen igaz ez a jász népre, melynek különös sajátossága volt a nyugtalan terjeszkedés. Ennél fogva éppen a jászok kirajzásainak volt köszönhető, hogy az Alföld közepe és Bácska visszakapta magyar jellegét. Kocsis Károly utalt a mostani világtalálkozó mottójára: „Érzed a múltat, és tudd, hogy jász vagy!". Tulajdonképpen ennek jegyében történt Jászladány testvértelepüléseinek is a kiválasztása: Csíkrákos a jászkun-székely sorsközösséget, Oromhegyes pedig a Bácskába történő jász kirajzást, egyúttal a török hódoltság utáni nemzeti újjáéledést szimbolizálja.

Dr. Dobos László, a Jászok Egyesületének elnöke örömét fejezte ki, hogy „ismét együtt vagyunk". A jász világtalálkozók sora lassan negyedszázada idézi, hogy így tud ünnepelni egy nép, melynek tartása és értékrendje az ősök áldozatkészségéből fakad. Ezután tolmácsolta Csányi Sándornak, az OTP Bank elnök-vezérigazgatójának, a Jászságért Alapítvány kuratóriuma elnökének személyes üdvözletét, és elismerését fejezte ki a rendező Jászladány és annak polgármester asszonya iránt. Kihirdette az elszármazott jászok részéről évente adományozott két díj nyerteseit. Az egy millió forinttal járó Jászságért Díjat az idén a jászboldogházi születésű, és ott is élő Papp Izabella levéltáros, történész kapta életpályája elismeréseként. A civil szervezeteknek szóló 200 ezer forintos Jászsági Civil vándordíjat pedig idén a Jászsági Népdalkör érdemelte ki.

Borbás Ferenc regnáló jászkun főkapitány köszöntőjében felidézte történelmünk mindazon pillanatait, melyek eredményeinket bizonyítják. Hiszen ott voltunk nagy királyaink testőrségében, az egri várban Dobóval, Péró leverésénél és számos más csatában. Ezer lovasunk dübörgött az osztrák örökösödési háborúban. Számos alkalommal megmutattuk, hogy magyarrá lettünk, miközben nem felejtettük el soha őseinket. A szabadságharcban azon keserggett az osztrák hadvezetés, hogy hiába foglalták el a Jászságot, a jászkun huszárok mégsem tették le a fegyverüket. *„Az összetartozás, a szív a fontos, amely ide köt bennünket, szeretett Jászkunságunkhoz."* – fogalmazott.

Csikós Miklós leköszönő jászkapitány hangsúlyozta: kitüntetés volt számára a Jászság és a jász emberek képviselete. Büszkén számolt be arról, hogy a 143 beérkezett meghívásból 132-nek tudott eleget tenni. Ennek során bejárták az egész Jászságot, sok településre többször is eljutottak. A Jászságon kívüli települések közül voltak Jászkarajenőn, Újiregen, a Kunságban, valamint Székelyföldön is. Három eseményt külön is kiemelt: 2016 októberében Jászberényben a Szent korona fogadását, decemberben a Duna Tv élő közvetítését, ahol a Jászsági Gyermek Néptánc Együttesnek szurkolhattak, valamint idén a csíksomlyói búcsút, melynek másnapján a Nemzeti Összetartozás Ünnepét a csíkmenasági székely testvérekkel együtt ünnepelhették. Köszönetet mondott Dr. Bathó Editnek, Ézsiás Istvánnak, és a számukra hiteles és gyönyörű viseleteket készítő Tajti Erzsébetnek. Külön megköszönte feleségének is, hogy jelenlétével, biztatásával mindig mellette állt.

Bertalan János új jászkapitány eskütételét és ünnepélyes beiktatását követően Bertalanné Drávucz Katalin átadta a XXIV. Világtalálkozó rendezési jogát jelképező stafétabotot Győriné dr. Czeglédi Mártának, Jászfényszaru polgármesterének, aki mindenkit nagy szeretettel invitált településére. A díszünnepséget a polgármesterek hagyományos galambröptetése zárta.

Néhai Gubicz István jászkapitány emléktáblájának avatása
Fotó: Gulyás András

Ladányi jász asszonyok, kezükben világtalálkozós fonott kalaccsal · Fotó: Bugyi Gábor

Délután hagyományőrző együttesek mutatkoztak be, majd Leblanc Győző lépett színpadra operett műsorával. A napot a Zséda koncertje és színpompás tűzijáték zárta.

A rendezvényhez kapcsolódó tárlatokon helyi és elszármazott alkotók, gyűjtők kiállítási anyagai voltak láthatók. Többek között bepillantást kaphattunk a jellegzetes jász viseletekbe, láthattunk hímzett terítőket, sókerámiákat, volt babakiállítás és macigyűjtemény és vadászati kiállítás. A templomi iskolában Lázár Ferenc Trianon gyűjteményében térképek, képeslapok, emlékbélyegek, plakátok és egyéb dokumentumok

idézték fel a két háború közötti hangulatot a diktátummal kapcsolatban. A helytörténeti gyűjteményben Kocsis István asztalosmester szerszámai mellett maga készítette fa intarziakép is látható volt.

A vasárnap hagyományosan a sport és a gasztronómia jegyében telt. Az általános iskola udvarán Jász ízek főzőversenye zajlott, de volt pálinkamustra is. Színpadra léptek a jászsági és a kirajzott jászok alapította települések hagyományőrzői és a Jászság Népi Együttes is. A világtalálkozó az Apostol Együttes esti koncertjével köszönt el.

Bognár Mária
újságíró

Papp Izabella levéltáros Jászságért Díjas

„A Jászságért" Alapítvány Kuratóriuma immáron huszonhatodik alkalommal döntött a Jászságért Díj átadásáról. Ebben az évben ezt a magas rangú elismerést és a vele járó 1.000.000 forintot Papp Izabella levéltáros, helytörténésznek ítélte oda életpályája elismeréseként. Papp Izabella Jászboldogházán született, ma is ott él. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, majd a Kállai Éva Leánygimnáziumban érettségizett Jászberényben.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem levéltár szakán végzett 1987-ben.

Egész szakmai pályafutása a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárhoz kötődik: első munkahelyéről ment nyugdíjba. Évtizedeken keresztül levéltári kutatók százait segítette útmutatással, jó tanáccsal.

Fő kutatási területe a görög kereskedők 18-20. századi története a Jászkunságban. Publikált az 1848-49-es forradalom és szabadságharc jászsági vonatkozásairól, vizsgálta az 1950-es évek kitelepítéseit és a kulákká minősített emberek sorsát. Elmélyülten foglalkozott Jászboldogháza helytörténetével. Több önálló kötet és számos tanulmány, cikk szerzője, konferenciák, rendezvények előadója.

Közösségi ember: a faluszépítés, a rendezvények szervezése, a hagyományőrzés, az épített örökség védelme, a szülőfalu írásos emlékeinek gyűjtése, közzététele, a családfakutatás szívügye. Szerkesztője a Boldogházi Hírek című helyi lapnak.

A Jászboldogháza Községért kitüntetést 1996-ban, Jász-Nagykun-Szolnok Megye Közművelődési Díját 2009-ben kapta meg.

Papp Izabella a Jászságért Díjjal
Fotó: Bugyi Gábor

Papp Izabellának a nemzeti kultúra szolgálatában végzett munkássága megyeszerte ismert. Legfőbb erénye, hogy nem hivalkodva, hanem szerényen és szelíden teszi a dolgát, de azt következetesen és eltökélten, magabiztosan. Példamutató, önzetlen szolgálata méltóvá tette személyét a Jászságért Díj elnyerésére.

A Jászságért Díjat a XXIII. Jász Világtalálkozó díszünnepségén adta át dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete elnöke Papp Izabellának.

(Szívből gratulálunk Papp Izabellának a magas kitüntetéshez, aki lapunknak is gyakori szerzője. – Hortiné dr. Bathó Edit, a Redemptio c. lap szerkesztője)

Bertalan János lett a jászok új kapitánya

Bertalan János 1948. június 30-án született Jászalsószentgyörgyön. Édesapja cipész kisiparosként dolgozott, édesanyja a háztartást vezette. Általános iskoláit helyben végezte, majd Szolnokra került a Gépipari technikumba, ahol 1966-ban végzett gépésztechnikusként. Néhány hónapig a Szolnoki Mezőgépnél dolgozott, majd a Jászsági Állami Gazdaság Jászkiséri kerületében gépészeti vezető beosztásban tevékenykedett 28 évig.

Feleségét 1969-ben ismerte meg, akivel 1971-ben házasságot kötöttek. Két gyermekük született, Ildikó és Ágnes. Felesége a helyi ÁFÉSZ-nál dolgozott, egészen 2000-ig, a vállalkozásuk megkezdéséig. Gyermekeik is fogékonyak voltak a kereskedelem iránt, mindketten ilyen irányú végzettséget szereztek. Egyikük mára önálló vállalkozással rendelkezik, a kisebbik az ő vállalkozásukat vezeti.

Bertalan János rendszeresen részt vesz közéletben, figyelemmel kíséri a nagyközség életét, 1998 és 2002 között önkormányzati képviselőként dolgozott a településért. Vállalkozásuk folyamatosan támogatja a helyi civil szervezeteket, rendszeresen részt vesznek a helyi rendezvényeken.

A kapitány iszik a Jászkürtből
Fotó: Bugyi Gábor

2006-ban néhány motoros barátjával megszervezték a helyi motorosok társaságát, akikkel rendszeresen részt vettek a helyi rendezvényeken felvonulással és bemutatókkal. 2016 tavaszán Jászladány képviseletében tagja lett a Jászsági Pálinka Lovagrendnek.

Jászladány Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testülete a 321/2016. (XI. 24.) sz. határozatával az elkövetkező egy évre Bertalan Jánost bízta meg a jászkapitányi feladatok ellátásával. Ünnepélyes beiktatására 2017. június 24-én, Jászladányon, a XXIII. Jász Világtalálkozó díszünnepségén került sor.

KÉPES RIPORT a XXIII. Jász Világtalálkozóról

A szabadidő park ünnepélyes átadása *Fotó: Gulyás András*

Ficzek László érseki helynök és a Jászság papjai az ünnepi szentmisén *Fotó: Bugyi Gábor*

Felvonulás hintókkal *Fotó: Bugyi Gábor*

Hortiné dr. Bathó Edit és Kiss Ágoston jászladányi tanító dédunokája, Szőke Katalin a könyvbemutatón
Fotó: Gulyás András

Dr. Kállai Mária kormánymegbízott köszönti a világtalálkozó résztvevőit
Fotó: Bugyi Gábor

A Jász Lovas Bandérium az ünnepi felvonuláson
Fotó: Bugyi Gábor

Borbás Ferenc jászkun főkapitány
Fotó: Bugyi Gábor

Csikós Miklós leköszönő jászkapitány beszámol a végzett munkáról
Fotó: Bugyi Gábor

Győriné dr. Czeglédi Márta Jászfényszaru polgármestere, a következő világtalálkozó szervezője
Fotó: Bugyi Gábor

Pócs János országgyűlési képviselő, Kiss Eliza miniszteri biztos, Bertalanné Drávucz Katalin polgármester asszony és dr. Kocsis Károly akadémikus a díszünnepségen *Fotó: Bugyi Gábor*

Dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete elnöke átadja a Jászságért Díjat Papp Izabella levéltárosnak *Fotó: Bugyi Gábor*

Hortiné dr. Bathó Edit feladja a zsinóros mentét Bertalan János jászkapitányra *Fotó: Gavaldik Zoltán*

JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK
A „nemzeti emlékezet napszámosa”
Beszélgetés Györfi Sándor szobrászművésszel

Mint egykori karcagi, némi nosztalgiával ballagok a nyári hőségben fürdő nagykun főváros utcáin Györfi Sándor szobrászművész Széchenyi sugárúti otthonáig. A kapuban egy fiatalember és egy kislegény, a művész fia és unokája igazít el, hogy jó helyen járok. A régi, bő százéves kunsági gazdaház, meg a hozzá tartozó néhány későbbi épület, közte a teret uraló műhely labirintusában családi kalauzolással sem egyszerű megtalálni a művészt, főleg, hogy közben a nadrágom szárát tanul-

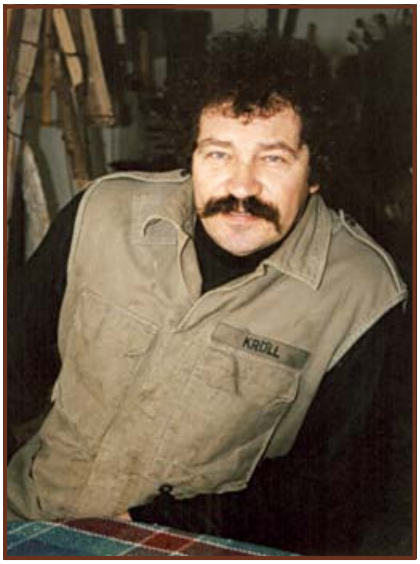

Györfi Sándor szobrászművész
Fotó: Bathó Edit

mányozó puli is igényel némi gyanakvó odafigyelést. „Ott a tata” rikkant a kislegény, s ketten maradunk az egyik műhelyben jókora agyagtömbön munkálkodó Györfi Sándorral. A művész kis időt kér, amíg végez egy részlettel legújabb művén, Gaál Kálmán egykori kisújszállási polgármester mellszobrán. Éppen a kezet mintázza, s mivel óhatatlanul odanézek, kis mosollyal mutatja, hogy a néhai városatya karja a város pénzes ládáján nyugszik, amire igen nagy gonddal vigyázott életében. Mindig alkalmazkodni kell a munkával az agyaghoz, mondja a művész, miközben kiszáradás ellen vízzel permetezi a készülő szobrot. A műhelyben közben egy taláros férfi szobrának fényképén és egy felfüggesztett harangon akad meg a szemem. „Az a szobor nem az én művem”,- mondja érdeklődésemet látva Györfi Sándor. – bérmunkában öntöttem, mert járnak hozzám ilyen megrendelésekkel is, hiszen valamiből élni is kell,” - neveti. Persze ezt nem kell komolyan venni, mivel az ország egyik legfoglalkoztatottabb szobrászáról van szó. A harangról meg annyit mond, hogy azok öntése szintén beletartozik a mesterségébe.

Nem lehet egyszerű dolog, hiszen a mesterségbeli tudás mellett jó fül, zenei érzék is kell hozzá. – „A szajoli templom két harangját is én öntöttem vagy harminc éve. De sok helyen van harangom az országban, meg a megyében is, ami református presbiterként is fontos számomra. Ilyen lélekharangot

Györfi Sándor a Jászkun huszárok általa készített emlékműve előtt a Hadtörténeti Múzeum udvarán 2005-ben. Fotó: I. Sz.

is – mutat a műhelyben függő míves darabra – sokat öntöttem. Ez Erdélybe megy, az újtusnádi ravatalozó kápolnában lesz a helye”. – Ha már Erdélynél járunk, rákérdezek a közben szerszámait letevő művésznek erre a kötődésére is, mivel életrajza szerint a kun mellett apai ágon erdélyi származék. – „Az erdélyi eredet az apám révén van, de hogy ott pontosan hová való a család, nem tudjuk. Apai nagyanyám Kolozsváron született, onnan jöttek át ide a trianoni döntés előtt pár nappal. Ezzel megszakadt a családfa, mert a mama a gyerekekkel jött át, az édesapa ott maradt, róla többet nem tudunk. Itt Karcagon ma nincs Györfi néven rokonságom, bár nagyapám azt mondta, hogy ők még összejártak Györffy Istvánnal, akivel közel volt a tanyájuk egymáshoz. Utána ők elkerültek Túrkevére, majd Györffy István meg felment Budapestre, így megszakadt velük a kapcsolat. A család őket tartotta rokonnak, de ennek sok bizonyítéka nem maradt. Én a nyolcvanas években találkoztam egy Györfy Sándor nevű bácskai professzorral – annak idején oda is volt egy kunsági kirajzás – s amikor bemutatkoztunk egymásnak, rám nézett és azt mondta: Te a Györffy István rokona vagy, s elmesélte pontosan, hogy miért. Az édesanyámé meg Ökrös család, ők Vésztőről származtak. Nagyapám mondta, hogy az ő ősei akkor jöttek át a nem túl messze levő Vésztőről, amikor Karcagot megülték.” – Ha már a műhelyben beszélgetünk, egy időre visszatérünk a mesterségre, a bronzöntésre is, mivel saját munkáin kívül más művészek alkotásainak sora is Györfi Sándor műhelyében kapta meg végső formáját. – „Én viaszveszejtéses technikával dolgozom, ami ma újra elterjedt eljárás, de korábban nem volt ilyen egyszerű a helyzet. A hatvanas, hetvenes években készült köztéri szobrok elég tömbszerű megformázásúak voltak. Nem volt meg a mostanában látható részletgazdagságuk, térbeli mozgásuk. Homokformába, ipari öntéssel készültek, mivel a háború után elveszett a viaszveszejtéses technika. Hiába élt évezredeken át, úgy, hogy még a millenniumi emlékmű alakjait is ezzel a módszerrel öntötték. Valójában úgy 1948-ig, az államosításokig létezett. Volt akkor egy Vignali nevű, szépen dolgozó öntőmester, ennek a technikának a jó ismerője, s a tudása úgy veszett el, hogy államosították a műhelyét, belőle meg portást csináltak, mesélték az idősebb kollégák. Így ő már nem adta tovább a titkot, amivel sokkal finomabb, élőbb

felületeket, részleteket, alámetszéseket lehetett formázni a szobrokon. A régi öntőmesterek ismerték a technológiát, így nem tartották szükségesnek leírni, én például Benvenuto Cellini olasz szobrász és ötvös önéletírásában olvastam, de ott is szűkszavúan említette. Hosszas kísérletezés után sikerült az

Györfi Sándor Gaál Kálmán mellszobrát mintázza *Fotó: Sz. I.*

első köztéri munkámat, Györffy István 1984-es szobrát viaszveszejtéses technikával elkészítenem, amiről a korabeli szaksajtó is megemlékezett, mint a háború utáni első ilyen köztéri alkotásról, a nyíregyházi huszáremlékmű is így készült, de minden szobrom, kisplasztikám, érmeim nagy része is. Ma már szinte csak így öntenek mások is, mivel ,78 óta nemzetközi művésztelepeken terjesztjük, terjesztem a technikát, ami több mint öntészet, alkotói módszerré tudott válni közel négy évtized alatt" – Mondja a művész, majd magával invitál a másik helyiségbe, miközben megszaporodunk. Először az unoka néz be egy pillanatra, utána a puli vesz ismételten szemügyre, mintha első találkozásunk óta újabb gondolatai merültek volna fel velem kapcsolatban. A műhely melletti szobában sorakozó bronzok közül Györfi Sándor egy közel életnagyságú férfiportrét emel le, és tesz a világosra. Az idős arcon a szántóföld barázdáihoz hasonlóan sorakoznak a ráncok, s kiderül, pont erre vagyunk kíváncsiak. – „A nagyapám egész életében földműves volt, a szél és a nap tette évtizedek alatt a szántáshoz hasonlóvá az arcát. Ezt csak a finom részletezést lehetővé tevő viaszveszejtéssel lehetett így megfogalmazni, tette vissza alkalmi szemléltető eszközét a művész a polcra." Közben nekem egy másik szintén élettel teli portréja jut eszembe, s azonnal rákérdezek Mándoky Kongur István turkológussal való ismeretségére. – „Vele nagyon jó viszonyban voltam, a halála előtt arról beszéltünk, hogy majd együtt fogunk kimenni Kazakisztánba, mert addig a határon túli kun emlékeket jórészt az ő leírásaiból ismertem.

Györfi Sándor alkotásai előtt *Fotó: Sz. I.*

De hát ez sajnos elmaradt. Ha Karcagra érkezett, hozzám jött először, volt, hogy téli este tízkor jelentkezett be két török professzorral. Akkor érkeztek, s éjszaka nálunk aludtak. Annyira öntörvényű ember volt, hogy szinte nem is ebben a korban élt. Az a tudás, ami benne volt, nem a kor emberének mindennapi tudása, meg kötelezettsége volt. De nem ismerte el a mai szokásokat sem. Egyszer azért beszélgettünk arról, hogy mégis csak érdemes előre szólni, hogy itthon leszünk-e éjjel tízkor, ha érkezik. De nem szólt, s volt, hogy másnap nekem az egész éves munkatervemet kellett vinnem a lektorátus elé, ő meg letorkolt, hogy nem mész sehová. Itt vannak a kazak vendégek, ha te kimész Kazakisztánba az ősökhöz, akkora örömmel fogadnak, hogy amíg ott vagy mással nem foglalkoznak, csak veled. Akkor ott senki nem megy dolgozni, ha ott vagy egy hónapig, akkor addig sem, mert te vagy a központ. Téged hoznak, visznek, ellátnak, a barátság erről szól. Rendkívül öntörvényű ember, de zseni volt.

Beszélik róla, hogy foggal született, s táltosként tartják az ilyen embereket számon." – Miután beszélgetésünk elején említette a nyíregyházi huszáremlékművet is, az ország egyetlen, második világháborús huszár szobrát, rákérdezek arra is, hogy azért boldogul-e könnyen a köztudottan nehezen mintázható lóval, mert csikós is volt fiatalkorában. – „Ez gyerekkoromra megy vissza, tanyán laktunk, az ötvenes években együtt nőttünk fel lovainkkal, akiket többször is államosítottak szekérrel együtt de 1957-től már apám sem hajthatta a saját lovait... de ha a düllőúton találkoztam velük rámnyerítettek, a kocsis csak közéjük vágott, nehogy megálljanak. Olyan tíz kilométerre voltunk a várostól, én ott születtem, meg iskolába is onnan jártam, mert beadtak a nagyanyámhoz, aki bent lakott a városban. 1961-től apámra bízták a téesz ménesét, az egytől három éves csikókat, ezeket őriztem apám helyett minden iskolai szünidőmben. Mondják, hogy ember után lovat legnehezebb mintázni? Fogalmam sincs, nem volt ilyen problémám. Azt tudja az ember megmintázni, amit jól ismer. Én meg a lovat jól ismerem, meg az ember és a ló kapcsolatát is.

(folytatás a 22. oldalon)

(folytatás a 21. oldalról)

Nem akarom azt mondani, hogy a ló is ember, de a legjobb barátja is az embernek. Hogy lehet a legjobb barátja, társa meg segítője, ha csak állat… Ami a huszárokat illeti, anyám nagybátyját harmincegy évesen sorozták be a háborúba huszárnak. Amikor a második világháborús emlékmű pályázatot megnyertem Nyíregyházára, ő jutott eszembe, mert az ő neve ott van az emlékművön. 44-ben esett el, s az ő arcát, tartását adtam az emlékműnek. A przemysli huszárszobornak is megvan a maga története, az is a lelkemből jött. Nagyon sok tapasztalat, emberismeret, találkozás volt az eddigi életemben, s az ember nyilván azt is saját magáénak érzi, amit szavahihető emberektől egy jó beszélgetésen elhangzik. Ők a tanúi a múltnak, ilyenek a szüleink, nagy- és dédszüleink. Ilyenek a szomszédok, meg ilyen a tanyai pusztán aratás után a tarlón kisgyerekként legeltetve az idősebbekkel való találkozás. Hiszen a nyolcvanéves emberek is ott legeltették a jószágot velünk a tarlón. Ott is megismerkedtem olyan emberekkel, akik elég furcsák voltak nekünk, kisgyerekeknek. Volt például, akit azért csúfoltak, mert sánta volt és ferdén állt a nyaka. Hajdu Sándornak hívták, tanyaszomszédunk volt, s nyolc-tíz éves gyerekként együtt legeltettük az állatokat vele. Együtt élt Imre testvérével, két öreg, s már azért is furcsák voltak, mert nem ismertünk olyan családot, ahol ne lenne feleség, gyerek. Egyszer rákérdeztem, hogy mondja Sándor bácsi, miért áll ilyen furcsán a nyaka? Tudod édes fiam, én huszár voltam az első háborúba, a muszkák ellen harcoltunk – mondta Sándor bácsi. – Ez volt a przemysli csata. – Jött velem szembe a muszka, az egyiket levágtam, a másik viszont bevágta a kardját ide – mutatta a nyaka hajlatát. Szerencsém volt, mert tompította a mente gallérja, de tudtam, mert a kiképzésen mondták, hogy ha meghúzza, végem. Leszorítottam a fejemmel a kardját, s csak levágtam a muszkát, de én is kórházba kerültem, mert csak bevágta a nyakam. Megmentettek, túléltem, de csak nyolc év múlva jöttem haza, – mondta. Ezzel a beszélgetés abbamaradt, tiszteltem is érte, de utána eljöttem a tanyáról, jött a gimnázium, Budapest, nem találkoztam vele többet. Idővel mindketten meghaltak. A przemysli lovas szobornál ez a történet jutott az eszembe, hogy én ennek az embernek emléket állítok mindenképpen. Karcagi magyar huszár volt, aki feledésbe merült. A válasz szülte a következő kérdést, hogy kitől veszi az arcot, alakot, amikor olyan történelmi személyt formáz, akiről nem maradt hiteles ábrázolás. – Ha olyan történelmi alakot mintázok, akinek nem ismert az arca, akkor úgy csinálom, mintha idézőjelben mondva valamennyiüknek lenne valami reinkarnációja. Mindegyik szobrom hasonlít valakire, akiben felfedezem ugyanazt a stílust, életvitelt, a hazához, nemzethez való ragaszkodást, ami a megmintázott személyé volt. Így lett Papi Lajosról mintázva Szabolcs vezér szobra a szabolcsi földvár előtt, vagy ezért van apámnak a vonása, termete a karcagi kun emlékművön, ami IV. Béla király és Kötöny kán radnai találkozását ábrázolja. Kötöny vezér apám vonásait őrzi." Szerinted létezik ma kun karakter? – viszem tovább a kérdést. „Biztosan létezik valami, mondja, de az nem csak fejformában, arcban jelentkezik. A kunok is nyilván keveredett népek, itt már mi kun magyaroknak mondjuk magunkat. Az őseink között vannak kunok, magyarok, kinek mi még, de egyfajta keleti érzés valószínű, hogy lelkileg bennünk van valahol. Valami genetikai azonosulás a keleti népekkel, ami közelebb is visz bennünket a természethez, meg az ősiség olyan törvényeihez, amelyek a család, a nemzet, hazaszeretet. Közelebb visz az állatokhoz, a természethez, így köt a jelenhez és a múlthoz. Én is magamban érzem ezt a múlthoz, nemzetséghez való kötődést. Bizonyos értelemben konzervatív, nemzeti érzelmű emberként határozom meg magam, de nyitott vagyok sok mindenre, a tudományra, művészetekre. A munkásságom sem kötődik csupán a múlthoz, ami volt, próbálom megújítani minden módon, technikailag, anyagaiban is. A liberalizmus már más, újkori dolog. Akkor az is e lelkedből jött, amikor a przemysli emlékművet csináltál a magyar huszárságnak? Mindenképpen, meg az én életemhez is kötődik minden köztéri szobor, amit elvállalok, mert személyes kapcsolatom van hozzá. ezért vállalok közéleti szerepet is művészet mellett. Ezért voltál kunkapitány is? Szimbolikus jelentőségén kívül van más értéke ennek a tisztnek, vagy csupán megemlékezés a múltról? Sokkal többnek kell lennie. Arról kell szólnia, hogy aki megkapja, az valamilyen példát is mutasson a kortársainak. Ezért dolgozik az is, aki hagyományőrzéssel, vagy a nemzeti kultúra valamelyik részével foglalkozik. Vagy a szakmája, mestersége olyan, mint nekem, hogy a múlt örökségét próbálom köztéri szobrokon megörökíteni. Valahol ezzel a kicsit a „nemzeti emlékezet napszámosaként"magamra vettem a közösség fájdalmát is, mert csak úgy lehet hiteles a mű, ha együtt élünk vele. Ha lélekben nem tudok azonosulni vele, el sem vállalom, de érdekes módon nem nagyon kértek tőlem olyan feladatot, amit ne vállalhattam volna el. Hozzám csak az jön, aki tudja, hogy tőlem akar egy szobrot. Azt kérdezed, teljesen boldog elégedett ember vagyok-e? Igen! Mert a Teremtő akaratából mindig azt csinálhattam, amit szerettem, s ez jön vissza a szobraimban, kisplasztikáimban is."

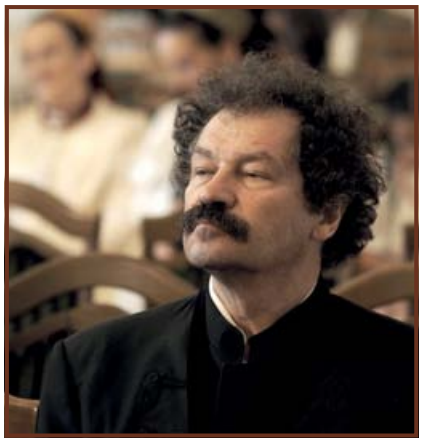

Györfi Sándor, a nagykunkapitány
Fotó: Bíró János

A jász- és nagykunkapitányokkal, kapitánynékkal
Przemyslben, szobrának avató ünnepségén
Fotó: Berényi Vince

Szathmáry István újságíró

A színészkirálynő jászberényi gyerekkora

Talán kevesen tudják, hogy Makay Margit ez a kiváló színésznő, aki a sors kegye folytán hosszú életét élt – (98 évet; 1891–1989), gyerekkorának egy részét Jászberényben töltötte. E cikk írója sem tudta, amíg a Jászberény tör-

Makay Izor huszárkapitány

Makay Margit a dadájával

ténelméről mindent tudó nagyszerű helytörténeti kutató Besenyi Vendel barátom egy beszélgetésen fel nem hívta a figyelmemet. Kicsit jobban utána nézve, rájöttem nemcsak maga a színésznő személye, hanem szülei története és származásuk is talán sokak számára érdekes téma lehet. Hortiné Dr. Bathó Edit múzeum igazgató asszony látva a történet magvát, velősen csak annyit írt, írj egy cikket a Redemptioba. Örömmel ennek teszek most eleget.

Makay Margit csodálatos színésznő művészi teljesítményéről majd később egy kicsit részletesebb áttekintést adunk, de most indulásként nézzük a művésznő szüleit és jászberényi gyermekkorát. Édesapja geleji Makay Izidor (Izor) huszárkapitány, akit 1899 és 1903 között a jászberényi huszárlaktanyába vezényeltek, és mint családos ember feleségével és 3 gyermekével a laktanyában laktak. Makay Izor Hevesen született 1865-ben. Gyerekkoráról keveset tudunk, de arról dokumentum van, hogy a Pozsonyi Ágostai (hitvallású)Főiskola 1878/79-i tanév értesítője szerint a 14 éves Izor negyedik osztá-

Makay Margit hároméves korában

lyos tanuló volt. A történelmi Makay család hagyományának megfelelően a férfitagjai, így ő is a katonai pályát választotta. A jóvágású katonatiszt kiváló vívómester és nagyszerű lovas volt. A *Színházi Élet* úgy jellemezte, hogy a monarchia egyik legdaliásabb katonája volt. 1896-ban a Gyulán szolgált és az ott megjelenő *Békés* nevű társadalmi hetilap szerint főhadnaggyá léptették elő.

A Makay család egy híres történelmi nemesi család, akik a makói és gelei előnevet is használták. A család férfitagjai évszázadokon keresztül katonáskodtak. Kicsit bulvárosan úgy is fogalmazhatunk egy korabeli cikk stílusában, hogy a család legfőbb hivatása *„verekedni és meghalni a királyért”*. De még egy mondat erejéig folytatva az újság bulváros hangulatát, a Makay család férfi tagjai híresen kicsapongók is voltak és rajongtak a szép asszonyokért. Abban a korban már tiltották törvényileg a párbajt – különösen a becsületbeli ügyek elrendezésekért –, de ő ennek ellenére számos híres (hírhedt) párbajban vett részt, vagy párbajok segédjeként és emiatt kétes hírnevet is szerzett magának. A bohém és nőfaló Makay Izor elhagyta a családját, később el is váltak. A *Vadászlap* 1900. szeptemberi száma beszámol arról, hogy galamblövészetet rendeztek Jászberényben a város és vidékeinek sportkörei a jászberényi m. kir. honvédségi lövöldében. A lap szerint az időjárás rossz volt – zuhogott az eső – de a hangulat nagyon jó volt. Kiváló sportlövők jelentek meg, a verseny résztvevői közül néhány híres embert megemlítünk: Károly Ferencz József braganzai herceg, portugál királyi fenség; gróf Keglevich György; báró Solymosi Jenő; Thassy Géza; Gosztony Aladár; Gosztony Géza és Makay Izor huszárszázados. A versenyt gróf Keglevich István nyerte. A résztvevők egyetértettek abban, hogy Jászberényben egy állandó galamb-lövő egyesületet alakítanak. 1902-ben a Jászberényi m. kir. Állami Főgimnázium 1902/1903-as évkönyvében hivatalosan a tanári kar tagjaként szerepel:

„A vívás tanítója Makay Izor.”

Azt pontosan tudjuk, hogy az olasz származású **Italo Santelli** Magyarországon élő és dolgozó olasz vívómesterrel 1903-ban találkoztak a budapesti vívóakadémián. Az olasz vívómesternek elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy Magyarország kardvívó nagyhatalom lett. A jászberényi születésű Gerevich Aladár – hétszeres olimpiai bajnok – is nála tanulta meg a kardvívás alapjait. Visszatérve Makay Izorhoz 1910-es haláláig annyit tudunk, hogy Pozsonyban működött, mint kardvívómester. A *Magyar Hírlap* 1904-es száma arról ír, hogy vívóakadémia működik Pozsonyban és *„a jogakadémia vívómestere Makay Izor volt honvédszázados jótékony célú vívó akadémiát rendezett a Pozsony városi és megyei szegényalap javára.”* A cikk

(folytatás a 24. oldalon)

(folytatás a 23. oldalról)
dicséri a vívómestert, hogy tanítványai szép vívásukkal mesterük gondos iskolájáról tettek tanúságot.

A színészkirálynő Makay Margit Miskolcon született 1891. augusztus 4-én. Anyja pelsőci Szeremley Mária, csodálatosan szép asszony volt. Két testvére volt Gabriella – aki egy ideig szintén színésznőnek készült – és testvérbátyja Jenő, akiről tudjuk, hogy 1888-ban született Gyöngyösön. A család szétesése után Jenő 16 éves korában megszökött hazulról – ezzel édesanyjának óriási fájdalmat okozva – elment Afrikába és belépett az idegen légióba. Családja attól kezdve semmilyen hírt nem hallott róla.

Ahogy később jászberényi gyermekkoráról is nyilatkozott, *„mindig kaszárnyában laktak, reggeli ébresztője a trombitaszó volt és szülői ház helyett a huszárlaktanya emléke maradt meg."* De ötesztendős korában már megtanult lovagolni és erre nagyon büszke volt.

A cserben hagyott szép asszony két leányával Budapestre költözött. A Makay leányokra a mindennapi trombitaszó helyett az anyagi gondok nehézségei vártak a fővárosban. Az édesanya jó döntést hozott, hogy mindkét leányát beíratta a színészakadémiára. A Makay családban – a rokonság körében – nagy felzúdulást keltett az anya döntése. *„Színésznőnek ment a két Makay lány!"* mondták, mintha a leányok bűnös pályát választottak volna.

A *Pesti Hírlap* 1908. augusztusi száma arról számol be, hogy Makay Margit nővérét Gabriellát *„dr. Pilisy István országgyűlési képviselő vezette oltárhoz a Kálvin-téri ref. templomban, makói Makay Izor nyug. huszárszázados és pelsőczi Szeremley Mária leányát."* Az újsághír szerint Makay Gabriella a Magyar Színház művésznője volt.

A művésznő 1909-ben végzett a Színiakadémián és a következő évtől a Vígszínház tagja lett. 1910-ben meghalt édesapja, de különösen drámai volt számára 1913. márciusa amikor szeretett édesanyja tragikusan fiatalon 49. esztendős korában elhunyt. Makay Margit nagymamája génjeit örökölte, mert a nagymama Makay Gyuláné sz. Hanulik Etelka 1930-ban halt meg 91 éves korában. A jótékonyságáról és nemes szívéről híres nagyasszony hamvait Budapestre szállították és a Farkasréti temetőben temették el. Makay Margit az 1910-es év végén megismerkedett a nála 20 évvel idősebb Márton Miksa ügyvéddel, aki az akkori hazai színházi világ egyik legbennfentesebb embere volt. Egy olyan színházi-irodalmi ügynökség tulajdonosa volt, amelynek fő tevékenysége a magyar szerzők darabjainak külföldre közvetítése volt. Az ismerkedésből szerelem és rövid időn belül házasság lett. 1919. augusztus 16-

Az ünnepelt színésznő

Makay Margit idős korában

án férjhez ment Márton Miksához. Egy olyan befolyásos színházi manager volt mai szóhasználattal, hogy bármilyen külföldi szerző magyarországi bemutatójához ő intézte az engedélyt és tárgyalta le mekkora jogdíjat kell fizetni. De a nagy magyar operett szerzők – Kálmán Imre, Lehár Ferenc vagy Zerkovitz Béla – darabjainak külföldi bemutatóját és jogdíját is az ő ügyvédi irodája intézte.

Amikor Márton Miksa elvette feleségül Makay Margitot, áttért a katolikus vallásra. *„Egyszer vacsorára volt hivatalos, és ott egy remek sóletot adtak. Ahogy ült és evett, egyszer csak letette a kanalat, szemeit forgatva a mennyezetre nézett, és megszólalt: – És én ezt a vallást hagytam ott…"*

Rengeteget utazott és felesége Makay Margit mindenhova elkísérte. Makay Margit csodálatos tehetsége de talán férje befolyása is hozzájárult, hogy 1925-ben két film főszerepére is meghívták Amerikába. De nemcsak a meghívás volt különleges, de a színésznőnek olyan gázsit (honoráriumot) ajánlottak fel, amelyet magyar színész(nő) még sohasem kapott. Az amerikai út elmaradt, pontos oka nem ismert, de az út elmaradásának valószínű oka, hogy időközben Mártont kinevezték a Belvárosi Színház – Bárdos Artúr által alapított színház, amely ma Katona József nevét viseli a Petőfi utcában – igazgatójának.

Honthy Hannával nagyon közeli, szoros barátságban voltak. 1927. júliusában Abbáziában együtt nyaraltak. Honthy Hanna így írt a nyaralásról: *„Mérhetetlen boldogsággal élvezem a pihenést. Makay Margittal és Makay Gabriellával vagyok együtt és falánkul habzsolom a jó levegőt, az áldott napot, a nagyszerű tenger vizét…"* Ezen a nyaraláson fordult elő az az érdekes eset, amelyet a *8 Órai Újság* 1927. aug. 14 száma meg is írt. Az Abbáziában nyaraló Honthy Hannát és Makay Margitot táviratban értesítette Beöthy László színház igazgató, hogy egy héttel tovább maradhatnak (nyaralhatnak) mert később kezd a Belvárosi Színház. Az abbáziai szálló nagytermében egy magyar cigánybanda muzsikált, ahol a két művésznő éppen Makay Margit születésnapját ünnepelték. Először Honthy énekelt, majd az étterem publikuma Makay Margitot kívánta hallani.

„A művésznő fel is állt asztalától és egyedül eljárt egy charlestont. De hirtelen mindenki kővé meredt és a művésznő abbahagyta a táncot. Az étterem ajtajában megjelent a művésznő férje Márton Miksa Incze Sándor társaságában aki autón tette meg az utat, hogy születésnapján meglepje feleségét. És meg is lepte.„

Márton befolyását jellemezi, hogy személyes jó barátságban voltak Max Reinhardt-tal a világhírű osztrák-amerikai rendezővel – aki számtalanszor az ő meghívására ellátogatott Budapestre.

Márton Miksa rendkívül feszített életet élt és ez megbosszulta magát. 1936. augusztusában rosszul lett, majd az azonnali gyógykezelés ellenére agyérgörcsben meghalt. Férje halála után az özvegy teljes energiával a színjátszás felé fordult. Elképesztő energiával játszotta a jobbnál jobb szerepeket. 1935-ben a Nemzeti Színházhoz szerződött, s haláláig a társulat tagja maradt.

Ebben a rövid cikkben nincs lehetőség, hogy ennek a fantasztikus színésznőnek a szakmai pályáját elemezzük. Körülbelül 8000 cikk foglalkozik szakmai karrierjével.

1937 és 1944 között beszédtechnikát is tanított a Színiakadémián. Gyönyörűen beszélte a magyar nyelvet, **1963-ban elsőként ő nyerte el a Kazinczy-díjat.** Makay Margit tanította Ruttkai Évát a színészmesterségre. Kálmán György is Makay Margit magániskolájában vált a vibráló személyiségek sorát színpadra teremtő igazi művésszé.

rékeny özvegyasszonyát a fiatal Márton Andrással). Nincs az a színiakadémia, mely többre tanítaná meg növendékeit. *(Forrás: Népszava, 2007. december 01 / 280. szám)*

A szerepeket könnyen megtanulta, ez a tulajdonsága az évek múlásával sem változott: haláláig arról volt híres, hogy már az első próbára teljes szereptudással érkezett. Makay Margit bizonyította be a régi nagy igazságot, *„a színészet nincs korhoz kötve. Gyakorlatilag bármeddig lehet művelni."* Kilencvenéves is elmúlt, de még színpadra lépett. Makay Margit 98 évet élt.

Legyünk büszkék, hogy a színészóriás gyerekkorának néhány éve Jászberényhez kapcsolható.

Metykó Béla
helytörténeti kutató

Források:

Vadászlap 21. évfolyam, 19001900-09-25 / 27. szám

Budapesti Hírlap, 1904. február (24. évfolyam, 32-59. szám)1904-02-09 / 40. szám

Pesti Napló, 1908. augusztus (59. évfolyam, 184–208. szám)1908-08-12 / 193. szám

Budapesti Hírlap, 1913. március (33. évfolyam, 52-76. szám)1913-03-08 / 58. szám

8 Órai Újság, 1927. augusztus (13. évfolyam, 173-196. szám)1927-08-14 / 184. szám

Pesti Napló, 1930. január (81. évfolyam, 1–25. szám)1930-01-15 / 11. szám

https://library.hungaricana.hu/en/view/Pozsony_28452_evangelikus_foiskola_28471_1878/?query=Makay%20Izor&pg=0&layout=s

Makay Margit Örkény István Macskajáték c. darabjában

Lóránt Lenke a nagy komika egy interjúban a következőt vallotta: *„A békebeli úri dáma, Makay Margit magántanítványaként a Pozsonyi út 38. alatt tanultam meg a színészetet."* Makaytól nemcsak a szép beszédet és a technikát, mindent meg lehetett tanulni, ami a színi pályához szükségeltetett: a finom öreg hölgy átélt egy teljes századot, mindvégig megőrizve tartását, derűjét, megingathatatlan nyugalmát, mélyen elraktározva a számtalan boldog pillanatot, amit a pályától kapott. Úszott, lovagolt, autót vezetett, kilencvenkét évesen még szerepet vállalt (a Játékszínben két évig játszotta Karinthy Ferenc Bösendorfer című darabjának tö-

Generációk együttműködése

Immár másodszor adott helyet Túrkeve egy olyan tábornak, amelyben egyetemisták és tanáraik kutatják múltunkat, jelenünket. Ezúttal középiskolásokkal is bővült a közösség. Ők a KÖSZ keretében kérdőívezést vállaltak. Budapestről, Debrecenből, Szolnokról érkeztek az érdeklődő fiatalok. Csatlakoztak hozzájuk túrkeveiek is. A motivációjuk közös abban, hogy mindenkit érdekel a vidéki ember sorsa, a hagyományos kultúra még megmaradt emlékei, tájjellegű beszédünk, az itt élő emberek közössége.

A Túrkevei Kulturális Egyesület volt a házigazda. A helyi református egyház biztosította a szakmai munkához a közösségi teret. A Granárium egy hétre megtelt élettel. Voltak itt előadások, konzultációk, készültek fotók és dokumentum másolatok. A fiatalok párosával járták a várost és némi meggyőzés után sikerült az idősebb korosztályt szóra bírni. Beszéltek gyerekkorukról, munkájukról. Megosztották örömüket, bánatukat a fiatalokkal. A későbbi visszajelzések szerint az emberek hálásak az érdeklődő fiatalok megkeresésének.

A diákok hallhattak előadásokat a Nagykunság múltjáról, néprajzi és táji értékeiről. Jelen voltak olyan kutatók is a táborban, akik egy újabb könyvet írnak vidékünkről és bevezették a fiatalokat a könyvírás titkaiba. Mások a kérdőívezéssel, a mélyinterjú készítéssel ismertették meg a résztvevőket, akik ki is próbálták ezeket a módszereket. Gyűjtöttek családtörténeteket, gyerekjátékokat, de megismerhették a paraszti munka világát csakúgy, mint a munkanélküliség, munkakeresés által okozott nehézségeket. A tábor lakói ellátogattak a Finta Múzeumba. Kereszti Roland lelkész úr pedig bemutatta a templomot. A toronyból láthatták a várost és környékét madártávlatból.

A szállást adó túrkevei strandfürdő vize felüdülést jelentett a rekkenő hőségben. Itt tapasztalhatták a város nemzetközi vonzerejét, amelyet e kutatótábor is erősített, hiszen a kutatók közé eljött Jorma Attila finn szakember és török felesége, akik számára az egyik jelenlévő egyetemi hallgató segített áthidalni a nyelvi nehézségeket..

(folytatás a 26. oldalon)

(folytatás a 25. oldalról)

A Vajdasági Kórizs József pedig már rendszeres visszajáró. Közös bennük, hogy érdekli őket a Nagykunság múltja és jelene. Karácsony Sándor filmrendező pedig a tábor lakói által felfedezett érdekes kevi emberekből válogatta a Kunság film szereplőit.

A tábor megrendezését egyrészről a Nemzeti Kulturális alap, másrészről a MOL és az Új Európáért Alapítvány támogatásával sikerült megvalósítani. A két éves munkáról a résztvevők ősszel egy kunmadarasi tudománynapi konferencián számolnak be. Remélhetőleg tovább folyik a munka az egyetemek falai között, levéltárakban és újból visszatérnek vendégeink városunkba. Így később is hírt adhatunk újságcikkekben, könyvekben az itt szerzett élményekről, kutatási eredményekről.

Dr. Örsi Julianna társadalomkutató

Emlékülés, konferencia és emléknap Túrkevén

A véletlen úgy hozta, hogy 2017 első félévében Túrkeve két tudományos tanácskozásnak is helyet adott. Mivel mindkét összejövetel tematikájában volt egy vezérelv a közösség és a vallás, valamint a főrendezők is ugyanazok, – a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület és a Túrkevei Kulturális Egyesület – voltak, így most egy írásban szólok róluk.

2017. április 29-én Túrkeve legöregebb épületében, a református parókián gyűltek össze mindazok, akik a reformáció ötszáz éves történetére emlékeztek. A ***Nagykunsági visszatekintés*** című emlékülésen lelkészek és társadalomkutatók tartottak előadást. A reformáció külföldi és magyar kezdeményezőire, megvalósítóira egyaránt emlékeztek Butyka Béláné és Kereszti Roland lelkészek. A Biblia szerepe a vallásos hit terjesztésében és megőrzésében dr. Ötvös László előadói és gyűjtői munkássága révén egyaránt gazdagította a megjelentek ismereteit. A kiállítást a Templomgalériában Fodor Gusztáv lelkész nyitotta meg. A lokális egyháztörténet új eredményeinek bemutatására is sor került. Dr. P. Szalay Emőke a túrkevei egyházközség hívei általa 17-20. században adományozott úrasztali edényeket mutatta be, melynek értékesebb darabjait ma már a Tiszántúli Református Egyháztörténeti Múzeum őrzi Debrecenben. Dr. Örsi Julianna ugyancsak több évszázadot átölelő családkutatásai révén ezúttal nagykunsági lelkészcsaládok életútjába engedett betekintést. Kórizs József a 18. században a Bácskába kivándorolt kunságiak testvérgyülekezeteiről szólt. A debreceni alma materben képzett fiatalok mindenkor sokoldalú tudással, a közösség iránti elkötelezettséggel szolgálták a gyülekezetüket. Az írói vénával megáldott lelkészek irodalmi munkásságáról szólt Rideg István. Az emlékülés után a résztvevők a Református Templom Galériájában az ez alkalommal bemutatott bibliakiállításon túl ünnepi kulturális műsort is hallhattak. Árvainé Vad Ilona versfüzérrel, Kemecsi Ferenc Ady Endre egyik „Istenes-versével" köszöntötte az ünneplőket. A Túrkevei Református Egyház Énekkarának ünnepi műsora is méltó volt a rendezvényhez. Megemlítem még a fiatal túrkevei énekes előadóművész, Kállai Erzsébet sokoldalú képzettségét és tehetségét bemutató repertoárját, amelyben a legnagyobb meglepetés a „kun miatyánk" előadás dalban Kobzos Kiss Tamás feldolgozásában. Ez a köszöntő szám átvezet bennünket a másik konferenciához.

Kemecsi Ferenc Ady Endre egyik versével köszöntötte a bibliakiállítás résztvevőit ***Fotó: Ö. J.***

Vida Tamás polgármester köszönti a konferencia résztvevőit Fotó: Ö. J.

A másik konferencia 2017. május 4-5-én zajlott Túrkevén ***Jászkunsági évszázadok*** címmel. Erre a rendezvényre azok a kutatók érkeztek, akik a Jászkunság múltjának és jelenének kutatásával foglalkoznak. Immár sokadik alkalommal három évente ugyanis hol a Kiskunságban, hol a Jászságban, ezúttal a Nagykunságban gyűltek össze ezen régió kutatói, hogy bemutassák legújabb kutatási eredményeiket. Az interdiszciplináris konferencián 25 előadás hangzott el négy szekcióban, melynek a Városháza adott otthont népes közönség jelenlétében. A *Rokon népek, nyelvek, kultúrák szekcióban* a kunok, jászok és rokon népek középkori kulturális emlékeit mutatták be. Dr. Selmeczi László, dr. Nagy Janka Teodóra és dr. Szabó Géza a reformáció előtti keresztények vallási és közösségi kultúrájából adott ízelítőt. Dr. Bartha Júlia és dr. Bathó Edit török kulturális emlékek nyomába eredt a Jászkunságban.

A népi táplálkozásban, szőlőművelésben és a földrajzi nevekben máig megőrzött kulturális elemek színesítik, némileg módosítják a törökökről tanult ismereteinket. A *történelmi léptékek szekció* előadásai fél évezred történetébe engedtek bepillantást. Igen dicséretes, hogy dr. J. Ujváry Zsuzsanna a Jászkunság 16. századi életét mutatta be fennmaradt történeti források felhasználásával. Dr. Örsi Julianna elsősorban a Nagykunság túlnépesedésének levezetését, a 18. századi bácskai kitelepülést elemezte. Dr. Bagi Gábornak mindig van új mondanivalója, ezúttal a jászkun redempciós mozgalomról szólt. Dr. Farkas Kristóf Vince a Jászkun Kerület egyik ünnepi alkalmának szervezésébe (uralkodói látogatás) engedett betekintést. Fiatal kutatók (dr. Sebők Balázs, dr. Pásztor István, Cseh Dániel) elsősorban a 20. század második felének gazdasági-társadalmi folyamatának Szolnok megyei jellemzőit emelték. ki. A *Kulturális örökségünk szekció* előadásai történeti, néprajzi, irodalmi és nyelvészeti témáknak egyaránt helyt adott. Dr. S. Kovács Ilona forráselemzése a 18. századi tanácsi tisztségviselők feladatkörét mutatta be. Bán Andrea és dr. Füvessy Anikó a nagykunsági népművészet egy-egy ágának gazdagságára hívta fel a figyelmet. Rideg István a magyar nép irodalmi értékeinek védelmében szólott. Molnár Ádám, mint könyvkiadó nyelvészeti emlékeink és kutatóink nemzetközi elismertségének növelésén fáradozik, akkor amikor megjelenteti Mándoky-Kongur István írásait angol nyelven.

A konferencia negyedik szekciója visszatért a vallás témaköréhez. *Az egyház és a lokális társadalom szekció* előadásai a felekezeti ökumené jegyében születtek. Dr. Bánkiné Molnár Erzsébet a Jászkun Kerület kultúrtörténetét abból a szempontból mutatta be, hogy az egyház milyen hatással volt a partikuláris jog megfogalmazásában, gyakorlásában. Dr. Bagi Gábor a felekezeti együttélés pozitív és negatív példáit sorakoztatta fel a lokális történelemből. Szakál Aurél a kiskunok templomépítési gyakorlatára hozott példát. Papp Izabella a vallást, mint közösségformáló erőt mutatta be egy jászsági falu életében. Hegedűs Krisztián a kunszentmártoni katolikus egyesületekről adott hírt. Dr. Barna Gábor egy római katolikus önszerveződés alakulását ismertette. Végezetül dr. Örsi Julianna a magyar református egyház 20. századi megújulási mozgalmának nemzetközi összefüggéseire irányította a figyelmet.

A Református Egyház énekkara a biblia kiállításon ***Fotó: Ö. J.***

Szabó Géza régész előadása a Jászkunság kutatása konferencián ***Fotó: Ö. J.***

A rendezvényhez kapcsolódott a ***Jászkun Történelmi Emléknap*** megyei ünnepsége is. ahol többek között Kovács Sándor a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés elnöke, Vida Tamás Túrkeve polgármestere mondott ünnepi köszöntőt. A kulturális műsor számai közül a „kun miatyánk" feldolgozás érdemel kiemelést, amely ezúttal Kun Zsuzsa tanárnő, kórusvezető előadásában hangzott el. A „kevi verbunk" táncosai – Szegő Hedvig koreográfiájával – ezúttal is színvonalas bemutatót tartottak.A Túrkevén álló Kun-emlékmű megkoszorúzásával az egykori kun harcosok, személyiségek előtt hajtottak fejet önkormányzatok, kulturális intézmények és hagyományőrző csoportok jelen lévő képviselői.

Mindhárom rendezvény méltó összejövetel volt az évfordulókhoz és kiválóan bizonyította, hogy a magyar kulturális értékek feltárásának, bemutatásának és őrzésének erős bázisa a Jászkunság népe és vezetői. Ilyen lokális közösségre és annak támogatására nagy szükség van a keresztény Európában és benne Magyarországon.

A konferenciákat támogatták: EMMI Reformáció Emlékbizottság, a Nemzeti Kulturális AlapKözművelődési Kollégiuma, a Nagykun Hagyományőrző Társulás és Túrkeve Város Önkormányzata. Köszönet ezen szerveknek, hogy támogatásukkal elősegítették a rendezvények sikeres lebonyolítását.

Dr. Habil. Örsi Julianna,
a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Tudományos Egyesület elnöke

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL
valki Zytás István magyar királyi főhadnagy visszaemlékezései az 1929 és 1937 közötti jászberényi szolgálati éveire – 6. rész

1936

Július közepén visszamegyek Berénybe. (Tiszaroffról) Bár a laktanya kihalt; a legénység aratási szabadságon van. A tisztikar is elszéledt nyaralni, ki erre, ki arra. Nincs más hely csak a sziget, ahol mindig lehet kedves ismerősöket találni. A város apraja-nagyja hűsöl az árnyas fák alatt. Néhányan a sörös krigli mellett – a nyári vendéglő előtt, zömük a strand homokján, vagy a Zagyva hűs hullámai között.

Az egyik napos délelőtt én is kimegyek a szigetre társaságot keresni. Nem messze a bejárattól látom Duska Lalit két lánnyal beszélgetni. Odamegyek és így ismerkedek meg újra az Uhlaryk lányokkal. Azért írom, hogy újra, mert Pfeiffernénál egy gyerekzsúron – 1930-ban már egyszer megismerkedtünk. A kislányok akkor még gyerekecskék voltak. Ez a korai ismeretség – érthető módon – azóta elmosódott, és a két lány teljesen újszerűen hat rám. Nyomban igen megtetszik nekem Edit, a fiatalabb lány. Rövidre nyírt haja alól – a barna arcából – úgy ragyog ki két nagy fekete szeme, mint egy-egy gyémánt és piros ajka úgy mosolyog, mint egy kinyílt szegfű. A masszív kislány már a 18-ik évét tapossa és ősszel fogja megkezdeni a VIII. gimnáziumi osztályt. Az édesapját – dr. Uhlaryk Albint –, a Járásbíróság elnökét a Kaszinóból ismerem, de vadászatokról és egyéb társadalmi összejövetelekről is, de az anyukát még nem. Mint utóbb – néhány év múlva kiderült – a fent említett megismerkedésünknél – a mami is ott hűsölt valahol egy padon – a szigeti fák alatt –, és Duska Lali azon ajánlatát, hogy bemutat – elhárítja azzal, hogy nem vagyok neki szimpatikus. Szegény Lali bizonyára szenved ettől a kedvezőtlen fordulattól, mert igen szeret, de nem szólt, nehogy szívemre vegyem a számomra nem hízelgő nyilatkozatot.

Duska Lali a zászlóaljnál csapatgyakorlatot teljesítő. Éltető Gábor akadémikus révén ismerte meg Uhlarykékat. Ez a Gábor fiú igen szimpatikus, fess, csinos, jóképű úri fiú. Igaz, hogy a többi is az – akinek az édesanyja valahonnan ismerte a Mamit és ezúton az akadémikusok már 1933 őszén megszállták az Uhlaryk házat, hiszen akkor Sárika már 17, Edit pedig 15 éves volt. Egyszóval – nagylányok.

A család a város legszebb részén – a Barát-páston lakik – a Mányi házban. A Barát-pást egy nagy háromszög alakú, szép, öreg fákkal árnyalt térség – a Hatvani út és a gyalogjárda között, melyek a vízimalomnál találkoznak. A vízimalom Jászberény legszebb és legromantikusabb, működő, műemlékszámba menő ipari üzeme. Szinte muzsika, ahogy a víz csobogása elkeveredik a malomkövek halk zúgásával és a lapátkerék ütemes csattogásával. Sokat hallgattam. A térség városfelöli csúcsát a Sárközy ház zárja le. A Hatvani út túloldalát családi házak sora követi – köztük a Muhoray ház is – a gyalogút mellett a Bathó kert és ház, majd a Barátok kultúrháza, a templom és a klastromkert kísérik. A térség talpát egy földút képezi, mely a Szúnyogosba vezet. Emellett áll a Mányi ház és még két-három más ház is. A Mányi ház is, miként a Kaszinó – eredetileg a Tarnay családé volt, de ahogy a család szegényedett, szétszóródott az országban. A házak még a múlt század (19. sz.) végén idegen tulajdonba kerültek. Ezt a házat egy Mányi nevű úr vette meg, akinek a fia, mint kereskedelmi tengerész – egy osztrák magyar gőzösön – rótta az óceánokat. A világháború után az ország tenger nélkül maradt. Mányi kivándorolt Amerikába és a házat rábízta az itthon felejtett menyasszonyára.

A ház arccal a Barát-pástra néz – szép, nagy, öreg gesztenyefák árnyékába burkolózva. A három szép, nagy szoba ablakai a térre nyílnak. A házhoz egy szép, nagy kert és egy kisebb erdő tartozik, mely mélyen lenyúlik a Szúnyogosba. A Szúnyogos a város észak-nyugati széle; csupán néhány ház, a Zagyvát kisérő, laposfekvésű, vízjárta, nádas, tocsogós, szúnyogtermő, gidres-gödrös terület mellett, mely egészen a vasúti hídig húzódik.

A Sárközi ház napjainkban *Fotó: Bugyi Gábor*

Jászberényben a vidámság nincs évszakhoz kötve; mindenkor adódik alkalom baráti összejövetelekre – különösen szombaton – melyek nemegyszer fényes reggelig tartanak. Egy kora szeptemberi nap hajnalán – valamilyen mulatság után – a fiatalokkal elindulunk az ismerős asszonyoknak és lányoknak éjjeli zenét adni. Mire az Uhlaryk lányokhoz érünk, jócskán reggel lett, mert már a háziak is fenn vannak. Nem sokáig zajonghatunk, máris behívnak – főleg Duska Lali miatt, aki a szülőknél nagy becsben áll és rántottával kínálnak.

Nem hiszem, hogy túlságosan el lennének ragadtatva az elég késői éjjeli ze-

nétől, (legalább is a szülők nem) de egy lányos háznál sok minden kényelmetlenséget el kell viselni.

Délfelé tiszteletemet teszem a Mamánál és bocsánatát kérem a reggeli alkalmatlankodásért. Végül is, igen szívélyesen fogad.

Szeptember 16-án van Edit napja, és akkor akarják levágni és vacsora formájában elfogyasztani – többek között – azt a két csirkét is, amit Duska Lali és Bartal Béla húsvétkor ajándékoztak – sárga csibe formájában a két lánynak. Szabadságon vagyok Tiszaroffon, mikor megérkezik Lali levele, hogy igyekezzem vissza, mert én is hivatalos vagyok a vacsorára. Még idejében megérkezem, és ettől kezdve gyakran megjelenek a háznál. Elsősorban Edit miatt, aki mindjobban tetszik nekem. A gyakori látogatásnak szerelem lett a vége, és a harmincadik születésnapomon elhatározzuk, hogy összeházasodunk.

Karácsonykor, minden ceremónia nélkül megtartjuk az eljegyzést. Edit, mint diák – nyilvános helyen nem jelenhet meg. Ezért sehová se megyünk. A szilvesztert is otthon töltjük a Mami felügyelete alatt, miközben Sárika az édesapjával a Kaszinói bálon vesz részt.

Úgy döntöttünk, hogy az esküvőt az érettségi vizsga letétele után a jövő 1937 őszén fogjuk megtartani.

Az eljegyzés híre városszerte óriási feltűnést kelt és felborzolja különösen az idősebb nőszemélyek kedélyét. A klérus tagjait pedig teljesen felháborítja – olyannyira, hogy ez ügyben a Ferencesek akkori főnöke - a leendő anyósomat is felkeresi, és megdöbbenésének ad kifejezést, hogy egy fiatal, ártatlan leányzót egy ilyen hírhedt és tetejébe még protestáns férfihez akarnak feleségül adni, aki magtartásával állandó megbotránkozásban tartja a jámbor, keresztény híveket. Naiv hitében még sértő módon is viselkedik – az egyébként felvilágosodott szellemű anyósommal, mert az ördögökkel és a poklok tüzével fenyegeti meg, ha nem hallgat a jó szóra. Pedig, hol van már a tavalyi hó! Egykori zajos mulatságaim partnerei: Vaska Pista, Percs Szili, Csurik Bandi, Fekete Gyurka, Székely Frici és mindenekelőtt Vágó Dezső – már régen nincsenek Berényben. Szétszóródott az országban a sok katona és civil fiatal, akik legfeljebb álmaikban járnak vissza a bungalow híres mulatságaira - ahol most az üres szobákban mély csend honol. Mivel magam maradtam 1936 őszén – feloszlattam ezt a színteret. A bútorokat hazaküldtem Tiszaroffra, magam pedig bevonultam egy laktanyai szobába, és ott lakom a kietlen magányosságban.

Jóhíremet úgy lehet most már csak idegen tollak ékesítik az ide helyezett, rengeteg, fiatal tiszt jóvoltából. Én is úgy lehetek mint Vaska Pista a húszas-harmincas évek fordulóján; bárki zajong is a kávéházban, az egész város meg van győződve, hogy csak Vaska Pista lehet.

Leendő apósom figyelemre se méltatja a felháborodást; morog és legyint egyet. Nyilván, nem akarja megmondani mit gondol, és ezzel az ügyet lezártnak tekinti. Nyilván nem felejtette el kolozsvári jogász éveit, amikor egy kis színésznő kedvéért – nyolcvanszor nézte meg a Tatárjárás c. Kálmán operettet, mellyel ugyan derék szüleit kétségbe ejtette, de egy életre való élményt szerzett magának. És még egyet: nem volt muzikális ember, de ennek az egy operettnek minden dallama megmaradt emlékezetében, sőt – még fütyörészte is.

1937 vőlegénykedem

Az új esztendőbe vőlegényként lépek. Kellemes állapot; átmenet a megunt, független és felelőtlen életből a rendezettnek, nyugodtnak remélt, komoly és felelősségteljes életbe. Napjaim a megszokott mederben folynak és megoszlanak a laktanya és az Uhlaryk ház között. Naponta délután néhány órát a szülői háznál töltöm Edittel, mert Edit mint diák – nyilvános helyen nem jelenhet meg. A zajos mulatságok kora lejárt, a laktanyában lakom, ahol tetszik-nem tetszik, csak illedelmesen lehet élni. Egyetlen barátom Szabó Károly százados maradt – eltekintve a fiataloktól – akikkel az estéimet – csendes beszélgetéssel – valamelyik kávéházban töltöm, hacsak a fiatalság bele nem ránt bennünket valami hangosabb mulatságba. Karcsi a múlt évben elvált feleségétől, illetőleg fordítva. Gizike vált el, mert Tarnay Ferihez óhajtott feleségül menni. Egyszóval – nyugodtan élek, csak az nyugtalanít, hogy Editet egyáltalán nem látom tanulni, márpedig – emlékezetem szerint – mi az érettségi előtt – kora hajnaltól késő estig - igen sokat gyötörtük magunkat a tételek kidolgozásával, tanulásával. Megnyugtat, hogy valóban nem tanul, de minek is tanulna, mikor úgysem megy el a vizsgára, és ezt olyan nyugodtan mondja, mintha ez lenne a legtermészetesebb a világon. Meggyőző prédikációim eredménytelennek látszanak. A tél enyhe és fekete. Ritkán adódik néhány fagyos és havas nap, amit vadászatra lehet fordítani. Dezső bácsi utóda – a gazdasági hivatal főnökségében – Kopasz Feri – százados lett. Ő is nagy vadász, és még egyenlőre nőtlen. Jó barát. Vele, Szabó Karcsival és dr. Liptói Gyulával vagyunk korban és rangban a középmezőny – úgy a laktanyában, mint a vadászatban. Ez az első tél, mikor nem kerül a lábamra korcsolya. A jégpálya talán meg sem nyílt. Legalább is nem tudok róla. Az idén – Sárika és Edit nem voltak kinn a jégen. Edit, mint menyasszony még akkor sem menne ki, ha történetesen lenne jég, mert amúgy sem korcsolyázhatnánk együtt. Az elmúlt telek a gimnázium igazgatójának értelmetlen intézkedése miatt amúgy is állandó konfliktusokkal teltek. Erről még később szó lesz.

Észre sem vesszük, hogy vége a farsangnak és nyakig ülünk a nagyböjtben. Ennek megtartása a katonáknak nem kötelező, de mert katolikus városban élünk, illik csendesnek lenni. A hetipiacon egyszer csak megjelenik a barka. Barkával díszítik a templomok oltárait, az úri családok pedig a szobáikat. Majd rövidesen megjelennek a kirakatokban is a csokoládé nyuszik és a tarka tojások. Itt a Húsvét! A húsvéti szünet alatt bonyolítjuk le a bemutatkozó látogatásunkat Szolnokon Mamuskáéknál, és Tiszaroffon a szüleimnél.

A húsét utáni időszak – az Uhlaryk házban – az érettségire való felkészülés jegyében zajlik – legalább is igy vagyok tájékoztatva. Ennek ellenére tankönyvet a házban sem látok, nem még Edit kezében. Csupa aggodalom vagyok, hogy lesz itt érettségi? Ennek is igen gyorsan eljött az ideje. Az írásbeli érettségi vizsga június első felében szerencsésen lement. Majd következett 10-12 nap szünet, hogy legyen idő az anyag átismételésére. Editnek egy cseppet sem esik jól a tanulás. Hajlik arra, hogy el sem megy vizsgázni. Jó atyja és én sem akarunk hallani ilyen dőreségről. Bizonygatom, legrosszabb esetben is mi történik, ha valamelyik tárgyból megbukik és a rossznyelvűek megállapítják, hogy *„ejnye, de buta menyasszonya van ennek a Zytás főhadnagynak”*. Ettől pedig nem dől össze a világ! A szóbeli vizsga június 24-26-ra lett kitűzve, úgy, hogy a közel harminc diák három napon vizsgázik: délelőtt öt, délután öt. Edit a névsor végén a harmadik

(folytatás a 30. oldalon)

(folytatás a 29. oldalról)
nap délutánjára lett beosztva. Igen ideges vagyok, elhatározom, hogy majd érte megyek és elkísérem a gimnáziumba, nehogy meglógjon a vizsga elől. Úgy látszik, hogy flottabbul megy a vizsgáztatás, mint ahogyan azt Józsi Feri, az igazgató tervezte, mert Editet már előbb – a harmadik nap reggel 8-ra rendelték be vizsgázni, amiről én nem is tudok. Elhatározásomhoz híven, a harmadik vizsganapon már jó korán – déli egy órakor megjelenek a háznál, és el kezdem nógatni kedves menyasszonyomat, hogy készüljünk és induljunk a vizsgára. Ő csak nevetgél és kijelenti, hogy nem jön. Elvártam volna, hogy legalább az édesanyja legyen segítségemre, de ő is csak nevetgél, és még támogatja is a lányát mondván: *„hagyja Pistikém, ha nem akar menni, hát ne menjen"*. Majd felrobbanok a méregtől és az idegességtől. Rá is támadok a Mamira, és el kezdem oktatni, hogy ha már a lánya ilyen konok, legalább az anyukája gondolkozzék komolyan – de hatástalanul. Mindketten vidáman nevetgélnek. Mikor már úgy látják, hogy eléggé odavagyok – közlik, hogy ne izguljak és mérgelődjek – már délelőtt megvolt a vizsga. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy hiszek a szavuknak. Nemcsak én, de az időközben hazaérkezett atya is erősen tamáskodik, és gondterhelten tekinget a két nőre, miközben nevetgélve mesélik a történetet. Lassan meg leszünk győzve és megnyugszunk, hogy ezen az akadályon is szerencsésen áthaladtunk.

A nyár a strandon telik vidáman és gondtalanul, már amennyire ezt a szolgálat megengedi. Közben intézem a házasság engedélyezésének hivatalos ügyeit. Edit szülei pedig készítetik a stafírungot és csináltatják a szükséges bútorokat, hogy időre minden meglegyen. Natuska és Mamuska mindkét lány részére 5-5000 P-t biztosítottak, és ezzel a hatalmas összeggel jóformán minden anyagi terhet levettek a szülők válláról.

A házassági engedély megérkezése után az esküvő idejéről és programjának megállapításáról tanácskozunk.

Nekem csak az a kívánságom, hogy olyan egyszerű legyen, amilyen csak lehet, és ezzel Edit és családja is egyetért.

A polgári esküvő október 8-án Jászberényben zajlik a városházán. Muhoray Zoltán bácsi, mint városi főjegyző és rokon végzi az esketést. Úgy döntöttünk, hogy a nagy felhajtás elkerülése végett az egyházi esküvőt Budapesten tartjuk meg, melynek rendezését Haris Bandi bácsi vállalta magára, aki Edit apai nagyanyjának az öccse.

Az egyházi esküvő 9-én fél 12-kor kezdődik a Salétrom utcai református templomban, amire az én szüleim már előző nap felutaztak Tiszaroffról. Az esküvő szép és megható, nem tart sokáig. A díszebédhez a Bodó kávéház külön termében van terítve – 15 személynek, pazar ünnepélyességgel. Az ebéd kitűnő és bőséges, a finom borok hamar megemelik a hangulatot; mindenki igen jól érzi magát. Mi ketten Edittel eltávozunk a Lyod szállodába, ahol számunkra szoba lett biztosítva. A Nyugati pályaudvarral szemben; igaz nem a legelőkelőbb hely, de innen könnyen el lehet érni minden olyan helyet, ahová el akarunk menni. Egy hét alatt bejárjuk a múzeumokat és képtárakat. Elmentünk az állatkertbe és az angolparkba.

A jászberényi bank épülete, emeletén lakásokkal

Vacsoráztunk az Alpesi faluban. Voltunk színházban, moziban. Két hétre terveztük budapesti tartózkodásunkat, de egy hét után bevalljuk egymásnak, hogy elegünk van Budapestből. Hirtelen elhatározással – kapjuk-fogjuk magunkat és elutazunk Tiszaroffra, ahonnan néhány nap után hazamegyünk Jászberénybe. Amíg mi Budapesten vagyunk – Mami berendezi Szabó Jóska bankjának emeletén az első lakásunkat, mely igen szép és barátságos lett. A banképület a Főtér déli oldalán lévő sarokház. Itt kezdődik a Főtérnek egy kiszögellése, melyen a heti piacot tartják. Az emeletre széles lépcső vezet. Jobbra, szárnyas ajtón át jutunk a mi lakásunkba. Balra nyílik a Kiegészítő parancsnokság bejárata. Az előszobából egy-egy ajtó nyílik a pipázó illetve hálószobába. A szobák hatalmas ablakai a térre néznek. Balra nyílik az ebédlő, a konyha és egyéb mellékhelységek. Első otthonunkban igen jól érezzük magunkat, csupán egy szomorít, hogy még előttünk áll a társadalmi élettel együtt járó, hivatalos látogatások tömege, majd a viszontlátogatások fogadása. Ezen is túlestünk és a továbbiakban már csak kortársainkkal és barátainkkal érintkezünk, úgy ahogy az nekünk jól esik. Hetenként többször összejövünk – hol valamelyik családnál, hol nyilvános helyen – moziban, kávéházban, cukrászdában. Gyakran a tóparton, a teniszpályán – az időjárásnak megfelelően. Elmondhatjuk, hogy kellemesen, nyugodtan és boldogan élünk. Editnek a háztartással nincs túl sok dolga, mert Mami Miska nevű inasa átjött hozzánk. A nehezebb és piszkosabb munkát ő végzi, a főzést azonban magának tartja fenn. Annak ellenére, hogy kezdő ebben a szakmában – bámulatosan finom és változatos ebédeket főz. Vasárnap a szülőknél étkezünk és hétköznap is igen gyakran ott vacsorázunk. Nagy segítség ez is.

1937 – történések a laktanyában

Miközben mi az esküvővel voltunk elfoglalva – a laktanyában zajlik a parancsnokság átadása és átvétele.

Lemberkovics alezredest október hó 1-el áthelyezték Debrecenbe. Az új parancsnok Lóskay Ferenc alezredes lett. Lóskay nőtlen ember, és mint ilyen, rengeteg idejével nem tud mit kezdeni; különösen nem a délutánjaival és az estéivel. Ezért állandóan kitalál valamit, hogy ne kelljen egyedül lennie. Soha annyi bál, összejövetel, vadászat, kerti ünnepély, vízi parádé, kirándulás nem

volt Jászberényben, mint parancsnoksága alatt, és ezek rendezésének mestere is. Korábban a bécsi követségen szolgált a katonai attasé mellett és ott ragadt rá ez a tudomány.

Alig melegedik meg a zászlóaljnál, máris megkezdi az átszervezést, és többek között Szabó Károlyt bízza meg századparancsnoksággal, aki engem maga mellé vesz zászlóalj-segédtisztnek. Túl a megtisztelésen – ez a beosztás igen sok kényelmetlenséggel jár. A segédtiszt viseli a vállán a zászlóalj minden baját-gondját. Sok munkával jár, azonkívül nagy felelősséget és tapintatot is igényel. Őneki kell tudni mindenről és mindenkiről. Ismernie kell a parancsnok gondolkodásmódját, mert csak így lehet helyesen intézkedni akkor is, ha a parancsnok történetesen nincs jelen akár nappal, akár éjjel. Tartani kell a kapcsolatot a magasabb parancsnoksággal és az alárendelt egységekkel, és készen kell lenni arra, hogy bármely pillanatban, bármilyen helyzetben helyet tudjon állni.

A parancsnok az a nagy úr , aki csak irányelveket ad, azok kidolgozása, kiadása, a végrehajtás ellenőrzése a segédtiszt dolga. Mindeddig – hosszú éveken át – csak akkor mentem be délután a laktanyába, ha valami nagyon fontos és sürgős dolgom akadt. Most ez rendszeressé vált. Már csak azért is, mert Lóskay is minden délután bemegy. Megköveteli, hogy mindig vele legyek – még társaságban is. Részben, hogy ne unatkozzék, másrészt, hogy bármely, számára ismeretlen kérdés, vagy nem várt fordulat esetén legyen kire támaszkodnia.

Mivel úgy családi, mint hivatali életemben gyökeres változás állt be – az 1938 évvel életemnek egy új szakasza kezdődik.

Zytás főhadnagy saját szavaival (talán – Utószó helyett)

Nagyon sokat megfordulok Budapesten és Miskolcon a katonai parancsnokságokon, hivatalos ügyek intézése végett, ahol sok barátom és kellemes ismerősöm van; de hogy a tisztek között lenne nyilas – azt nem tapasztaltam sem 1937-ben, de még 1944 őszén sem.

A tisztikar hű a Kormányzóhoz és a Hazához és legalább olyan távol áll a nyilasoktól és Németországtól, mint a kommunistáktól és a Szovjettől, márpedig ez utóbbitól igen messze van.

közreadja: dr. Zitás István

VÉGE

Mindenki keresztjének felújítása

Mindig jó érzéssel tölt el bennünket, ha arról értesülünk, hogy felújításra került valamelyik szakrális emlék a Jászság területén. Jászalsószentgyörgyön a község két szélén is, a 32-es út mentén megújult Krisztus-kereszt fogadja a településre érkező látogatókat és átutazókat.

A régi kereszt emlékét őrzi ez a kép Fotó: Lukács László

A legújabb felújítás azonban a nyár elején történt. Igazából nem is felújításról beszélhetünk, hanem a temető legrégibb kőkeresztjének a pótlásáról. A római katolikus temető megnyitását követő évben, 1776-ban állíttatta a régi keresztet Törőcsik János földbirtokos, hogy vigyázza a holtak nyugalmát. E kereszt érdekessége volt a barokkos talapzaton lévő faragott koponya, amely Ádámot, az emberiség ősapját jelképezte, akinek az engedetlensége miatt megtörtént a szakadás Isten és ember között. A néhai kőfaragó így párhuzamba állította Ádámot és Jézust. A megváltó Krisztus, mint új Ádám visszaszerezte azt a kegyelmi életet, amit a régi Ádám elveszített. Az utóbbi évtizedekben ez a kereszt egyre küzdelmesebb harcot vívott az idővel és sajnos néhány évvel ezelőtt balesetveszély miatt le kellett bontani. Fájdalmas volt ez a lakosságnak, ami kifejeződött abban is, hogy azóta Halottak napján a csonkán maradt talapzathoz helyezték sokan a kegyelet virágait, mécseseit.

Az idén május végén viszont örömmel értesülhettünk arról, hogy elkészül a község búcsú – ünnepére a temetőben a „Mindenki keresztje”. S valóban megcsodálhattuk június 10-én a kereszt felszentelésekor az új, impozáns keresztet a réginek a helyén. A szépen kivitelezett alkotás Törőcsik Béla helyi kőfaragó mestert dicséri, aki térítésmentes munkavégzésével csatlakozott az adományozó családokhoz, akiknek az összefogása példaértékű volt a nemes kezdeményezésben és a megvalósításban.

Az új kereszt már a mai kor ízlésének felel meg. Fotó: Gondos Márk

Szarvák Imre polgármester úr beszédében kifejtette, hogy összefogással, a jó ügyért való kiállással mindent meg lehet valósítani és reményét fejezte ki, hogy ily módon, vagy pályázat útján szépen megújulhat még több szakrális emlékünk is. Soós Tamás plébános úr a kereszt felszentelésekor kiemelte: a kereszt nemcsak a szenvedésnek, hanem a feltámadásnak a jele is. Isten Fia a kereszthalálával megváltott minket az örök haláltól, s így a kereszt a feltámadásra, az örök életre utal, ami reménnyel tölthet el mindenkit.

A szertartás résztvevői, de a temetőbe járók is valamennyien hálatelt szívvel vették tudomásul, hogy a temetőben nyugvó, porladó őseiknek milyen szép emléket állíttattak az adományozók. Köszönet érte! ***Lukácsi László***

helytörténeti kutató

„E hónapban fogamzott meg agyamban az a terv, hogy iskolai könyvtárat léttesitek."

Kiss Ágoston jászladányi tanító naplója

2017-ben a XXIII. Jász Világtalálkozónak Jászladány adott otthont. A rendezvény tiszteletére megjelent több éves munka eredménye volt Kiss Ágoston naplója.

Már a napló léte is nagy kincs, és a szemfülesebbek nyomon követhették az adományozástól a megjelenésig a sorsát. A megjelenésig vezető úttól, engedjék meg, hogy eltekintsek, hiszen jól ismert, ami inkább lényeges, az maga az impozáns kötet, amely egy jászladányi ember szemszögéből mutatja be a világot. Egy olyan világot, amely éppen jelentős változásokon megy át. És egyben egy országét is, szűkebben pedig egy falu életét is, amelyek szintén e hatalmas változások részesei voltak.

A Jász Múzeum igazgatónője, Hortiné dr. Bathó Edit szerkesztette a kötetet, és beszélgetéseink alapján tudom azt is, hogy nemcsak szakmailag volt számára fontos, hanem személyes szívügye is volt e napló közreadása. Minden idevágó mondatában éreztem: itt valami nagydolog készül! Nézzék el nekem, hogy jászladányiként kissé elfogultan alkotok véleményt az oly nagyon várt kötetről, de mit tehet az ember, ha saját lakóhelyéről akar beszélni?

A kötet alapvetően három nagyobb egységből áll (ez nem egyezik a szerző szakaszolásával!). Elsőként a szerkesztő tolmácsolásában a naplóról, annak felépítéséről, a napló előkerülésének körülményeiről és nem utolsó sorban Kiss Ágoston életéről tájékozódhat az olvasó. Már e sorok olvasásakor tudható lesz, hogy nagy izgalmak várnak ránk. Miért mondom ezt? Egy olyan falusi tanító naplójáról van szó, aki nem volt rest munkájában az ókori szerzőkig visszanyúlni és korának információit tudatosan rendszerezni, azokból következtetéseket levonni. Ezt követi a szintén jászladányi kötődésű dr. Bagi Gábor tanulmánya, amely segít megérteni és tájékozódni a császári sereg működéséről, annak harcairól és az 1848-49-es szabadságharcot követő itáliai hadjáratról, majd kitér a birodalmi csendőrségre is. E gondolatok azért fontosak, mert a tanító életének részét képezték, segít jobban megérteni mit miért tehetett és élhetett át Kiss Ágoston.

Második egységként magával a naplóval, a lejegyző gondolataival találkozik, aki kezébe veszi e vaskos kötetet. Ahogyan Charles Joyner mondta: *„A mikrotörténelem a nagy kérdésekre kis helyeken keresi a választ."* Tudjuk-e kik vagyunk? Honnan jöttünk? Miért jöttünk és mi a célunk? Mit szeretnénk és azt lehet-e vagy szabad-e? A napló szerzője is, ha más szavakkal is, de felveti e kérdéseket: *„E földi élet gyakorló iskola, melyben az ember magán és mások tapasztalatain okulva s fejlődve a mint az a nevelés által irányoztatik, úgy válhatik a társadalomnak hasznos tagjává, vagy átkává."* – fogalmazta meg gondolatait Kiss Ágoston.

Megismerjük a Kiss család múltját, megtudjuk, miként kerülnek a család ősei Jászladányra, majd belekezd élettörténetébe és meg nem áll. Egy viszontagságos kép rajzolódik ki. De hiszen egy viszontagságos világban játszódik.

Végül a szerző belevág abba, amire oly nagyon várt az ember, az életének papírra vetett mozzanataival találkozunk. Mi vár ránk? Példát kiragadni teljességgel felesleges volna, mind annyira különböző, egyedi és értékes az utókor számára. Történeti földrajz szempontjából a helyleírások fontos adalékot jelentenek. Ó, mikor a Millér még nem egy kis csatorna volt… *„vizét [az orkán] a házunk megéig korbácsolta."* Neveléstörténet, mikor megtudjuk, miként is folyt az oktatás, mit tanultak, és akkor is voltak tanárok, akikért nem rajongtak a diákok. A bevásárlás, az árak. Nem minden volt helyben, honnan szerezzük be? Ha megvan a betevő és végeztünk a munkával, hogyan szórakozzunk? Hová jártak zarándoklatra és mindezt mily módon tették? Családtörténet, mikor betekintést nyerünk egy-egy perpatvarba, viszályba. Esetleg a mindennapi gondok okozta felcsattanásokba, az élet apró, kínzó terheibe. Két intermezzo szakítja meg, vagy inkább tarkítja a naplót, melyek során a napi rutin formuláitól eltér és utazásai során megismert emberek életét, lakóhelyét rögzíti. Így akarva-akaratlanul is nem csak a korabeli Jász-Ladányt, hanem sok más települést is megismerünk.

A teljesség igénye nélkül van szó Szolnokról, Túrkevéről, Kőtelekről, Kecskemétről, Alsószentgyörgyről, Törökszentmiklósról, Kunszentmártonról, csakhogy a környékbeliek közül említsek párat. Ezen kívül a korabeli Magyarország több más települését is kisebb nagyobb mértékben górcső alá veszi a szerző, majd részletes útleírást ad az itáliai tapasztalatokról. Teszi oly részletesen, hogy a terület gyümölcseiről, az ott élők jelleméről, szokásaikról is bőséggel ír. Nem csak a magyar gyermekek nagy kedvencei az olasz tésztafélék! Néha kedvem támadna egy jó olasz ételt „összeütni", a mondjuk köznép eledelét: „főtt bab rizskásával, vagy szárított tészta Makaróni". A bor meg úgy is olcsó, csak 4-8 „pengő krajcár iczéje".

De ilyen intermezzo az arad megyei románok, szinte mindenre kiterjedő leírása is. Szívem szerint a „mindenre" szót kétszer is aláhúznám!

Ki ne hallgatta volna szívesen édesapja katonatörténeteit? Magam is sokszor hallottam ugyanazokat a történeteket, mégis mindig öröm volt. Ezekből sincs hiány, a katonaéletbe betekintést nyerünk, igaz, eltelt több mint 150 év.

És persze a drága politika. Az a helyi vívódás és torzsalkodás, ami egy-egy csoportosulás között zajlott. Miért is nagyszerű e napló? Nem borítja vaskos patina a múltat, nem lengi körbe ködszerű pátosz: az ember mégis csak ember. Elbotlik, néha gyarló, néha jótét. Legyen az pap, gazda, főbíró. Erőt meríthetünk belőle: a dicső múlt nem mindig oly dicső és így már a jelen is lehet sokkal szebb.

Megismerhetünk helyi szokásokat, így az esküvő részleteit, a halált, a betegek gondozását, de azért a kocsmai duhajkodásból is kapunk kellő ízelítőt!. Hisz' ki ne lenne kíváncsi egy-egy szaftos sztorira, ami az italnak is felróható? És már megint a drága politika.

A politika, amely mindent átjár, még a korcsmákat is. Ó, másképp ment a szavazás, az itatás, a korteskedés, versengés, plakátok helyett zászlók és jelszavak. De megismerjük a kor időjárását is, hiszen naplóírónk gyakorta beszámolt róla. Arról, ami annyira befolyásolja az életet, az aratást és kenyeret. Ami befolyásolja a gazdaságot, ami befolyásolja az árakat és visszahat az egyénre, az emberre.

Végül a harmadik egység. A helytörténész. Az egység, amelyben Kiss Ágoston már nem magáról, az őt körbevevő világról vagy a családjáról ír, hanem szülőhelyének régmúltjáról. Visszanyúlik egészen a misztikus újratelepülésig, mikor a török elment, de még az új élet nem szökkent szárba. Kár volna részleteznem, hiszen az úgy sem lehetne ugyanaz. Inkább egy személyes élménnyel fejezném ki, miért lényeges ez a rész: Mikor először olvastam, a hajdanán állt kisebb „piramis" nyomába eredtem. Tudtam, hogy megtalálni nem lehet, mégis, azért csak elmentem a jelölt környékre, hátha. Ha a leírt sorok csak untatóan traktálnának, nem vettem volna a fáradtságot.

Bár e pár gondolat nem arra volt hivatott, hogy befolyással legyek a tisztelt olvasókra, kivéve, ha a kötet kézbevételéről van szó, azért engedjék meg, hogy kiemeljem, mennyire is fontos érték egy-egy napló írása, még akkor is, ha úgy ítéli meg az ember, hogy az csak említésre sem méltó pillanatokat örökít meg. Hatással van-e a kötet az olvasóra? Kijelenthetem, hogy rám biztosan volt. Szívből remélem, hogy másokra is lesz! Ha valaki agyában megfogamzana a gondolat, hogy könyvtárat létesít, vagy könyvtárát bővíti; e kötet biztosan a legbecsültebb darabok között lenne számon tartva.

Ismét kénytelen vagyok elnézést kérni, mert bármennyire a tárgyilagosságra törekedtem, mégsem lehettem elfogulatlan. Azonban a következő kijelentés mindenképpen az objektivitás jelentésével egyenértékű: ez a kötet hatalmas kincs!

A „Szabad valék mint a szárnyas madár…" Kiss Ágoston jászladányi tanító naplója (1823-1869) című munka dr. Bathó Edit szerkesztésében és a Jász Múzeumért Alapítvány kiadásában jelent meg 312 oldal terjedelemben, 2017-ben.

Vincze János Farkas történész

A könyv megjelenését támogatták: az NKA Könyvkiadás Kollégiuma, Jászladány Nagyközség Önkormányzat, az Artander Kft. és az előfizetők.

Ősi oszét hangszert kapott ajándékba a Jász Múzeum

A XXVII. Csángó Fesztivál idején három fiatal oszét népzenész (Tajmuraz Berozty, Timur Ilaty és Maxim Perisaty) érkezett látogatóba egyik jászberényi ismerősükhöz, Fábián Rigó Attilához. A fiatalemberek az oszét autentikus zenét játszó Kanu Együttes tagjai, akik egy rövid műsorral is megörvendeztették a jászberényi Margit-sziget és a táncház zeneszerető közönségét. Az együttes vezetőjével, Tajmurazzal az elmúlt esztendőben, Vlagyikavkázban már megismerkedtek az akkor ott vendégeskedő jász kulturális delegáció tagjai. Zenésztársa, Timur Ilaty pedig nemcsak kitűnően énekel, és számos hangszeren játszik, de hangszerkészítő is. Előszeretettel kutat fel régi, ősi népi hangszereket, amelyeket nagy hitelességgel kelt újra életre. Néhány évvel ezelőtt, régi leírások és egy 1930-as évekből való fotó alapján készítette el a nartok egyik ősi hangszerét a fandyrt, amelyből eddig öt darabot alkotott. Az ötödik hangszert a jász testvéreinek szánta, ezért jászberényi látogatásakor a Jász Múzeumnak ajándékozta a 12 húros fandyrt, más néven szöghárfát. A stilizált lófejjel és labirintus motívumokkal díszített míves hangszert Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója vette át készítőjétől, és meghatottan mondott köszönetet a becses ajándékért. Ez a hangszer is a Jász Múzeum oszét gyűjteményét gazdagítja majd, amelyet a közeljövőben szeretnének kiállítás formájában is a közönség elé tárni. Az igazgatónő elmondta, hogy a fandyrhoz hasonló szöghárfa található a Jászkürt faragványai között is, amely újabb gondolatokat vet fel a jász-oszét rokonság vonatkozásában.

Tajmuraz Berozty és Timur Ilaty oszét népzenészek ***Fotó: Fábián Rigó Attila***

Tajmuraz Berozty, Timur Italy, Hortiné dr. Bathó Edit és Maxim Perisaty a hangszer átadásakor ***Fotó: Fábián Rigó Attila***

Iris

Mizse nádor Lajosmizsén

Lajosmizse alapításának 140. évfordulója tiszteletére, augusztus 20-án, Szent István királyunk ünnepén óriási sikerrel mutatták be a városi Művelődési Házban a *Mizse nádor esküje* című történelmi színművet.

Sirkó László, a darab rendezője
Fotó: Suba Bea

Sólyom János
Lodomér püspök szerepében
Fotó: Suba Bea

Jóllehet nem bizonyított tény, hogy Lajosmizse település a nevét Mizse nádorról kapta volna, de az történelmi tény, hogy a tatárjárás után a vidék a kunok szállásterülete volt, s a jelenlegi település elődjét a 15. századtól Mizseszéknek, illetve Kunmizsének nevezték. A török hódoltság alatt, 1593-ban a vidék teljesen elnéptelenedett, de a jászok 1745-ben, a Redemptiokor megváltották és pusztaként használták tovább. 1877-ben vált önálló településsé Jászlajosmizse néven.

A színdarab szülőatyja Sólyom János helytörténeti kutató, aki immár két évtizede dédelgette a 13. században történt esemény színre vitelét. A szövegkönyvet Sólyom János ötlete alapján Tóth Kata és Sirkó László írta, s hozzá a kort megidéző zenét Magi Krisztián szerezte. A dramaturgia Tóth Kata, a színpadi koreográfia pedig Sorbán Edit Diána munkáját dicsérte. A darabot rendezte Sirkó László, a kecskeméti Katona József Színház színésze. A történelmi eseményt a helyi színjátszók előadásában láthatta az érdeklődő közönség.

A darab a 13. században játszódik, amikor Magyarország trónján IV. Béla unokája IV. (kun) László ül. László édesapja (V. István) halála után, 1262-ben, tízévesen került trónra, s nagykorúságáig helyette az anyakirályné (Erzsébet) és az egymással folytonosan vetélkedő főúri csoportok kormányoztak. 15 évesen már elég erőt érzett magában, hogy véget vessen az országban uralkodó anarchiának, s helyre állítsa meggyengült királyi hatalmát. 1277-

Németh Balázs Mizse nádor, Puskás Gyula IV. László szerepében Fotó: Suba Bea

IV. László király meggyilkolása Fotó: Suba Bea

ben nagykorúvá nyilvánították, s ezt követően nemcsak belső konszolidációt teremtett, de jelentős külpolitikai sikereket is elért.

A Szentszék azonban nem nézte jó szemmel a király kun barátságát, s erősen kifogásolta, hogy nem magyar szokások szerint, hanem kun módra él. Egyben követelték tőle a pogány életmódot folytató kunok megreguláz ását, keresztény hitre való térítésüket és letelepítésüket. IV. László az 1279-ben kiadott kun törvényében bizonyos önkormányzatot adott a kunoknak, és elrendelte a hét nemzetség Duna-Tisza közén, a Temes, a Maros és a Körös mentén adományozott területeken telepedjenek meg, és éljenek keresztény módra. A király azonban nem nagyon igyekezett a törvényeket foganatosítani. Fülöp fermói püspök mint pápai legátus a királyt engedetlensége miatt kiközösítette az egyházból, az országot pedig egyházi átokkal sújtotta.

1280-ban a kunok fellázadtak a király ellen, aki 1282-ben a hód-tavi csatában legyőzte őket. A csalódott kunok engedve a püspök és a bárók felbujtásának elpártoltak mellőle, s 1290. július 10-én éjjel a Bihar megyei Körösszeg várában három kun bizalmasa (Árboc, Törtel, Kemence) álmában orvul meggyilkolta. A király nádora, a szaracén (mohamedán) hitről nem régen keresztény hitre áttért Mizse megesküdött, hogy megbosszulja ura halálát. Esküjét be is teljesítette. Az elkövetőket családjukkal együtt kivégeztette, s e tettében testvére, Heyza is segédkezett.

A színmű mind szövegben, mind pedig zenében hitelesen idézte fel történelmünk ezen időszakát. Sirkó László rendező jó érzékkel nyúlt a darabhoz, s elképzelését, instrukcióit a lelkes szereplőgárda híven teljesítette is. A színdarab komor hangulatát táncbetétek és az óvodások kedves játékai finomították, s oldották fel. A színészek teljes átéléssel, magabiztos játékkal jelenítették meg a 13. századi eseményeket, és személyeket, melyhez még jól artikulált szövegmondás is társult.

IV. László szerepében Puskás Gyulát láthattuk, Mizse nádort pedig Németh Balázs jelenítette meg. A darab ötletadója, Sólyom János kettős szerepben jelent meg a színpadon. A mű elején László király udvari papját Kézai Simont alakította, a további jelenetekben pedig Lodomér püspököt jelenítette meg igen hitelesen. A régmúlt történéseiben való eligazodást egy Bohonc nevű krónikás segítette a darab elejétől a végéig. E szerepben Menyik Bencét láthattuk, aki stílusosan, finom humorral fűszerezve kísérte végig a történéseket.

Mizse nádor életéről nagyon keveset tudunk, de történelmi tény, hogy létezett, és IV. László király gyilkosainak kivégzését az ő nevéhez kötik a krónikák. E tragikus történet előzményeiről, kiváltó okairól szólt a lajosmizsei színjátszók kitűnő előadása, amelyet a teltházas közönség szűnni nem akaró vastapsa köszönt meg.

Gratulálunk a nagyszerű előadáshoz!

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató

A JÁSZKUNSÁG 1699-BEN Pentz János összeírása a Jászkunságról

A török kiűzését követően a bécsi udvar fegyverrel meghódított területnek tekintette Magyarországot, és úgy gondolta a fegyveres hódítás jogán szabadon rendelkezhet vele. A császári kincstár üres lévén, elhatározták a korona uralma alá került ún. *új szerzeményű területek* pénzzé tételét.

IV. Béla királyunk óta a Jászság és a két Kunság a magyar Szent Korona tulajdonát képezte, így ezen területek is az eladandó jószágok sorába kerültek. 1699-ben megbízták Pentz János egri kamarai prefektust, hogy járja be, és értékelje fel a Jászkunságot. Ez meg is történt, aki a Hármas Kerület értékét 700.000 rajnai aranyforintban állapította meg, de a tárgyalások során az eladási árat némiképp csökkentették.

1702. március 22-én létre is jött az egyezség, amely értelmében I. Lipót császár 500.000 rhénes forintért eladta a Jászkunságot a boldogságos Szűz Máriáról elnevezett Német Lovagrendnek. A jászok és a kunok csak 43 esztendő múltán, a redemptióval nyerhették vissza korábbi kiváltságaikat és szabadságukat.

A Pentz János által készített összeírás fontos dokumentuma a 18. századi Jászkunság történetének, gazdálkodásának, életmódjának.

A kiskunhalasi Thorma János Múzeum elhatározta, hogy megjelenteti Pentz János 1699-ben végzett összeírását, amelyben közreadja a Jászság, a Nagykunság, és a Kiskunság 18. századi településeinek leírását, az ott lakók neveit és a gazdák adatait. A nemes ügy megvalósításához támogatókra talált a Jászkunság múzeumaiban.

A kb. 160 oldalas könyv bevezetőjében a kézirat keletkezéséről, sorsáról olvashatunk, majd a települések leírásai következnek az akkor ott élő lakosság teljes névsorával.

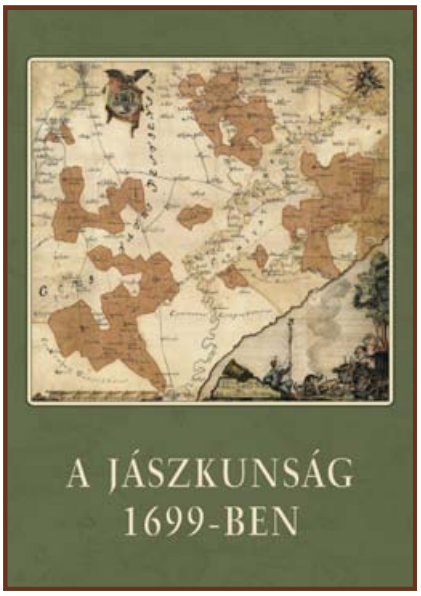

A könyvet térképek és DVD melléklet egészíti ki, amelyen olvasható lesz az eredeti irat minden oldala, és az adóösszeírási részek gépelt változata.

Sok szempontból fontos ennek az alapvető munkának a megjelentetése: pl. helytörténet, családtörténet, gazdaságtörténet, néprajz, régészet. Az ügy jelentőségét jelzi, hogy négy város múzeuma fogott össze kiadására: a Jász Múzeum – Jászberény, a Györffy István Nagykun Múzeum – Karcag, a Kiskun Múzeum – Kiskunfélegyháza, és a Thorma János Múzeum – Kiskunhalas.

A könyv megjelenésének várható időpontja **2017. november vége.**

A Jász Múzeum, a karcagi Györffy István Nagykun Múzeum, a kiskunfélegyházi Kiskun Múzeum, valamint a kiskunhalasi Thorma János Múzeum a készülő könyvre – a hagyományokhoz híven – most is előfizetőket vár. A könyv előfizetőinek és támogatóinak névsora megjelenik a kiadványban.

A könyv előfizetési ára: 2.500 Ft. Előfizethető a négy múzeumban 2017. szeptember 30-ig.

KÉPES RIPORT
a 45 éves jászjákóhalmi Községi Népdalkör jubileumi ünnepségéről

A jászjákóhalmi Községi Népdalkör *Fotó: ifj. Pócs János*

A jászszentlászlói Hangász Együttes *Fotó: Papp Krisztián*

A jászberényi Kossuth Népdalkör *Fotó: Papp Krisztián*

Egy jászszentlászlói citerás kislány
Fotó: ifj. Pócs János

Fodor István Ferenc népdalkör alapító, Terjéki Tünde polgármester és Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: ifj. Pócs János

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2017. október végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2017. szeptember 30-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

* * *

Lapunk a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége támogatásával jelenik meg.

REDEMPTIO
A jász és kun települések honismereti lapja
Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai:
Bugyi Gábor, Farkas Kristóf Vince,
Kókai Magdolna
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com
www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai munkák: ARTANDER Kft.
www.artander.hu